

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND

Kriminaalõiguse, kriminoloogia ja kognitiivse psühholoogia õppetool

Merle Pau

**KARISTUSSEADUSTIK § 424 TOIMEPANIJATE (MOOTORSÕIDUKI,
MAASTIKUSÕIDUKI JA TRAMMI JUHTIMINE JOOBESEISUNDIS) ISIKSUS JA
MOTIVATSIOON**

Magistritöö

Juhendaja
Prof Jaan Ginter

Tartu 2014

Sisukord

SISSEJUHATUS	4
1. MOOTORSÕIDUKI, MAASTIKUSÕIDUKI VÕI TRAMMI JUHTIMINE JOOBESISEISUNDIS JA EMPIIRILISE UURIMUSE ÜLDISED ANDMED	7
1.1. Joobes juhtimise koosseis	7
1.2. Vastutus joobes juhtimise eest	10
1.3. Kehtivale õigusele eelnenud regulatsioon	13
1.4. Joobes juhtimise empiirilise uurimise üldised andmed	16
2. KESKMISED ANDMED JOOBES JUHTIMISE KURITEO TOIME PANNUD ISIKU KOHTA	24
2.1. Kurjategija sugu, sünniaasta, kodakondsus ja emakeel	24
2.2. Kurjategija haridustase, tegevusala ja keskmise päevasissetuleku suurus.....	30
2.3. Kurjategija kehtiva juhiloa olemasolu	35
2.4. Kurjategija elukoht.....	36
2.5. Kurjategija varasem kriminaalkorras karistatus.....	38
3. KESKMISED ANDMED JOOBES JUHTIMISE KURITEO TOIMEPANIJA MOTIIVI JA TEO KOHTA	41
3.1. Kuriteo toimepanemise vahend ja motiiv	41
3.2. Kuriteo toimepanemise aeg ja koht.....	44
3.3. Tõendusliku alkomeetri näit kuriteo toimepanemisel ning kurjategija poolt tarvitatud alkohol.....	48
4. KESKMISED ANDMED JOOBES JUHTIMISE KURITEO TOIMEPANIJALE MÕISTETUD KARISTUSE KOHTA	55
4.1. Karistuse liik	55
4.2. Karistuse määr	61
4.3. Muud kohaldatavad meetmed	67
KOKKUVÕTE	72

PERSONALITY AND MOTIVATION OF PERSONS COMMITTING OFFENSES UNDER § 424 OF THE PENAL CODE (DRIVING A POWER-DRIVEN VEHICLE, AN OFF-ROAD VEHICLE OR TRAM IN A STATE OF INTOXICATION)	
SUMMARY	77
KASUTATUD KIRJANDUS	85
KASUTATUD ÕIGUSAKTID	89
KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA	90
LISAD	91
Lisa 1. Magistritöö aluseks oleva statistika koostamiseks kasutatud Tartu Maakohtu kriminaaltoimikud.....	91
Lisa 2. Küsimustik	94

Sissejuhatus

Mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis on Eestis kestvaks probleemiks nii oma esinemissageduse kui ka raskete tagajärgede poolest. 2013. aastal registreeriti 6945 joobes juhtimise süütegu, neist 3513 kuritegu ja 3432 väärtegu. Joobes sõidukijuhtimise süütegude koguarv vähenes tunduvalt aastatel 2008–2010, kuid suurenes taas märgatavalt 2011. aastal (12%) ja vähesel määral 2012. aastal (2%), vähenes aga taas 2013. aastal (4%).¹

Me kõik osaleme igapäevaselt liikluses (autojuhina, jalakäijana, jalgratturina) ja soovime hommikul teele asudes õhtuks turvaliselt koju jõuda. Kahjuks toimub igal aastal Eestis märkimisväärselt palju liiklusõnnetusi, mis on põhjustatud isikute poolt, kelle alkoholisaldus veres või väljahingatavas õhus ületab seadusandja poolt lubatud piirmäärasid. Joobes autojuhtide osalusel toimub Eestis ligikaudu üks viiendik inimkannatanutega liiklusõnnetustest; niisugustes õnnetustes hukkub enam kui neljandik liikluses hukkunutest. Liikluses hukkunute arv ületab Eestis tuntavalt Põhjamaade taset ning Euroopa Liidu keskmist taset.² 2013. aastal toimus kogu Eestis joobes juhtide osalusel 158 liiklusõnnetust (neist 21 Tartumaal), milles oli hukkunuid 22 ja vigastatud 216.³

Samuti võib igal nädalal lugeda meediast selle kohta, kuidas politsei tabas ühe päeva jooksul suurel hulgal joobeseisundis sõidukijuhte. Magistritööd antud teemal ajendaski kirjutama eelkõige teema aktuaalsus ning soov teada saada, milline on keskmine joobes juhtimise kuriteo toimepanija isik, kui paljusid neist võib käsitleda spetsiaalretsidiividenä ning mis on tavapärasemaks põhjuseks, mis ajendab isikuid ebakaines olekus sõidukit juhtima. Samuti pole joobes juhtimise kuritegusid Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja kohtupraktikas varem uuritud.

Käesolev magistritöö põhineb autori poolt läbi viidud empiirilisel uurimisel, mille käigus analüüsisin kokku 291-te Tartu Maakohtu Tartu kohtumajas 2013. aastal tehtud kohtuotsust

¹ A. Ahven jt. Kuritegevus Eestis 2013. Tallinn: Justiitsministeerium 2014, lk 55. - Arvutivõrgus: http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=59454/KuritegevusEestis_2013.pdf (20.04.2014).

² A. Ahven, E. Hillep. Joobes sõidukijuhtimisega seonduvad riskid ja võimalikud meetmed joobes sõidukijuhtimise vähendamiseks. Uuringu aruanne. Tallinn: Justiitsministeerium. Kriminaalpoliitika osakond 2006, lk 3. - Arvutivõrgus: www.just.ee/44687 (20.04.2014).

³ Maanteeamet. Liiklusõnnetused joobes mootorsõidukijuhi osalusel / Accidents involving drunken motorvehicle drivers, (viimati muudetud 04.03.2014). - Arvutivõrgus: <http://www.maanteeamet.ee/index.php?id=11620> (20.04.2014).

ja nende juurde kuuluvaid kriminaaltoimikuid, milles isikut süüdistatakse karistusseadustiku⁴ (edaspidi lühendatult KarS) §-s 424 sätestatud kuriteo toimepanemises. Kuna ainult kohtuotsuse pinnalt on võimatu kõiki isikut ja kuriteo toimepanemist iseloomustavaid andmeid kätte saada, siis tuli lisaks vaadata ka iga vastava kriminaalasja toimikut ning seal leiduvaid erinevaid protokolle, õiendeid jm. Iga kriminaaltoimiku läbivaatamisel oli abiks küsimustik, milles leidub andmeid nii kuriteo toime pannud isiku iseloomustamiseks (nt sugu, rahvus, emakeel, kodakondsus, sünniaasta, tegevusala, varasem kriminaalkorras karistus, keskmise päevasissetuleku suurus) kui ka teo toimepanemist iseloomustavate asjaolude kohta (nt teo toimepanemise aeg, koht, vahend, põhjus, joobe suurus). Samuti sisaldab küsimustik andmeid joobes juhile kohtu poolt mõistetud karistuse liigi ja määra ning muude kohaldatavate meetmete kohta (nt kuriteo toimepanemise vahendi konfiskeerimine).

Magistritöö eesmärgiks on välja selgitada, kes on isikud, kes joobes juhtimise alaseid kuritegusid toime panevad ning leida empiirilise uurimuse tulemusi analüüsides nõrka keskmise joobes juht ja teda iseloomustavad tunnused. Samuti leitakse vastus küsimusele, miks need isikud otsustavad joobeseisundis sõidukit juhtima asuda ja kuidas kohus sellisele rikkumisele tavaliselt reageerib.

Töö on kokku jaotatud neljaks peatükiks. Esimeses peatükis käsitletakse joobes juhtimist üldisemalt – KarS §-i 424 koosseisulisi tunnuseid ja vastutust joobes juhtimise eest, tuues ära ka erisused väärteo- ja kriminaalkorras toime pandud süütegude vahel. Samuti selgitatakse kehtivale õigusele eelnenud regulatsiooni alates joobes juhtimise esmasest kriminaliseerimisest Eestis. Viimases alapeatükis käsitletakse valimisse kuulunud empiirilise uurimuse üldiseid andmeid, selle läbiviimist ja menetluse kulgu ehk kriminaalasjade puhul kasutatud menetluse liike, kohtuotsuste edasikaebamist ning kriminaalmenetluse tagamiseks kasutatud vahendeid.

Teises peatükis leitakse empiirilise uurimuse tulemusi analüüsides vastus küsimusele, milline on tavapärane joobes juhtimise alase kuriteo toimepanija ehk vaadeldakse põhjalikumalt kõiki 2013. aastal KarS §-s 424 sätestatud kuriteo toimepanemise eest Tartu Maakohtus kohtu alla antud isikuid iseloomustavaid tunnuseid. Teises peatükis selgub seega KarS §-i 424 toimepanijate sooline jaotus, vanus, kodakondsus, emakeel, kurjategija haridustase,

⁴ RT I, 26.02.2014, 6.

tegevusala, keskmise päevasissetuleku suurus, elukoht, kehtiva juhiloa olemasolu ning varasem kriminaalkorras karistatus. Tulemusi analüüsidest püütakse leida nõrke keskmine joobes juhi isiksus. Rohkelt andmeid sisaldavad tulemused esitatakse selguse huvides igas peatükis ka joonise või tabelina.

Kolmandas peatükis keskendutakse joobes juhtimise kuriteo toimepanija motiivile ja tegu iseloomustavatele andmetele. Empiirilise uurimuse käigus kogutud tulemuste põhjal leitakse tavapärase kuriteo toimepanemise motiiv ja vahend ning kuriteo toimepanemise aeg ja koht. Samuti selgub vastus küsimusele, milline on enim levinud joobe suurus joobes juhtimise kuriteo toimepanemisel ning mis selle põhjustas.

Magistritöö neljas peatükk käsitleb joobes juhtidele mõistetud karistuse liiki ja määra, analüüsidest kokku 291-te 2013. aastal tehtud Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja kohtuotsust. Neljandas peatükis käsitletud empiirilise uurimuse analüüsi tulemusel selgub, milline oli tavapärase joobes juhile mõistetud kriminaalkaristus Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja praktikas 2013. aastal, seda nii karistuse liigi kui ka määra osas. Kuna joobes juhtidele mõistetud lisakaristuse määr muutub vastavalt kohtupraktikale, siis püütakse magistritöös leida vastus ka küsimusele, kas 2013. aastal võis täheldada lisakaristuse määramisel olulisi muutusi.

Töö koostamisel on lisaks kohtupraktikale kasutatud võrdluseks ka erinevaid statistilisi andmeid, samuti erialast kirjandust ja erinevate kohtuastmete kohtulahendeid.

1. Mootorsõiduki, maastikusõiduki või trammi juhtimine joobeseisundis ja empiirilise uurimuse üldised andmed

Esimese peatüki eesmärk on analüüsida karistusseadustiku (edaspidi lühendatult KarS) §-s 424 sätestatud kuriteo koosseisulisi tunnuseid ning sellega kaasnevat vastutust. Lisaks pööratakse pilk lähiminevikku, vaadates kehtivale õigusele eelnenud regulatsioone alates joobes juhtimise esmakordsest kriminaliseerimisest kriminaalkoodeksis. Esimese peatüki viimases alapeatükis on juttu joobes juhtimise empiirilise uurimise üldistest andmetest, mida järgnevates peatükkides ei ole käsitletud ning mis oma sisult sobivad pigem üldisesse, sissejuhatavasse peatükki.

1.1. Joobes juhtimise koosseis

Liiklussüüteod kujutavad endast üldohtlike süütegude ühte alarühma, mida iseloomustab nende suunatus üldise turvalisuse ühe kategooria – liiklusohutuse – kaitsele. Liiklusohutus seejuures ei ole käsitletav eraldi karistusõiguslikult kaitstava õigushüvena, vaid pigem mõistena, millega iseloomustatakse liiklusalast normipärasest käitumist. Seega on õige karistusseadustiku 23. peatükki koondatud süütegudega kaitstava õigushüvena vaadelda sarnaselt üldohtlikele süütegudele paljude inimeste elu ja tervist. Seda põhjusel, et liiklussüütegid iseloomustab nende sihitus abstraktse, määratlemata hulga inimeste vastu.⁵

Mootorsõiduki, maastikusõiduki või trammi (edaspidi lühendatult sõiduki) juhtimine joobeseisundis on süütegu, mille objektiivsed tunnused seisnevad nimetatud sõidukite juhtimises joobeseisundis. Nimetatud sõiduvahendite definitsiooni annab liiklusseadus (edaspidi lühendatult LS)⁶, mille § 2 p 40 kohaselt on mootorsõiduk mootori jõul liikuv sõiduk. Mootorsõidukiks ei loeta mootoriga jalgratast, pisimopeedi, maastikusõidukit, trammi ega sõidukit, mille valmistajakiirus on alla kuue kilomeetri tunnis. Maastikusõidukina mõistetakse aga LS § 2 p 36 kohaselt mootori jõul maastikul liikumiseks ettenähtud liiklusvahendit, mis ei ole liiklusseaduse tähenduses mootorsõiduk. Tramm LS §

⁵ J. Sootak, P. Pikamäe. Karistusseadustik. Komm vlj. 3 tr. Tallinn: Juura 2009, 23. ptk/1.

⁶ RT I, 14.02.2014, 3.

1 p-i 87 järgi on aga sõitjate vedamiseks ettenähtud elektrikontaktliiniga ühendatud rööbashaagisega või rööbashaagiseta rööbassõiduk.

Objektiivsesse külge kuuluva koosseisupärase teo moodustab eelpool nimetatud sõidukite juhtimine. Juhtimise mõiste on tuletatav LS § 2 p-st 14, mis defineerib juhti kui isikut, kes juhib sõidukit, ratsa- või veoloomi. Sellest tulenevalt on juhtimisena käsitletav juhi tegevus sõiduki või looma kulgemise suunamisel. Käesoleva paragrahvi mõttes tuleb seega juhtimiseks lugeda igasugune juhi tegevus sõiduki kulgemise suunamisel. Mootorsõiduki juhtimise mõistesse kuulub ka sõidu alustamine, s.o juhi poolt seisva sõiduki liikumisse viimine.⁷

Süüteo subjektiks saab olla vaid erilise isikutunnusega isik KarS § 24 lg 2 mõttes, s.o isik, kes on joobeseisundis. 01. juunil 2009. aastal jõustunud karistusseadustikuga kustutati koosseisust käsitatava süüteo subjekti teine eriline isikutunnus – varasem karistatus joobeseisundis mootorsõiduki juhtimise eest. Kui varem eeldas käesolev koosseis toimepanijalt kahte erinevat, kuid üheaegselt esinevat erilist isikutunnust (joobeseisundit ja varasemat karistatust samasuguse teo eest), siis kehtiva õiguse kohaselt piisab vastutusele võtmiseks vaid erilise isikutunnusena joobeseisundi tuvastamisest. Seega on karistatav ka esmakordne joobes juhtimine.⁸

Joobeseisundi all mõeldakse antud paragrahvis alkoholi- või narkootikumijoovet, samuti muu sarnase toimega aine tarvitamisest tingitud joovet. Kui alkoholi- või narkootilise aine puhul on seadusandja vastutust diferentseerinud, kehtestades teatud piirmäärad, siis ka levinumate narkootiliste ainete (heroiin, hašiš) puhul pole piirmäärasid suudetud teaduslikult määratleda.⁹

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi tõlgenduse kohaselt on joobeseisund alkoholi, narkootilise või psühhotropse aine tarvitamisest põhjustatud terviseseisund, mis avaldub häiritud või muutunud kehalistes või psüühilistes funktsioonides ja reaktsioonides. Isikut ei loeta joobes olevaks juhul, kui tema väljahingatavas õhus on alkoholi vähem kui 0,10 mg/l või veres vähem kui 0,2 promilli. Alkoholijoobe sellise määratluse eesmärk on rõhutada, et

⁷ J. Sootak, P. Pikamäe (viide 5), § 422/3.6.1.

⁸ J. Sootak, P. Pikamäe (viide 5), § 424/6.

⁹ J. Sootak, P. Pikamäe (viide 5), § 424/7.

karistusõigusliku tähendusega alkoholijoovet tuleks käsitada kompleksse nähtusena: mitte igasugune alkoholi tarvitamine ei pruugi veel tähendada alkoholijoovet.¹⁰

Joobeseisundi ühe alaliigi – alkoholijoobe – tuvastamise aluseid täpsustatakse liikluseaduses. Lähtudes isiku vere või väljahingatava õhu alkoholisisaldusest tuleb LS § 69 lg 6 kohaselt eristada alkoholipiirmäärade ületamist ja sõiduki juhtimist joobeseisundis. Käesoleva sätte ehk KarS §-i 424 järgi on karistatav üksnes sõiduki juhtimine joobeseisundis, samas kui alkoholipiirmäärade ületamine moodustab väärteokoosseisu. Kirjeldatud vahetegu arvestab isiku käitumise ohtlikkust ehk seda, kui tugevalt oli mõjutatud isiku võime sõidukit ohutult juhtida. Kuna joobe puhul on juhi võime sõidukit juhtida tuntavalt halvenenud ja temast lähtuv liiklusohu suur, siis on kriminaalvastutus ette nähtud määrast, mille korral on märkimisväärselt kasvanud raskete tagajärgedega liiklusõnnetuste põhjustamise oht.¹¹

Seejuures on alkoholipiirmäärade ületamisena käsitatav sõiduki juhtimine isiku poolt, kelle ühes grammis veres on alkoholisisaldus 0,20-0,49 milligrammi või ühes liitris väljahingatavas õhus on alkoholisisaldus 0,10-0,24 milligrammi. Kuna piirmäärade puhul ei ole enamasti joobetunnused sedastatavad, ei ole nende ületamise korral õige rääkida joobest ning juhi poolt lubatud alkoholipiirmäära ületamine ei ole karistatav vaadeldava paragrahvi järgi, vaid väärteona liikluseaduse alusel.¹²

Kui juhi ühes grammis veres on LS §-i 69 lg 4 p 2 kohaselt alkoholi vähemalt 0,50 milligrammi või tema väljahingatavas õhus on alkoholi 0,25 milligrammi ühe liitri kohta või rohkem ning tal on väliselt tajutavad tugevalt häiritud või muutunud kehalised või psüühilised funktsioonid ja reaktsioonid, mille tõttu ta ei ole ilmselgelt võimeline sõidukit liikluses nõutava kindlusega juhtima, loetakse juht LS §-i 69 lg 6 kohaselt joobeseisundis olevaks. Kui sama alkoholi koguse juures puuduvad aga juhil väliselt tajutavad tugevalt häiritud või muutunud kehalised või psüühilised funktsioonid ja reaktsioonid, siis loetakse juht liikluseaduse kohaselt vaid lubatud alkoholi piirmäära ületanuks. Seega võib liikluseaduse alusel eristada lubatud alkoholi piirmäära ületamist ning joobeseisundit.

¹⁰ RKKKo 24.november 2004, 3-1-1-89-04.

¹¹ J. Sootak, P. Pikamäe (viide 5), § 424/8.1.

¹² J. Sootak, P. Pikamäe (viide 5), § 424/8.2.

Juht loetakse KarS §-i 424 mõttes alkoholijoobes olevaks ka juhul, kui tema ühes grammis veres on vähemalt 1,50 mg alkoholi või ühes liitris väljahingatavas õhus on vähemalt 0,75 mg alkoholi. Sellisel juhul muutusi juhi tervises seisundis – väliselt tajutavad häiritud või muutunud kehalised või psüühilised funktsioonid ja reaktsioonid - eeldatakse ning neid pole vaja eraldi tõendada. Piisab vaid vere või väljahingatava õhu alkoholisisalduse kindlaksmääramisest. Tervises seisundis tegelike muutuste mitte esinemine pole sel juhul oluline.¹³

Subjektiiivse koosseisu tunnuste poolest eeldab vaadeldav süütegu tahtlust kõigi selle objektiivsete tunnuste suhtes. Süüteo koosseis on realiseeritud, kui süüdlane pani teo toime vähemalt kaudse tahtlusega. Järelikult peab süüdlane teadma või vähemalt pidama võimalikuks, et ta juhib sõidukit joobeseisundis.¹⁴

1.2. Vastutus joobes juhtimise eest

Nagu eelnevas alapeatükis mainitud, on joobes juhtimine karistatav nii väärteo- kui ka kriminaalkorras, sõltuvalt alkoholi kogusest ühes grammis isiku veres või ühes liitris väljahingatavas õhus. Joobeseisundi tuvastamiseks on vajalik alkoholijoobe puhul tuvastamine kas tõendusliku alkomeetri või vereproovi uuringuga, narkootilise, psühhotroopse või muu joovastava aine tarvitamisest põhjustatud joove tuvastatakse bioloogilise vedeliku proovi uuringuga.¹⁵ Alkoholijoobe tuvastamisest on pikemalt juttu käesoleva magistriröö alapeatükis 3.3. Narkootilistest või psühhotroopsetest ainetest tingitud joove on seejuures alati vaadeldav kuriteona ning karistatav kriminaalkorras.

Narkootilise või psühhotroopse aine või muu sarnase toimega aine tarvitamise või sellest põhjustatud joobeseisundi tuvastamise alused sätestab politsei ja piirivalve seaduse § 7²⁷.¹⁶ Politseiametnik võib narkootilise, psühhotroopse või muu sarnase toimega aine tarvitamisest põhjustatud joobeseisundi kahtluse korral toimetada isiku joobeseisundi tuvastamiseks tervishoiuteenuse osutaja juurde või riiklikku ekspertiisiasutusse. Nimetatud aine kahtluse

¹³ J. Sootak, P. Pikamäe (viide 5), § 424/8.3.

¹⁴ J. Sootak, P. Pikamäe (viide 5), § 424/9.1.

¹⁵ S. Lind jt. Liiklusseaduse ja karistusseadustiku ning nendega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu 179 SE seletuskiri, lk 16. - Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/?op=ems&page=eelnou&eid=acf423dc-cbee-1257-0f3d-b725f8477ccb&> (29.04.2014).

¹⁶ RT I, 15.03.2014, 31.

korral peab politsei kirjeldama isikul esinevaid joobele viitavaid tunnuseid. Isikul esineda võivateks aine tarvitamisest tingitud joobele viitavateks tunnusteks võivad seejuures olla isiku välimus, aeglustunud reaktsioon, mälu- ja koordinatsioonihäired jm.¹⁷

Politsei ja piirivalve seaduse § 7²⁷ lg 5 kohaselt võib politsei nõuda ka arstilt hinnangu andmist isikul esinevate joobeseisundi tunnuste olemasolu või puudumise kohta ning politsei nõudmisel on tervishoiuteenuse osutaja või riiklik ekspertiisiasutus kohustatud võtma, säilitama ja edastama vajaliku koguse bioloogilise vedeliku proovi. Seega tuvastamaks, kas tegu on narkojoobega, on vajalik isikult bioloogilise vedeliku proovi võtmine ja selle edastamine uuringu tegemiseks riiklikkusse ekspertiisiasutusse. Samuti ei piisa ainult narkootilise, psühhotroopse või muu sarnase aine tarvitamisest, vaid vajalik on ka joobele viitavate tunnuste kirjeldamine, sest erinevalt alkoholijoobest pole narkojoobe puhul seadusandja piirmäärasid kehtestanud.

Kuigi käesoleva magistritöö raames on keskendunud kriminaalkorras karistatavale joobes juhtimisele ehk KarS §-le 424, tuuakse alljärgnevalt välja ka põhilised erinevused joobes juhtimise kuriteo ja väärteo vahel.

Lubatud alkoholi piirmäära ületamiseks loetakse LS § 224 lg-te 1 ja 2 kohaselt sõiduki juhtimist isiku poolt, kelle ühes grammis veres on alkoholisaldus 0,20–0,49 milligrammi või kelle ühes liitris väljahingatavas õhus on alkoholisaldus 0,10–0,24 milligrammi, samuti isiku poolt, kelle ühes grammis veres on alkoholisaldus 0,50–1,49 milligrammi või kelle ühes liitris väljahingatavas õhus on alkoholisaldus 0,25–0,74 milligrammi. Esimesel juhul karistatakse isikut rahatrahviga kuni 100 trahviühikut või sõiduki juhtimise õiguse äravõtmisega kuni kuueks kuuks, teisel juhul on karistus vastavalt joobe suurenemisele ka karmim – isikut karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut, arestiga või sõiduki juhtimisõiguse äravõtmisega kuni kaheteistkümneks kuuks. Kuna sellisel puhul on tegemist alkoholi piirmäärade ületamisega LS § 224 sõnastuses ning vastutuse rahatrahvi või aresti näol teo toimepanemise eest sätestab liiklusseadus, siis vastutab süüdlane konkreetsetel juhtudel väärteo korras.

¹⁷ Sotsiaalministri 30.04.2010 määrus nr 37 „Isikul esineda võivate alkoholijoobe, narkootilise, psühhotroopse või muu sarnase toimega aine tarvitamisest tingitud joobele viitavate tunnuste loetelu ja nende tunnuste esinemise või mitteesinemise tuvastamise viisid.“ – RTL 2010, 23, 409.

Kui aga juhi ühes grammis veres on alkoholisaldus 0,50–1,49 milligrammi või ühes liitris väljahingatavas õhus 0,25–0,74 milligrammi ning sellele lisanduvad väliselt tajutavad tugevalt häiritud või muutunud kehalised või psüühilised funktsioonid ja reaktsioonid, mille tõttu ta ei ole ilmselgelt võimeline sõidukit liikluses nõutava kindlusega juhtima, loetakse juht LS §-i 69 lg 6 kohaselt joobeseisundis olevaks ning seetõttu on ette nähtud tema karistamine KarS §-i 424 alusel.

Joobeseisundi definitsioon eeldab seega muutusi juhi tervise seisundis, mille esinemine väiksemate alkoholikoguste puhul on individuaalne. Et aga uuringute kohaselt on sõiduvead võimalikud vere alates 0,2-promillise alkoholisaldusest, tuleb liiklusohutuse tagamiseks juhtimine keelata kõigil, kelle veres leidub alkoholi vähemalt sellises kontsentratsioonis. See tähendab, et kui mootorsõiduki juhil tuvastatakse alkoholi tarvitamisest tingitud muutused tervise seisundis (lisaks välistele joobetunnustele nagu koordinatsiooni- ja artikulatsioonihäired jmt võib indikaatoriks olla ka näiteks ebakindel sõidumaneer), vastutab ta joobes juhtimise eest; kui aga isiku väljahingatavas õhus või veres tuvastatakse suhteliselt väike alkoholisaldus, kuid ei sedastata joobele viitavaid asjaolusid, ei ole tegemist joobega ja sel alusel juhti karistada ei saa.¹⁸

Juhul, kui LS §-i 69 lg 4 p 1 kohaselt on juhi ühes grammis veres vähemalt 1,50 milligrammi alkoholi või tema väljahingatavas õhus on alkoholi 0,75 milligrammi ühe liitri kohta või rohkem, on tegemist kriminaalse joobega. Sellisel juhul vastutab sõiduki juht KarS §-i 424 alusel kuriteo toimepanemise eest. KarS §-i 424 kohaselt karistatakse mootorsõiduki, maastikusõiduki või trammi juhtimise eest joobeseisundis süüdlast rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega. KarS § 44 lg 1 ja 2 kohaselt võib kohtu poolt mõistetud rahalise karistuse suurus olla minimaalselt kolmkümmend ning maksimaalselt viissada päevamäär. Päevamäär suurus arvutab kohus süüdimõistetud keskmise päevasissetuleku alusel, kuid arvestatud päevamäär suurus ei või olla väiksem miinimumpäevamäärast ehk 3,20 eurost. Tulenevalt KarS § 3 lg-st 3 ja § 4 lg-st 3 on nimetatud süüteo puhul tegemist teise astme kuriteoga. Lisaks on kohtul KarS § 50 lg 1 p 1 kohaselt õigus lisakaristusena võtta isikult juhtimisõigust kuni kolmeks aastaks. Erandi sätestab KarS § 50 lg 2, mille kohaselt ei või juhtimisõigust ära võtta sõidukit liikumispuude tõttu kasutatavalt isikult.

¹⁸ S. Lind. Joobeseisund ja selle tuvastamine – kestev probleem Eesti õiguskorras. – *Juridica* 2006/I, lk 35.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et kuigi LS § 69 lg 4 p 2, lg 6 ja § 224 lg 2 koosmõjus on kriminaalkaristus KarS §-i 424 alusel ette nähtud ka juhul, kui isiku ühes grammis veres on alkoholisaldus 0,50–1,49 milligrammi või ühes liitris väljahingatavas õhus 0,25–0,74 milligrammi ning väliselt on tajutavad häiritud või muutunud kehalised või psüühilised funktsioonid ja reaktsioonid, on praktika läinud teist teed pidi ning KarS §-i 424 on rakendatud ainult juhul, kui isiku ühes grammis veres on alkoholisaldus vähemalt 1,50 milligrammi või ühes liitris väljahingatavas õhus 0,75 milligrammi. Seda kinnitab ka fakt, et Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja praktikas oli 2013. aastal KarS §-is 424 sätestatud kuritegude puhul minimaalseks tõendusliku alkomeetriga mõõdetud tulemuseks alkoholisaldus isiku väljahingatavas õhus 0,75 mg/l. Meditsiinilise joobeekspertiisi puhul oli vastav näit 1,50 mg/g.

1.3. Kehtivale õigusele eelnenud regulatsioon

Järgnev alapeatükk annab ülevaate Eesti karistuspoliitikas toimunud muudatustest lähiminevikus, alates joobes juhtimise esmakordsest kriminaliseerimisest 1999. aastal. Kriminaalkoodeksi, kriminaalmenetluse koodeksi ja haldusõiguserikkumiste seadustiku muutmise seaduse eelnõu algatamise üheks põhjuseks oli liiklusõnnetus, kus purjus autojuhi süül hukkus tippспортlane ning isik pääses sisuliselt vastutusest vaid 3200 krooni suuruse rahatrahviga. Loomulikult äratas selline juhtum väga suurt tähelepanu meedias ja tõi välja ka mõningad puudujäägid sellekohases seadusandluses.¹⁹

Sel ajal kehtinud kriminaalkoodeksi (edaspidi lühendatult KrK) §-ile 204 lisati lõige 3, mis sätestas kriminaalvastutuse, kui isikul oli kehtiv halduskaristus mootorsõiduki juhtimise eest joobeseisundis.²⁰ Kriminaalkoodeksi § 204 lg 3 sätestas seega, et mootorsõiduki juhtimise eest joobeseisundis isiku poolt, kes on tarvitanud alkoholi, narkootilist või psühhotroopset ainet ja kui sellega põhjustati raske kehavigastus või kui isikul on kehtiv halduskaristus mootorsõiduki juhtimise eest joobeseisundis, karistatakse rahatrahvi või vabadusekaotusega

¹⁹Kriminaalkoodeksi, kriminaalmenetluse koodeksi ja haldusõiguserikkumiste seadustiku muutmise seaduse eelnõu (1018 SE) esimene lugemine. VIII Riigikogu stenogramm. VIII istungjärk. 17.11.1998– Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/?op=steno&stcommand=stenogramm&day=12&date=911289600&pkpkaupa=1&paevakord=1900005430> (14.04.2014)

²⁰ Kriminaalkoodeksi, kriminaalmenetluse koodeksi ja haldusõiguserikkumiste seadustiku muutmise seadus. 16.12.1998 – RT I 1999, 4, 53.

kuni kahe aastani ja võetakse ära mootorsõiduki juhtimise õigus ühest kuni kolme aastani.²¹ Seega oli karistus seatud sõltuvusse raske kehavigastuse tekitamisest või kehtiva halduskaristuse olemasolust mootorsõiduki juhtimise eest joobeseisundis. Seesuguses sättes võib leida vastuolusid. Nimelt suures koguses alkoholi tarvitanud juht esmakordsel vahelejäamisel pääses väärteo korras karistusega, samal ajal kui näiteks teistkordselt joobes juhtimisega vahele jäänud väikses joobes isikut karistati kriminaalkorras.

Juhul, kui isikut ei võetud kriminaalvastutusele ja kriminaalasi lõpetati kriminaalmenetluse koodeksi § 5 lõike 4 alusel, järgnes haldusvastutus ka joobes juhtimise eest saadud kehtiva halduskaristusega joobes sõitmise eest. Kuna kriminaalkoodeksi sõnastus tekitas praktikas probleeme, muudeti normi sõnastust ka 2001. aastal (RT I 2001, 21, 116).²² Haldusõiguserikkumiste seadustiku ja kriminaalkoodeksi muutmise seaduse eelnõu 583 SE teisel lugemisel tunnistati probleemi KrK § 204 lg-te 1 ja 3 rakendamisel. KrK lg 1 sätestas isiku karistamise juhul, kui mootorsõiduki juhtimisel tekitati kehavigastus, lg-t 3 rakendati aga siis, kui joobeseisundis mootorsõidukit juhtides tekitati kas kehavigastusi või kui mootorsõidukit juhtis alkoholijoobes isik, kellel oli purjus peaga juhtimise eest määratud kehtiv halduskaristus. Probleemi tekitasid nimetatud sätete sanktsioonid, nimelt olid lõike 1 järgi ette nähtud sanktsioonid rangemad. Seega võis öelda, et kainet autojuhti, kes tekitas kehavigastuse, võis karistada rangemalt kui autojuhti, kes oli joobes. Sellest oligi tingitud ettepanek jätta eelnõu esimese lugemise tekstist välja sõnad "ja kui sellega põhjustati raske kehavigastus või".²³ Järelikult kui isikule oli eelnevalt määratud halduskaristus purjus peaga sõitmise eest, oli mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis karistatav KrK § 204 lg 3 alusel.

Tulenevalt sellest, et isikud, keda oli juba karistatud kriminaalkorras joobeseisundis juhtimise eest, ei oleks kuulunud näiteks kolmandat korda joobes sõites enam kriminaalvastutusele, muudeti normi sõnastust karistusseadustikus.²⁴ 01.09.2002 jõustus karistusseadustik, mille § 424 arvestas mootorsõiduki juhtimisel joobeseisundis varasema karistuse nõuet – isikut karistati rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega

²¹ Kriminaalkoodeks - RT I 1999, 38, 485.

²² A. Ahven, E. Hillep (viide 2), lk 13.

²³ Haldusõiguserikkumiste seadustiku ja kriminaalkoodeksi muutmise seaduse eelnõu (583 SE) teine lugemine. IX Riigikogu stenogramm. V istungjärk. 13.02.2001 - Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/?op=steno&stcommand=stenogramm&day=24&date=982051200&pkpkaupa=1&paevakord=2000007498> (15.04.2014).

²⁴ A. Ahven, E. Hillep (viide 2), lk 13.

mootorsõiduki juhtimise eest joobeseisundis juhul, kui teda oli ka varem sellise teo eest karistatud.²⁵

Karistusseadustiku eelnõu teisel lugemisel tõusetus küsimus sõiduki esmakordse joobes juhtimise kriminaliseerimise vajalikkusest. Toonane justiitsminister leidis aga, et joobes juhtimise kriminaalkorras karistatavus on üsna uus nähtus ning esmakordse joobes juhtimise puhul oleks tegemist liigse kriminaliseerimisega, sest seadustik näeb ette karistusi ka selle eest, kui sooritatakse avarii ning raskendava asjaoluna läheb seal arvesse joobeseisund. Lõpetuseks leidis toonane justiitsminister, et Riigikogu teeb õigesti, kui ta ei kriminaliseeri kõikvõimalikke õigusrikkumisi üle.²⁶

Liiklusseaduse ja karistusseadustiku ning nendega seonduvate seaduste muutmise seadusega²⁷ muudeti 19.11.2008 karistusseadustiku §-i 424 ning kaotati varasema karistatuse nõue. Eelnõu seletuskirja kohaselt oli eesmärgiks korrastada liiklusalaste süütegude regulatsiooni ning tõhustada sanktsioonisüsteemi, mille tõttu muudeti joobes juhtimise eest vastutusele võtmise aluseid ning viidi karistused paremini vastavusse teo raskusega ehk karistuse suurus seati sõltuvusse alkoholisisalduse määrast. Eelnevalt oli Justiitsministeerium 2006. aastal läbi viinud uuringu, mille alusel võis rääkida selgest seosest nii liiklusõnnetusse sattumise ohu kui õnnetuse tagajärgede raskuse ja joobe raskuse vahel.²⁸

Seega alates karistusseadustiku uue regulatsiooni jõustumisest 01.07.2009 karistati isikut mootorsõiduki või trammi juhtimise eest joobeseisundis rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega sõltumata sellest, kas isikul oli varasem karistus joobeseisundis juhtimise eest. Ka praegusel hetkel kehtiv karistusseadustiku regulatsioon on samasugune, kuid lisaks mootorsõiduki ja trammi juhtimisele on kriminaliseeritud ka maastikusõiduki juhtimine joobeseisundis.

Eestis on sõiduki juhtimist joobeseisundis seega viimasel paaril aastakümnel seadusandja poolt palju muudetud. Kui joobes juhtimise esmakordsel kriminaliseerimisel

²⁵ Karistusseadustik 01.09.2002 - RT I 2001, 61, 364.

²⁶ Karistusseadustiku eelnõu (119 SE) teine lugemine. IX Riigikogu stenogramm. III istungjärk. 03.05.2000. – Arvutivõrgus:
<http://www.riigikogu.ee/?op=steno&stcommand=stenogramm&date=957351600&pkpkaupa=1&paevakord=200006617#pk200006617> (14.04.2014).

²⁷ RT I 2008, 54, 304.

²⁸ S. Lind jt (viide 15), lk 1-2.

kriminaalkoodeksis 1999. aastal sai isikut kriminaalkorras karistada eeldusel, et tal on samasuguse rikkumise eest kehtiv halduskaristus (tänapäevases mõttes karistus väärteo korras), siis karistusseadustikus seati mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis vastavusse varasema karistatuse nõudega. Lõplikud muudatused tõi 01.07.2009. aastal jõustunud karistusseadustiku regulatsioon, mille kohaselt kaotati varasema karistatuse nõue. Esmakordse joobes juhtimise kriminaliseerimine 2009. aastal on autori hinnangul igati õigustatud samm, kuna joobes juht kujutab endast kaasliiklejate elule, tervisele ja varale märkimisväärset ohtu just sel hetkel, kui ta roolis on, mitte alles teistkordsel vahelejäämisel.

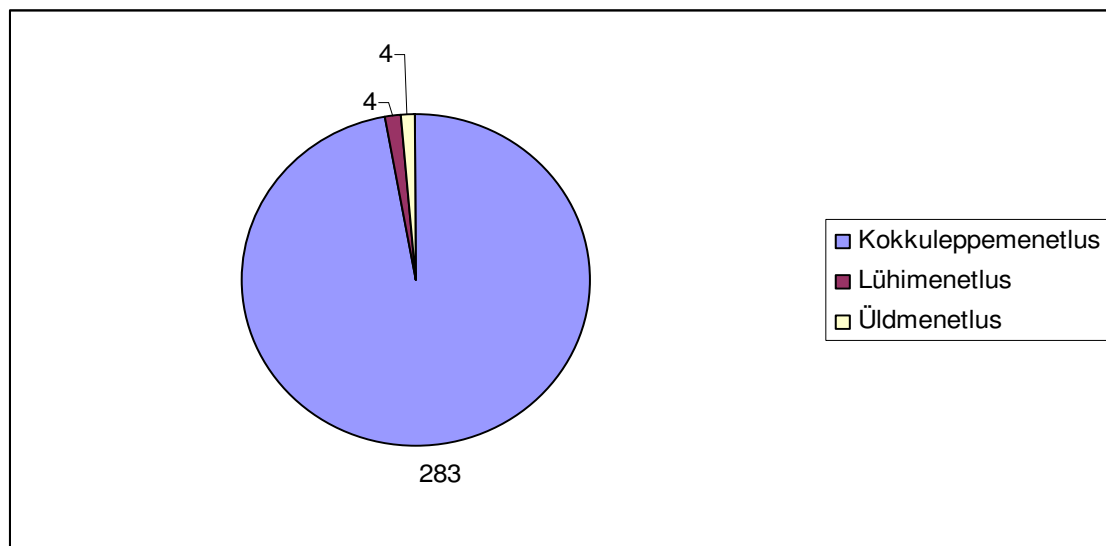
1.4. Joobes juhtimise empiirilise uurimise üldised andmed

Järgnev alapeatükk sisaldab empiirilise uurimuse üldiseid andmeid, mida ei ole järgnevates peatükkides käsitletud ja mis oma sisult sobivad pigem sissejuhatavasse osasse. Magistritöö raames analüüsis autor kokku 291-te Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja kriminaaltoimikut, milles isikut süüdistati KarS §-i 424 alusel. Kuut isikut süüdistati 2013. aastal seejuures kahes KarS §-i 424 episoodis ning nelja isikut lisaks joobes juhtimisele veel KarS §-i 329 alusel. KarS §-i 329 alusel süüdistati isikuid, keda oli kohtu poolt eelnevalt karistatud lisakaristusega mootorsõiduki juhtimisõiguse äravõtmise näol ning kes juhtisid sõidukit pärast seda, omamata seega vastava kategooria sõiduki kehtivat juhtimisõigust ning jättes sellega tahtlikult täitmata nende suhtes täitmisele pööratud kohtuotsuse. Ühte isikut süüdistati lisaks joobes juhtimise toimepanemisele ka võõra sõiduauto omavolilise ajutise kasutamise eest KarS §-i 215 lg 1 alusel, ühte kelmuses KarS §-i 209 lg 2 p 1 ja 4 alusel, ühte isikut KarS §-i 121 (kehaline väärkohtlemine) ja 274 lg 1 alusel (vägivald avalikku korda kaitsva muu isiku ehk politseiametniku suhtes) ning ühte isikut lisaks joobes juhtimisele ka KarS § 183 lg 2 p 2, 25 lg 1, 2 – 199 lg 2 p 4, 349 järgi.

Toimikute läbivaatamisel oli abiks küsimustik (vt Lisa 2), mille alusel autor selgitas välja andmed nii menetluse liigi, kuupäeva jm osas kui ka teo toimepanemise asjaolude, kohtu poolt mõistetud karistuse ja muude kohaldatavate meetmete ning isikut iseloomustavate tunnuste kohta.

Vaadeldud kriminaalasjadest menetleti ülekaalukas osa ühes lihtmenetluse vormis ehk kokkuleppemenetluses (283 juhtumit ehk 97,3%) kriminaalmenetluse seadustiku²⁹ (edaspidi lühendatult KrMS) §-i 239 alusel. Lihtmenetluse vormidest oli esindatud veel lühimenetlus KrMS §-i 233 alusel, milles menetleti neli kriminaalasja ehk 1,4% kõikidest valimisse kuulunud kriminaalasjadest. Kõige kulukamat ning aeganõudvamat menetluse liiki ehk üldmenetlust kohaldati joobes juhtimise kuritegude puhul samuti vaid neljal juhul.

Kui vaadelda I astme kohtute menetlusstatistikat 2013. aastal, siis maakohtutesse saabus perioodil 01.01.2013 - 31.12.2013 väga suures osas kriminaalasju just kokkuleppemenetluses. Nimetatud perioodil saabus maakohtutesse kokku 8418 kriminaalasja, millest 5230 olid kokkuleppemenetluses, 2277 lühimenetluses, 682 üldmenetluses ja 229 käskmenetluses. Lahendatud kriminaalasju sel perioodil oli kokkuleppemenetluses 5357, lühimenetluses 2255, üldmenetluses 578 ja käskmenetluses 239 (kokku 8429).³⁰ Seega üldise menetlusstatistika kohaselt kohaldati maakohtutes kokkuleppemenetlust 62,1%-i puhul kõikidest kriminaalasjadest. Tartu Maakohtu Tartu kohtumajas on joobes juhtimise puhul kokkuleppemenetluse domineerimine märkimisväärselt ilmsem kui kriminaalasjade puhul Eestis üldiselt, kuna joobes juhtimise kuritegude puhul kohaldati kokkuleppemenetlust 2013. aastal 97,3%-i kriminaalasjade puhul.

Joonis 1. Menetluse liik KarS §-is 424 sätestatud kuritegude arutamisel Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja praktikas 2013. aastal.

²⁹ RT I, 26.02.2014, 8

³⁰ Eesti kohtud. Kohtute statistika. I ja II astme kohtute menetlusstatistika, 2013.a koondandmed, lk 3. – Arvutivõrgus: <http://www.kohus.ee/et/eesti-kohtud/kohtute-statistika> (16.04.2014).

Maakohtu kohtuotsuse peale on võimalik pöörduda apellatsiooni korras ringkonnakohtusse ja vajadusel kassatsiooni korras Riigikohtusse. Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja joores juhtimise alased kohtuotsused kaevati edasi neljal korral (1,4% kõigist valimisse kuulunud kohtuotsustest), millest üldmenetluses tehtud kohtuotsused moodustasid 75%.

Ühel juhul esitas kaitsja lühimenetluses tehtud Tartu Maakohtu kohtuotsuse³¹ peale ringkonnakohtule apellatsiooni, leides, et kohus oleks pidanud süüdimõistetule mõistma kergemaliigilise karistuse, kui seda on vangistus. Nimelt oli Tartu Maakohus leidnud, et kui isikut on varem karistatud joores juhtimise eest ning karistus pole talle mõju avaldanud, siis ei saa teda uuesti kergemaliigilise karistusega karistada.

Tartu Ringkonnakohtu määrusega³² jäeti süüdistatava kaitsja apellatsioon kui ilmselt põhjendamatu läbi vaatamata. Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium leidis, et apellatsioon on ilmselt põhjendamatu, perspektiivitu ning tuleb sellest tulenevalt jätta läbi vaatamata, viidates omakorda Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsusele 3-1-1-55-07, milles öeldakse, et ilmselt põhjendamatu tuleb käsitada apellatsiooni, milles esitatud argumendid ei ole konkreetse kriminaalasja lahendamise seisukohalt õiguslikult relevantset ega anna seetõttu ühelgi juhul alust esimese astme kohtuotsuse või selles esitatud järelduste muutmiseks. Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium leidis, et maakohus on põhjendatult mõistnud süüdistatavale karistuseks vangistuse põhjusel, et varasemad katsed süüdistatava õiguskulekale teele suunamisel on ebaõnnestunud. Kuna isik oli varasemalt kriminaalkorras karistatud ning talle mõistetud vabadusekaotuslikke karistusi oli valdavalt individualiseeritud viisil, et see ei olnud kaasa toonud reaalselt vabadusekaotust, siis oli ringkonnakohtu hinnangul maakohus põhjendatult mõistnud süüdistatavale karistuseks vangistuse. Iseäranis kõnekaks pidas ringkonnakohus asjaolu, et isik pani uue kuriteo toime üldkasuliku töö tegemise ajal.

Lisaks esitas üldmenetluses tehtud kohtuotsuse³³ peale ühel juhul apellatsiooni süüdistatava kaitsja Tartu Maakohtu otsuse tühistamiseks karistuse mõistmise osas ja uue otsuse tegemiseks, millega mõista süüdistatavale kergem karistus. Tartu Ringkonnakohus jättis 08.01.2014 a. määrusega süüdistatava A. P. kaitsja apellatsiooni läbi vaatamata, olles

³¹ TMKo 21.05.2013, 1-13-4679.

³² TrtRnKm 04.07.2013, 1-13-4679.

³³ TMKo 06.12.2013, 1-13-9805.

seisukohal, et maakohus on isikule karistust mõistes põhjalikult motiveerinud nii põhikaristust kui ka lisakaristuse vajalikkust ning selle määra põhjendatust, järgides seejuures sellekohast kehtivat kohtupraktikat. Kaitsja esitas seejuures määruskaebuse Riigikohtule, kuid ka see ei olnud tulemuslikum, kuna määruskaebus jäeti läbi vaatamata.

Ühel juhul esitas süüdistatava kaitsja apellatsiooni ringkonnakohtule lisakaristuse ehk mootorsõiduki juhtimisõiguse äravõtmise kestuse osas, mille ringkonnakohus ka rahuldab. Lisakaristuse osas esitatud apellatsioonist on pikemalt juttu käesoleva magistrirõõ alapeatükis 4.2.

Tartu Maakohtu üldmenetluses tehtud kohtuotsuse peale esitas prokuratuur apellatsiooni vaid ühel korral, taotledes mõistetud lisakaristuse karmistamist. Apellatsioon jäeti ringkonnakohtu kohtuotsusega rahuldamata ja Tartu Maakohtu otsus muutmata.³⁴ Ringkonnakohus pidas küll isiku poolt toime pandud liiklusrikkumist sedavõrd kaalukaks, et lisakaristuse kohaldamist tuleks lugeda vältimatuks õigusjärelmiks. Samas eripreventiivseid eesmärke silmas pidades pidas Ringkonnakohus piisavaks juhtimisõiguse äravõtmist maakohu poolt fikseeritud kestusaajaga 6 kuud, kuna isikul kehtivat liikluskaristust polnud. Lisaks tegeles isik transporditeenuse osutamisega, mis ringkonnakohtu hinnangul tugevdab juhtimisõiguse äravõtmise mõju. Kuna süüdistataval esinesid kohtu hinnangul küll narkootilise aine tarvitamise tunnused, oli kõrvalekalle normaalsusest kohtu hinnangul suhteliselt minimaalne ja kõiki asjaolusid silmas pidades oleks seega juhtimisõiguse äravõtmine 16 kuuks, nagu seda taotles prokurör, ilmselgelt ülemäärane. Kuigi ringkonnakohus viitab käesolevas kriminaalasjas narkootilise aine tarvitamise tunnustele (mis ei tähenda automaatselt veel joobeseisundit KarS §-i 424 mõttes), siis tegelikkuses oli lisaks ekspertiisi käigus tuvastatud narkootilise aine leidumisele süüdistatava organismis tõendatud ka narkootilise aine mõju tema juhtimisvõimele.

Kuna ülekaalukas osas olid kohtuotsused tehtud kokkuleppemenetluses, siis on ka põhjendatav vähene kaebeõiguse kasutamine. Kokkuleppemenetluses tehtud kohtuotsuse peale saab apellatsiooni esitada vaid juhul, kui tegemist on seda lihtmenetlust reguleerivate menetlusnormide rikkumisega.³⁵ Nimelt on kokkuleppe puhul kohtul üksnes nõ kokkuleppe kinnitamise funktsioon. Lähtuvalt KrMS §-st 248 lg 1 p 2 võib kohus siiski kriminaaltoimiku

³⁴ TrtRnKo 07.02.2014, 1-13-9797.

³⁵ E. Kergandberg, M. Sillaots. Kriminaalmenetlus. Tallinn: Juura 2006, lk 409.

karistuse liigi ja määraga mitte nõustumisel prokuratuurile tagastada. Üldiselt võib asuda seisukohale, et Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja valimisse kuulunud kohtuotsused olid piisavalt põhjendatud ja motiveeritud ning ei andnud ringkonnakohtule alust kohtuotsuse tühistamiseks, sest vaid ühel korral jäi ringkonnakohus lisakaristuse osas maakohtuga võrreldes eriarvamusele, samas kui apellatsioon esitati kokku neljal korral (neist kolm üldmenetluses ning üks lühimenetluses tehtud kohtuotsuse peale). I ja II astme kohtute 2013. aasta statistika kohaselt lahendati Tartu Maakohtus 2013. aastal 2035 kriminaalasja ning Tartu Ringkonnakohtus apellatsiooni korras 213 kriminaalasja.³⁶ Seega hinnanguliselt 10,5% Tartu Maakohtu otsustest kaevati 2013. aastal apellatsiooni korras edasi.

Kõik uuritavad kohtuotsused olid tehtud 2013. aastal, kuid kuna teo toimepanemise ning kohtuistungiga vahele jääb teatud aeg olenevalt menetlusliigist, siis osa juubes juhtimisi oli toime pandud ka varem (2012. ja 2011. aastal).

Kokku 16 juhtumi puhul kohaldati uuritava kriminaalasja raames kriminaalmenetluse tagamiseks tõkendina elukohast lahkumise keeldu, neist 15 juhtumi puhul kohaldas tõkendit kohtueelne menetleja ja ühe juhtumi puhul kohus. Kohtuotsuseid ja nende juurde kuuluvaid kriminaaltoimikuid analüüsid selgus, et menetleja oli tõkendit kohaldanud menetluse läbiviimise tagamise huvidest lähtuvalt ning ei saa väita, et tõkendit kohaldati vaid korduvalt karistatud isikute suhtes. Näiteks kohaldati kahel juhul tõkendina elukohast lahkumise keeldu esmakordselt juubes juhtimisega vahele jäänud ja eelnevalt kriminaalkorras karistamata isikute suhtes, samas kui korduvalt sama sätte alusel karistatud isikute suhtes menetleja tõkendi kohaldamist väga paljudel juhtudel otstarbekaks ei pidanud. Siiski üldiselt kohaldati tõkendina elukohast lahkumise keeldu juhul, kui isik oli eelnevalt kriminaalkorras karistatud. Ühel juhul pidas tõkendina elukohast lahkumise keeldu kohaldamist vajalikuks alles kohus. Võib väita, et kohtueelses menetluses tõkendina elukohast lahkumise keeldu kohaldamine valimisse kuulunud kriminaalajade puhul populaarne ei olnud, sest konkreetset meedet kohaldati vaid 16 korral, mis moodustab 5,5% kõigist valimisse kuulunud kriminaalajadest. Seega KarS §-is 424 sätestatud kuritegude puhul on nii kohtueelse menetleja kui ka kohtu hinnangul kriminaalmenetlus ülekaalukas osas tagatud ka ilma elukohast lahkumise keeldu kohaldamata. Üheks põhjuseks on kindlasti asjaolu, et juubes juhtimise kuriteod pole tavapäraselt oma olemuselt mahukad ega keerukad ning üldiselt on

³⁶ Eesti kohtud. Kohtute statistika (viide 30), lk 3-4.

joobes juhtimise kuriteo toime pannud isikute puhul tegemist normaalselt ühiskonda integreerunud isikutega, kelle puhul pole alust arvata, et nad menetlust tõkendi puudumisel takistama hakkaksid.

Viiel juhul (1,7%) kohaldas kohus süüdistatava suhtes tõkendina vahistamist. Kui vaadelda kogu Eestit hõlmavat statistikat, siis 12.11.2013 seisuga viibis Eestis vahi all 738 isikut. Kõige suurema osakaalu moodustasid narkokuriteos (29%) ja varguses (26%) kahtlustatavad/süüdistatavad ning joobes juhtimise kuriteo toimepanemise eest viibis vahi all vaid 20 isikut ehk 3% kõigist vahistatutest.³⁷ Seega vahistamist kasutatakse joobes juhtimise puhul nii üleriigilise kui ka Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja 2013. aasta statistika kohaselt harva.

KrMS §-i 130 lg 2 kohaselt peab konkreetse tõkendi liigi kohaldamiseks olema kahtlus, et isik hakkab kriminaalmenetlusest kõrvale hoiduma või jätkab kuritegelikku käitumist. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi määruse nr 3-1-1-108-09³⁸ kohaselt ainuüksi kuriteokahtlus - ka siis, kui see on piisavalt põhjendatud ja isegi juhul, kui on tegemist raske kuriteoga – ei saa lähtudes põhiseaduse §-st 20 iseenesest kaasa tuua õigust isiku vahistamiseks. Isikut tohib vahistada alles siis, kui kohus on lisaks põhjendatud kuriteokahtlusele tuvastanud ka põhiseadusega kooskõlas oleva ja kriminaalmenetluse seadustikus sätestatud vahistamisaluse olemasolu. Viidatud määruse kohaselt tähendab uute kuritegude toimepanemise kui vahistamisaluse olemasolu sedastamine vahistatava käitumise kohta sellise negatiivse tulevikuproгноosi esitamist, mida vahistamisega on võimalik vältida ning vahistatava käitumise kohta tulevikuproгноosi esitamisel tuleb arvestada kuriteokahtlusega hõlmatava teo raskust, kuriteoliiki ning muid teadaolevaid isiku käitumist iseloomustavaid andmeid.

Kuritegude jätkuva toimepanemise tõenäosus on olemas eelkõige selliste kuritegude puhul, mille korduva toimepanemise tõenäosus on kohtupraktika pinnalt suur ja samuti on kuritegude jätkuva toimepanemise tõenäosus olemas eeskätt isikute suhtes, keda on ka varem süüdi tunnistanud ja karistatud.³⁹ Seega peab kohus igal konkreetsel juhtumil hindama, kas isik on oma käitumisega põhjendanud olukorra, kus on olemas negatiivne tulevikuproгноos,

³⁷ U. Klopets. Vahistamise kestuse ülevaade. Kriminaalpoliitika analüüs nr 6/2013. Justiitsministeerium 2013, lk 2. – Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/kriminaalmenetlus> (17.04.2014).

³⁸ RKKKm 08.12.2009, 3-1-1-108-09.

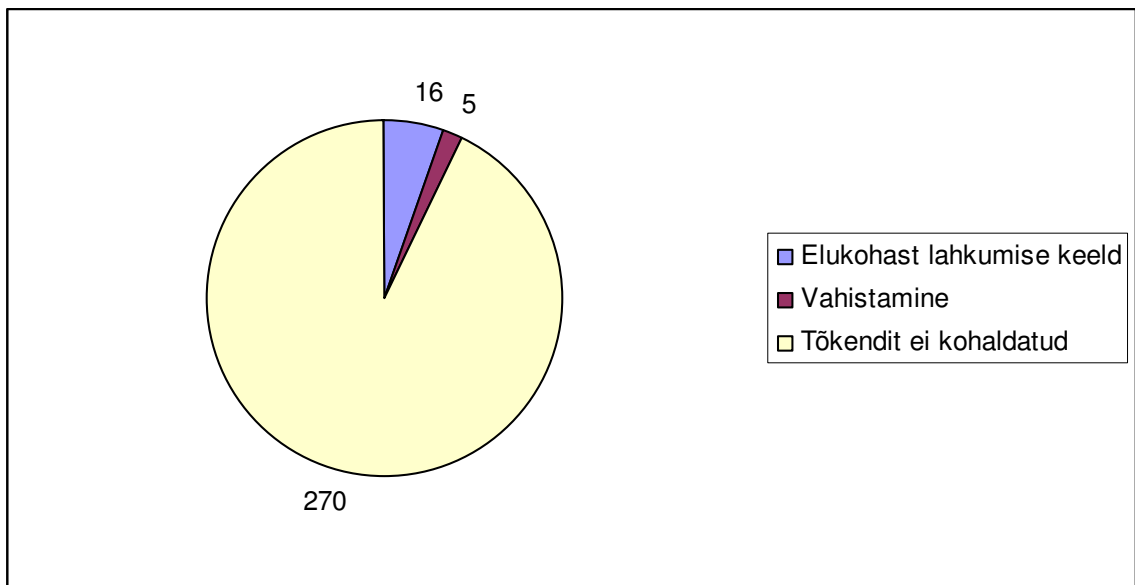
³⁹ RKKKm 11.12.2006, 3-1-1-103-06.

mis võib avalduda selles, et ilma vahistamist kohaldamata võib isik suure tõenäosusega jätkata kuritegude toimepanemist.

Vahistamise kohaldamist pidas kohus vajalikuks eelkõige isikute puhul, kellel oli kehtiv kriminaalkaristus joobes juhtimise toimepanemise eest ning kes katseajal olles panid toime uue kuriteo. Näiteks üks isik tabati mootorsõiduki juhtimiselt joobeseisundis kahel korral ühe kuu jooksul. Seega oli kohtul põhjendatud kahtlus õigusvastase käitumise jätkamise osas. Vahistamine oli kohtu hinnangul põhjendatud ka juhul, kui isik ei täitnud eelneva kohtuotsusega tingimisi mõistetud karistust, näiteks ei ilmunud üldkasuliku töö tegemisele või kriminaalhooldaja vastuvõtule.

Näitena võib tuua kriminaalasja, milles isikut süüdistati KarS §-ide 121, 274 lg 1 ja 424 järgi kokkuleppemenetluses.⁴⁰ Süüdistatav juhtis sõidukit joobeseisundis ning kasutas füüsilist vägivalda avalikku korda kaitsva isiku suhtes, rünnates politseiametnikku ning lüües talle rusikaga näkku. 04.11.2012 vahistamismääruses leidis kohus, et vabaduses viibides võib S. B. vägivaldakuuritegude ja liiklusalaste süütegude toimepanemist jätkata ning seega ei saa tema suhtes kohaldada kergemaliigilist tõkendit, vaid tuleb kohaldada vahistamist. Tegemist oli varem kriminaalkorras karistatud isikuga, kes viibis kriminaalhooldusel. Kohus viitas ka asjaolule, et isikut oli juba alaealisena korduvalt karistatud väärtegude eest ning kõik viimased väärteod olid seotud alkoholi tarvitamisega. Vaatamata sellele, et isikut oli korduvalt karistatud nii kriminaal- kui väärteokorras, jätkas ta kuritegude toimepanemist. Seetõttu asus kohus seisukohale, et varasemad süüteod ja nende eest mõistetud karistused ei ole kahtlustatavale piisavat mõju avaldanud, sest ta on oma ebaseaduslikku tegevust pidevalt jätkanud, kusjuures kuritegelik aktiivsus on muutunud raskemaks.

⁴⁰ TMKo 08.03.2013, 1-13-2268.

Joonis 2. Tökendi kohaldamine KarS §-is 424 sätestatud kuritegude puhul Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja praktikas 2013. aastal.

Vaid kahel juhul esitas kaitsja Tartu Maakohtu vahistamismääruse peale Tartu Ringkonnakohtule määruskaebuse, mis jäeti rahuldamata. Seega võib asuda seisukohale, et Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja vahistamismäärused on piisavalt motiveeritud ja põhjendatud ning kooskõlas eelnevalt viidatud Riigikohtu praktikaga.

2. Keskmised andmed joobes juhtimise kuriteo toime pannud isiku kohta

Teise peatüki eesmärk on teo toimepanija ehk joobes juhi isiksust iseloomustavate andmete kogumisel saadud tulemuste põhjal välja selgitada tüüpiline joobes juhtimise kuriteo toimepanija ehk nõ keskmine joobes juht Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja 2013. aasta kohtulahendite ja kriminaaltoimikuid analüüsid.

Järgnev statistika kajastab kurjategija sugu, sünniaastat, kodakondsust, emakeelt, haridustaset, tegevusala, keskmise päevasissetuleku suurust, kehtiva juhiloa olemasolu, elukohta ning varasemat kriminaalkorras karistatust. Iga alapeatüki lõpus kirjeldatakse kokkuvõtvalt keskmist joobes juhtimise kuriteo toime pannud isikut antud kontekstis.

2.1. Kurjategija sugu, sünniaasta, kodakondsus ja emakeel

Analüüsid 291 joobes juhi poolt toime pandud õigusrikkumisi Tartu Maakohtu 2013. aasta kohtulahendites ja kriminaaltoimikutes, võis märgata suurt meessoost isikute ülekaalu. 291-st joobes juhust 276 olid mehed ja vaid 15 naised. Seega meeste osakaal oli 94,8% ja naiste osakaal 5,2% joobes juhtimise toime pannud isikutest. Kuigi 2011. aastal toimunud rahvaloenduse tulemuste põhjal elas Eestis 100 mehe kohta 116 naist,⁴¹ näib joobes juhtimise kuritegude puhul olevat soojaotuslik ülekaal vastupidine – enamik joobes juhtimise kuritegude toimepanijatest on mehed.

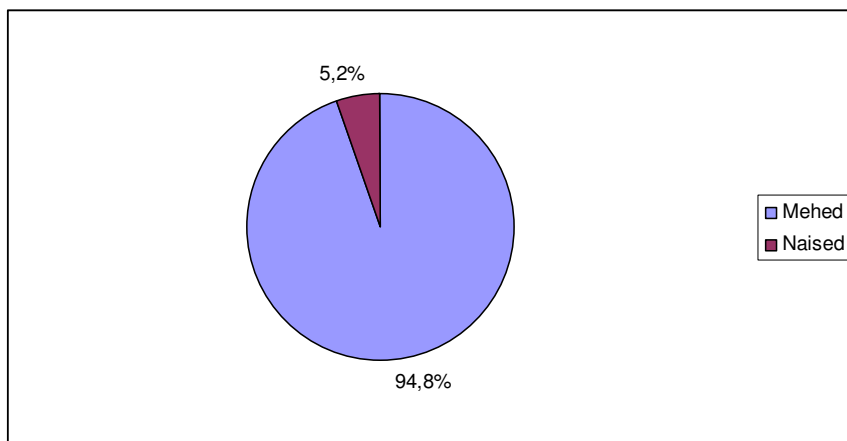
Kui vaadata varasemat statistikat kõikide kuriteoliikide kohta, siis võib märgata naiste vähesemat kuritegevust. 2001. aastal oli avastatud kuritegudes süüdistatavaid naisi Tartu maakonnas 81, samas kui kõiki süüdistatavaid kokku oli 1039. Kogu Eestis oli sama näitaja naiste puhul 1201 ja kõikide süüdistatavate puhul kokku 13 392.⁴²

⁴¹ E.-M.Tiit, M. Servinski. Rahva ja eluuumide loendus 2011. Ülevaade Eesti maakondade rahvastikust (e-väljaanne). Tallinn: Statistikaamet 2013, lk 9. - Arvutivõrgus: <http://www.stat.ee/67172> (15.03.2014).

⁴² Avastatud kuritegudes süüdistatavad kuriteo toimepaneku paiga järgi (1995-2001). Statistikaamet. – Arvutivõrgus: http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=Js075&ti=AVASTATUD+KURITEGUES+S%DC%DCDISTATAVAD+KURITEO+TOIMEPANEKU+PAIGA+J%C4RGI+%281995%2D2001%29&path=../Database/Sotsiaalel u/17Eigus_ja_turvalisus/02Kuritegevus/&lang=2 (21.04.2014).

Naiste vähesemat kuritegevust on esile toodud ka paljudes varasemates uurimustes. Ametliku kriminaalstatistika kohaselt mõistetakse naisi kuritegudes süüdi kordades vähem kui mehi ning seesugune tendents näib olevat sarnane kogu maailmas.⁴³ On kindlaks tehtud, et naised sooritavad kuritegusid nimetamisväärselt vähem kui mehed. Põhjuseid võib otsida sotsiaalsetest teguritest, naiste ühiskondlikust seisundist. Naine kasvatatakse sotsiaalselt kuulekaks, passiivseks, sõltuvaks ja kohanevaks. Naised näiteks sotsialiseeritakse kartma riski rohkem kui mehed, mis ka peegeldub nende madalamas kuritegevuses.⁴⁴

Meeste suurt osakaalu joobes juhtimise toimepanemisel võib seletada ka meeste suurema alkoholilembusega. Meeste puhul esineb alkoholi kuritarvitamist sagedamini kui naistel. Näiteks Tallinna kainestusmaja 2013. aasta aruande kohaselt ööbis seal mullu kokku 5808 inimest, kellest 5065 olid mehed ja 743 naised.⁴⁵ Alkoholi kuritarvitamist eelkõige just meeste poolt peegeldavad hästi fataalse alkoholimürgistuse näitajad: 2012. aastal põhjustas liigne etanoolikogus organismis 20 naise ja 66 mehe, muu alkohol 8 naise ja 22 mehe surma.⁴⁶ Samuti võib igapäevaselt liikluses osaledes märgata suurt meessoost sõidukijuhtide osakaalu. Mõne aasta taguse statistika kohaselt on Eestis juhiloa omanike seas 39 protsenti naisi ja 61 protsenti mehi.⁴⁷

Joonis 3. Kurjategijate sooline jaotus KarS §-s 424 sätestatud kuritegude toimepanemisel Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja statistika kohaselt 2013. aastal.

⁴³ S. Jones. Criminology. Third edition. New York: Oxford University Press 2006, lk 308-309.

⁴⁴ M. Laine. Sissejuhatus kriminoloogiasse ja hälbiva käitumise sotsioloogiasse. Tallinn: Eesti Riigikaitse Akadeemia 1997, lk 65.

⁴⁵ M. Kuul (toim). Tallinna kainestusmajas ööbis mullu üle 700 naise ja üle 5000 mehe. – Eesti Rahvusringhääling 19.02.2014. – Arvutivõrgus: <http://uudised.err.ee/v/eesti/74087cf5-afab-4724-9434-7feaa3255980> (21.04.2014).

⁴⁶ Eesti Kohtuekspertiisi Instituut. Mürgistussurmad Eestis 2010, 2011, 2012. – Arvutivõrgus: <http://www.ekei.ee/40740> (21.04.2014).

⁴⁷ S. Lilleorg. Kes on paremad autojuhid, naised või mehed? Maanteeamet 10.11.2010. – Arvutivõrgus: <http://www.mnt.ee/?id=15970> (21.04.2014).

Soolise jaotuse järgi on Tartumaa vähemalt 15-aastasest elanikkonnast mehi 45,7% ja naisi 54,3%.⁴⁸ Empiirilise uurimuse valimisse kuulunud isikute hulgas oli meeste protsent 94,8 ja naiste 5,2. Seega kuritegeliku aktiivsuse koefitsiendid joobes juhtimise puhul on meeste osas 2,07 ja naistel 0,1 ning võib öelda, et mehed on Tartumaa vähemalt 15-aastasest elanikkonnast KarS §-is 424 sätestatud kuritegude toimepanemise osas naistest 20,7 korda aktiivsemad.

Kurjategijate vanuseline jaotus on esitatud joonisel nr 4. Positiivne on asjaolu, et alaealiste hulk joobes juhtimise kuriteo toimepanemisel puudub, seega pole alaealiste kuriteod joobes juhtimise toimepanemisel Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja tööpiirkonnas probleemiks. Samas kui vaadata üldisemat pilti kogu Eesti tasandil, siis 2013. aastal registreeriti 11 mootorsõiduki joobes juhtimist, mis on toime pandud alaealise isiku poolt.⁴⁹ Tuleb arvestada, et tegelikkuses on see arv oluliselt suurem, kuna kõik kuriteod ei jõua liiklusjärelvalve episoodilise iseloomu tõttu registreerimise tasandile.

Risk kuriteoga vahele jääda on üldiselt väga väike. Me võime iga päev ületada kiirust, kuid vahele jääme ehk kord aastas. See sõltub paljudest teguritest. Ühiskond kontrollib kõnealust toimingut sedavõrd nõrgalt ja harva, et vahelejäämise võimalus on väga väike. Mõni kuritegu ei ole seotud ohvritega, ja kui politsei juhuslikult kohale ei satu, ei märka mitte keegi, et see kuritegu üldse aset leidis.⁵⁰ Siit võib paralleeli tõmmata ka joobes juhtimistega – kui palju võib olla joobes juhte tegelikult, kellest politseil aimugi pole? Tartu Maakohtu 2013. aasta kriminaaltoimikuid uurides hakkas silma asjaolu, et üldiselt peetakse isik kontrollimiseks kinni ebakindla sõidustiili tõttu või kui kuskilt on tulnud info, et isik võib olla joobekahtlusega (nt mitmed toitlustusasutuste töötajad teatavad joobekahtlusega juhust), samuti liiklusõnnetuse korral. Seega kõik kuriteod ei jõua kunagi sajabrotsendiliselt registreerimise tasandile ning seda mõjutab tugevasti politseipoolne kontroll ning ühiskonna valmisolek kuriteost teatada.

Oluline on aga märkida, et üldiselt panevad joobes juhtimise alaseid kuritegusid toime varases täiseas olevad isikud (vanuses 18-28 eluaastat), järgnevad varases keskeas olevad

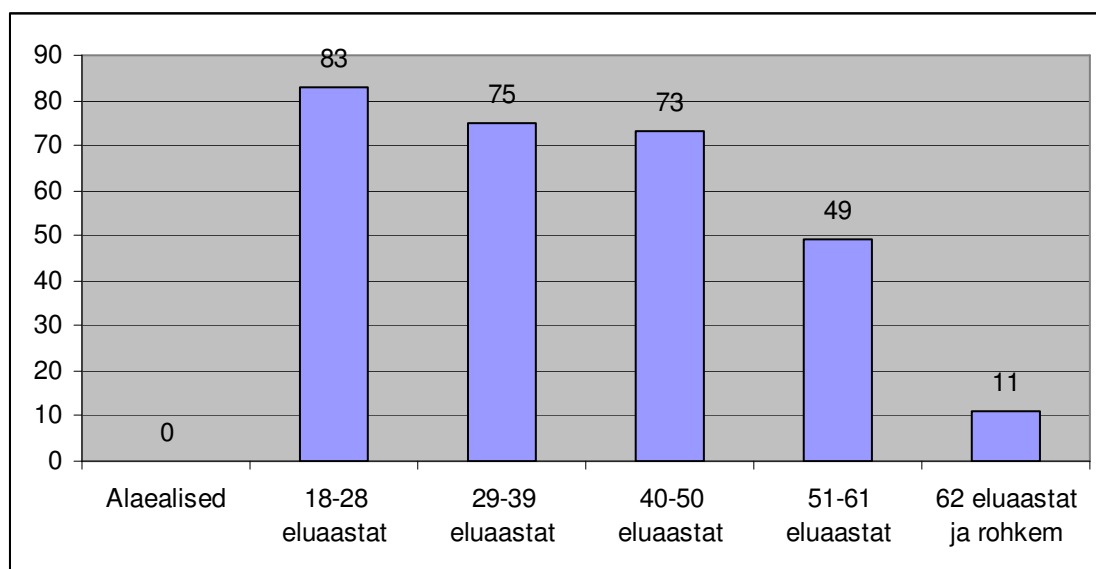
⁴⁸ Statistikaamet. RL0422: Rahvastik kodakondsuse, soo, vanuserühma ja elukoha järgi, 31. detsember 2011. Statistika andmebaas: Rahva ja eluruumide loendus 2011. – Arvutivõrgus: <http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/statfile2.asp> (21.04.2014).

⁴⁹ A. Ahven jt (viide 1), lk 19.

⁵⁰ M. Laine (viide 44), lk 20.

inimesed. Mida vanemaks inimene saab, seda väiksem on antud statistikat vaadates võimalus, et ta joores sõidukit juhtima asuks, kuna alates 51. eluaastast võib näha märgatavat langustrendi joores juhtimise toimepanijate osas. Kõige noorem joores juht 2013. aasta Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja toimikute ja kohtuotsuste põhjal oli vanuses 18 eluaastat ja kõige vanem 71-aastane.

Kuna eelnevalt selgus, et joores juhtide seas valitseb suur meeste ülekaal (94,8% kuriteo toimepanijatest vaadeldaval perioodil olid mehed), siis võib vanemate isikute osakaalu langust vähesel määral põhjendada Eesti meeste mõnevõrra lühema elueaga. Näiteks 2012. aastal oli Eesti mehe oodatav eluiga sünnimomendil 71,1 aastat, samas kui naiste puhul oli see näitaja 81,1.⁵¹

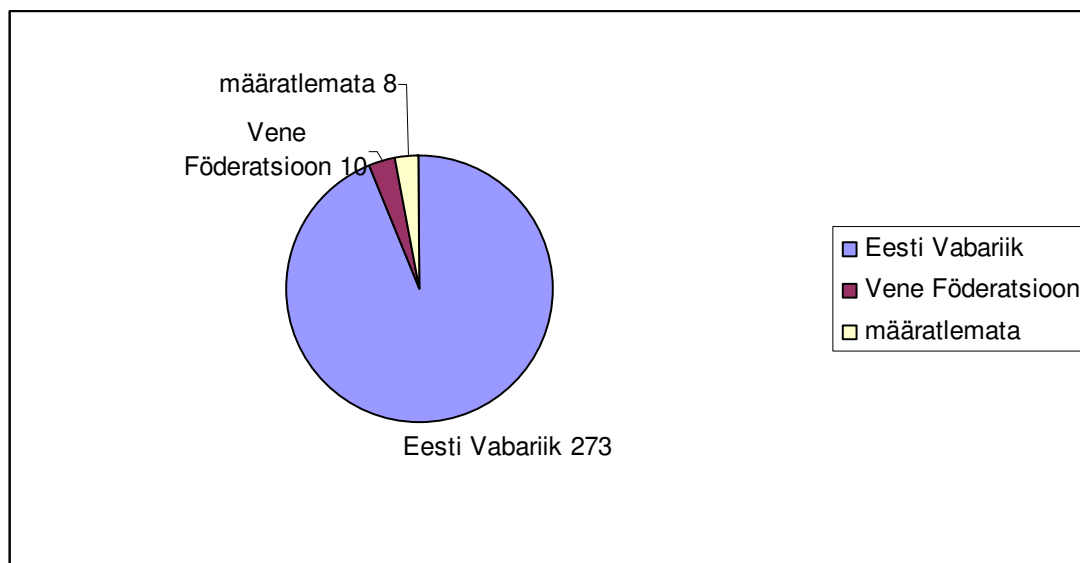

Joonis 4. Kurjategijate vanuseline jaotus KarS §-s 424 sätestatud kuritegude toimepanemisel Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja statistika kohaselt 2013. aastal.

Empiirilise uurimuse tulemusel selgus, et suurem osa joores juhte on Eesti Vabariigi kodanikud ning eesti keelt emakeelena kõnelevad isikud. Andmed kodakondsuse ja emakeele kohta saadi lisaks kohtuotsustele ka kohtuistungis protokollist, kuna kohtuotsustes mõnikord vastavad andmed puudusid. Eesti Vabariigi kodanikke valimisse kuuluva hulga seas oli 273, mis moodustab 93,8% koguarvust. Vene Föderatsiooni kodakondsusega isikuid oli 10 (3,4%) ning määratlemata kodakondsusega 8 (2,7%).

⁵¹ Statistikaamet. Oodatav eluiga sünnimomendil. - Arvutivõrgus: <http://www.stat.ee/34276> (25.03.2014).

Eesti kodanike märkimisväärne arvuline ülekaal joobes juhtimise kuritegude toimepanemisel on põhjendatav Tartu maakonna rahvastiku jaotusega kodakondsuse alusel. 2011. aasta rahvaloenduse andmetel on vähemalt 15-aastaste elanike arv Tartumaal 125 889, neist Eesti kodakondsusega isikute arv 118 837 ja Venemaa kodakondsusega isikute arv 2970.⁵² Seega moodustavad Eesti kodakondsusega isikud hinnanguliselt 94,4% ning Venemaa kodakondsusega isikud 2,4% kogu Tartumaa vähemalt 15-aastasest rahvastikust.

Joonis 5. Kurjategijate jaotumine kodakondsuse alusel KarS §-s 424 sätestatud kuritegude toimepanemisel Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja statistika kohaselt 2013. aastal.

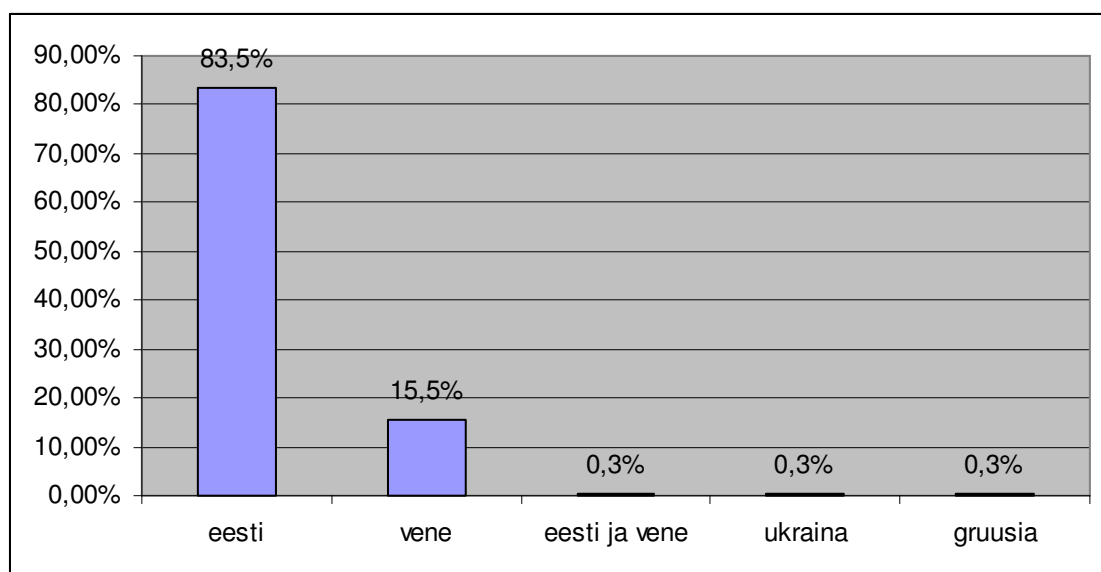
Viimase rahvaloenduse tulemuste põhjal pidas Eesti keelt oma emakeeleks 105 198 vähemalt 15-aastast Tartumaa elanikku. Sama näitaja vene keele osas oli 18 686.⁵³ Järelikult 83,6% vähemalt 15-aastasest Tartumaa elanikest peab oma emakeeleks eesti keelt ning 14,8% vene keelt. Seega on Tartumaa rahvastiku hulgas väga suur arv Eesti kodakondsusega eesti keelt emakeelena kõnelevaid isikuid, kuid samas on nende hulgas arvestataval määral ka neid, kelle emakeeleks on vene keel.

Empiirilise uurimuse tulemused on võrreldavad Tartumaa rahvastiku jaotusega emakeele alusel. Selgus, et 243 (83,5%) joobes juhtimise kuriteo toimepanija emakeeleks on eesti keel,

⁵² Statistikaamet (viide 48). – Arvutivõrgus: <http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/statfile2.asp> (21.04.2014).

⁵³ Statistikaamet. RL0433: Rahvastik emakeele, soo, vanuserühma ja haldusüksuse järgi, 31.dets. 2011. Statistika andmebaas: Rahva ja eluruumide loendus 2011. – Arvutivõrgus: <http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/statfile2.asp> (21.04.2014).

järgnesid vene keel (mida pidas oma emakeeleks 45 isikut ehk 15,5%) ja ukraina ning gruusia keel (mõlema puhul 1 isik ehk 0,3%). Üks isik väitis oma emakeeleks olevat nii vene kui ka eesti keele. Kuna joobes juhtimine on Eesti ühiskonnas väga levinud kuriteoliik (pidevalt võib meediaväljaannetest lugeda politsei poolt kinni peetud joobes juhtide kohta ning seda kinnitas ka väga suur kohtuotsuste arv Tartu Maakohtu Tartu kohtumajas 2013. aastal, milles isikut süüdistati KarS §-s 424 sätestatud kuriteo toimepanemises), siis võib ka eeldada, et enamik joobes juhte on inimesed meie endi seast ehk eesti rahvusest isikud. Samas kinnitavad nii eelnev rahvastikustatistika kui ka Tartu kohtumaja toimikute põhjal tehtud järeldused, et venelasi on nii rahvastiku kui ka kurjategijate seas arvestatav arv.

Joonis 6. Kurjategijate jaotumine emakeele alusel KarS §-s 424 sätestatud kuritegude toimepanemisel Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja statistika kohaselt 2013. aastal.

Kokkuvõtvalt kurjategija sugu, vanust, kodakondsust ja emakeelt arvestades võib joobes juhtimise toimepanija isiku kohta öelda järgmist: keskmine joobes juhtimise kuriteo toimepanija on varases täiseas (vanuses 18-28) meessoost eestlane ning KarS §-s 424 sätestatud kuritegude toimepanemise osas on mehed naistest 20,7 korda kuritegelikult aktiivsemad.

2.2. Kurjategija haridustase, tegevusala ja keskmise päevasissetuleku suurus

Ühiskonnas üldlevinud arusaama kohaselt panevad kuritegusid toime eelkõige madalama intelligentsuse ja haridustasemega inimesed. Nimelt on mitmete uurimustega kinnitust leidnud, et kuritegeliku populatsiooni hulgas on intelligentsustase madalam.⁵⁴ Madalam intelligentsus omakorda põhjustab ebaõnnestumisi koolis, mille tõttu satutakse kergemini kuritegelikule teele.⁵⁵ Võib ka oletada, et haridustase mõjutab isiku valmisolekut kuritegu sooritada ning kõrgema haridustasemega inimesed suudavad paremini oma tegude tagajärgi ette näha.

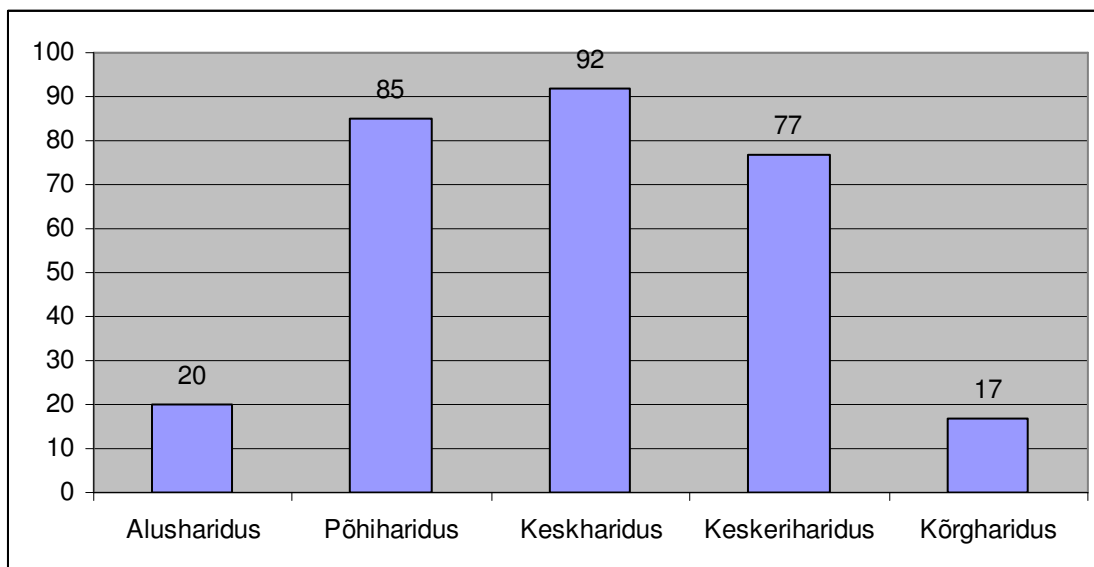
Näiteks õppimisteooria kohaselt ei ole madala õppimisvõimega isikud võimelised aru saama mõningatest (moraalsetest) elementidest, mis on hädavajalikud seadusekuulekaks käitumiseks. Seega järeldatakse, et madalama intelligentsusega isikute seas on rohkem kurjategijaid.⁵⁶

Joobes juhtimise kohta Tartu Maakohtu kriminaaltoimikuid uurides võis välja lugeda järgmise seaduspärasuse: joobes juhtide puhul haridustase väga suurt mõju ei oma, kuna kõige suuremal osal joobes juhtidest oli keskharidus (92 ehk 31,6%). Kõrvutades kahte äärmust – alusharidust ja kõrgharidust – võib väita, et joobes juhtide seas on üsna võrdsel määral nii alushariduse (20 isikut ehk 6,9%) kui ka kõrgharidusega inimesi (17 isikut ehk 5,8%). Põhiharidusega inimeste osakaal oli 85 (29,2%) ja keskeriharidusega 77 (26,5%). Siiski võib tulemusi analüüsides kokkuvõtvalt väita, et tüüpiline joobes juht on keskharidusega isik.

⁵⁴ D. Jovanovic jt. Analysis of the relation between intelligence and criminal behavior.- Journal of Health Sciences 2012, volume 2, number 3, lk 224.

⁵⁵ D. Jovanovic jt (viide 54), lk 230.

⁵⁶ K. S. Williams. Textbook on Criminology. Fifth edition. New York: Oxford University Press, lk 261.

Joonis 7. Kurjategijate jaotumine haridustaseme alusel KarS §-s 424 sätestatud kuritegude toimepanemisel Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja statistika kohaselt 2013. aastal.

Tulemuste tõlgendamisel on arvestatud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse,⁵⁷ Eesti Vabariigi haridusseaduse⁵⁸ ja Vabariigi Valitsuse 06.06.2005 määruse nr 120 „Eesti Vabariigi kvalifikatsioonide ja enne 20. augustit 1991. a antud endise NSV Liidu kvalifikatsioonidele vastavus“⁵⁹ nõudeid. Eesti Vabariigi haridusseaduse § 2 lg 5 kohaselt on haridusel 4 taset: alusharidus, põhiharidus, keskkharidus ja kõrgharidus.⁶⁰ Seega isikud, kes on nimetanud omandatud hariduseks alghariduse või näiteks 7 klassi, kvalifitseeritakse antud statistika kontekstis ümber alushariduse omandajateks.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 2 lg 1 kohaselt võib põhihariduse omandanuks nimetada isikut, kes on lõpetanud 9 klassi. Samamoodi on antud statistika kontekstis kajastatud keskkharidust, mille omandamiseks peab isikul olema läbitud 12 klassi. Kuna valimisse kuuluvate isikute puhul oli nii mõnelgi 8 klassi haridus, siis seda põhihariduseks nimetada ei saa. NSV Liidu haridussüsteemis omandatud 8-klassilise hariduse puhul on tegemist aga põhiharidusega ning 11-klassiline haridus kvalifitseeritakse statistika kontekstis ümber keskkhariduseks.⁶¹ Isikuid, kelle puhul tuli kõne alla põhihariduse kvalifikatsioonile vastavus 8 klassi läbimisega, oli valimisse kuuluvate isikute seas 5 ning nende 8 klassi

⁵⁷ RT I, 13.12.2013, 21

⁵⁸ RT I, 11.07.2013, 5

⁵⁹ RT I, 16.05.2012, 2.

⁶⁰ Keskeriharidus nimetatud seaduse § 17 lg 3 kohaselt on kesk- ja kõrghariduse vahepealne.

⁶¹ Vt ka Vabariigi Valitsuse 06.06.2005 määrus nr 120 „Eesti Vabariigi kvalifikatsioonide ja enne 20. augustit 1991. a antud endise NSV Liidu kvalifikatsioonidele vastavus“.

haridus kvalifitseeriti antud statistika kontekstis põhihariduseks. Ülejäänud 8 klassi haridusega isikud olid kooliealised taasiseseisvunud Eesti Vabariigi, mitte NSV Liidu haridussüsteemi toimimise ajal. Üks 11 klassi haridusega isik kvalifitseeriti antud statistika mõttes ümber keskhariidusega isikuks.

Kui võrrelda empiirilise uurimuse andmeid haridustaseme järgi 2011. aasta rahvaloenduse tulemustega, siis kõige suuremat erinevust võib märgata kõrgharidusega isikute osas. Viimase rahvaloenduse andmetel on Tartumaal vähemalt 10-aastase elanikkonna arv 132 898. Vähemalt 10-aastastest elanikest oli üldpõhiharidusega või vähem 31 701 (23,9%) elanikku, üldkeskharidusega 27 585 (20,8%), kesk- ja kutseharidusega 26 071 (19,6%) ja kõrgharidusega 40 901 (30,8%) elanikku.⁶² Täpsed andmed alusharidusega inimeste kohta puuduvad. Seega kõige suurem erinevus on kõrgharidusega inimeste osas. Tartumaa elanikkonnast kõige suurema osa moodustavad kõrgharidusega isikud (30,8%), samas kui joobes juhtimise kuriteo toimepanijate osas moodustavad kõrgharidusega isikud vähemuse (5,8%). Teiste haridustasemete osas nii märkimisväärseid erinevusi Tartumaa elanikkonna ja joobes juhtide vahel esile ei tule.

Joobes juhtide majanduslikku aktiivsust analüüsivad tulemused olid järgnevad: 146 isikut töötas ametlikult, 100 ei töötanud või töötasid mitteametlikult (ka juhutööd), 10 olid (üli)õpilased, 25 töövõimetuspensionärid ning 10 vanaduspensionärid. Andmed saadi kas kohtuotsusest või kohtuistungi protokollist.

Kui vaadelda täpsemalt ametlikult töötavate isikute tegevusala, võis märgata suurt lihttöölise osakaalu - välikoristaja, autopesija, kuller, müüja jt. Lisaks nimetasid 24 isikut end lihtsateks töölisteks. Samuti oli arvestatav määr ehitajaid – 38. Ehitajate kategooria alla on arvestatud ka katuse ja akende paigaldajad, maalrid, puu- ja plekksepad, plaatijad, müüri ladujad ning elektrikud. Joobes juhtide hulgas leidis ka nõ kõrgemal positsioonil olevaid isikuid: vanemteadur, arst-anestesioloog, hankejuht, projektijuhid, müügidirektor, töödejuhataja jt.

⁶² Statistikaamet. RL0302: Vähemalt 10-aastased haridustaseme, soo, vanuserühma ja elukoha järgi, 31.dets. 2011. Statistika andmebaas: Rahva ja eluruumide loendus 2011. – Arvutivõrgus: <http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/statfile2.asp> (22.04.2014).

Kahjuks leidis joores juhtide hulgas üsna palju selliseid isikuid, kelle töö on otseselt seotud kehtiva juhtimisõiguse olemasoluga. Valimisse kuulunud isikute hulgas oli 7 auto- ja 2 bussijuhti. Kehtiva juhtimisõiguse puhul on oluline, et kohus jätab lisakaristuse juhtimisõiguse äravõtmise näol kohaldamata vaid väga erandlikel asjaoludel. Tartu Maakohtu 25. novembri 2013⁶³ otsuses on kohus märkinud, et joores juhtimise puhul on tegemist üldohtliku kuriteoga, mis oma sageduse tõttu väärrib ühiskonna taunivat suhtumist. Kohtu hinnangul peaks lisakaristuse kohaldamise mõte olema eelkõige konkreetse isiku distsiplineerimine ning temast tuleneva võimaliku ohu elimineerimine. Viidatud kriminaalasjas avaldas süüdistatav istungil, et lisakaristuse kohaldamise tõttu võib ta kaotada võimaluse saada omale uus töökoht. Kohus leidis, et selline asjaolu ei saa olla mõjuvaks põhjenduseks kohtule lisakaristuse kohaldamisest loobumiseks ning võimalike negatiivsete tagajärgedega tulnuks tal arvestada enne rikkumise kergemeelset toimepanemist.

Küll aga võib kohus lisakaristusena määratud juhtimisõiguse äravõtmise edasi lükata. Tartu Maakohtu 30.05.2013 kohtumäärusega⁶⁴ rahuldab kohtunik, lähtudes KrMS § 420 lg-st 2, U. A. taotluse juhtimisõiguse äravõtmise edasilükkamiseks kolme kuu võrra põhjusel, et perre sündisid enneaegsed kaksikud, kellega on vajalik käia regulaarselt Tartus arstlikus kontrollis. Kohtunik leidis, on olemas seaduslik alus KarS § 50 lg 1 kohaselt mõistetud lisakaristuse täitmise edasilükkamiseks, kuna vastasel korral kaasneksid isikule ja tema perekonnale sellised rasked tagajärjed, milliseid on silmas peetud KrMS §-s 420.

Võiks arvata, et isik, kelle igapäevane töö on seotud sõiduki juhtimisega ja kes kehtivate juhilubade olemasoluta suure tõenäosusega oma töö kaotab, nii kergesti joores seisundis rooli ei istu. Empiirilise uurimuse tulemusi arvestades see aga nii ei ole, kuna joores juhtide hulgas oli 9 auto- või bussijuhti, kes moodustavad 6,2% kõigist ametlikult töötavatest valmisse kuuluvatest isikutest.

Andmed keskmise päevasissetuleku suuruse kohta saadi kriminaalasiade toimikus leiduva süüdistatava keskmise päevasissetuleku ja elatustaseme õiendilt. Seejuures on kõige sagedamini esinev (49,8%) joores juhi keskmise päevasissetuleku suurus süüdistatava keskmise päevasissetuleku ja elatustaseme teatise kohaselt väiksem kui 1 euro.

⁶³ TMKo 25.11.2013, kriminaalasi 1-13-9796.

⁶⁴ TMKm 30.05.2013, kriminaalasi 1-13-4234.

Vabariigi Valitsuse 13.08.2002 määruse nr 264⁶⁵ kohaselt tuleb päevamäära suuruse leidmiseks esmalt välja selgitada süüdlase aastanetosissetulek tulumaksuga maksustatava tulu põhjal ning seejärel leitakse tema keskmine päevasissetulek. Aastanetosissetulek leitakse süüdistatava tuludeklaratsioonis esitatud andmete põhjal tema suhtes kriminaalmenetluse alustamise aastale eelnenud aasta kohta või kui andmed süüdistatava tulu kohta nimetatud aastal ei ole kättesaadavad, võetakse aluseks Maksu- ja Tolliameti andmed varasema aasta tuludeklaratsiooni kohta. Päevasissetulek seejuures on üks neljasajandik süüdistatava aastanetosissetulekust ning päevasissetulekut vähendatakse iga alaealise ülalpeetava ja võlgade puhul ning elamiseks hädavajalike kulutuste katmiseks.⁶⁶

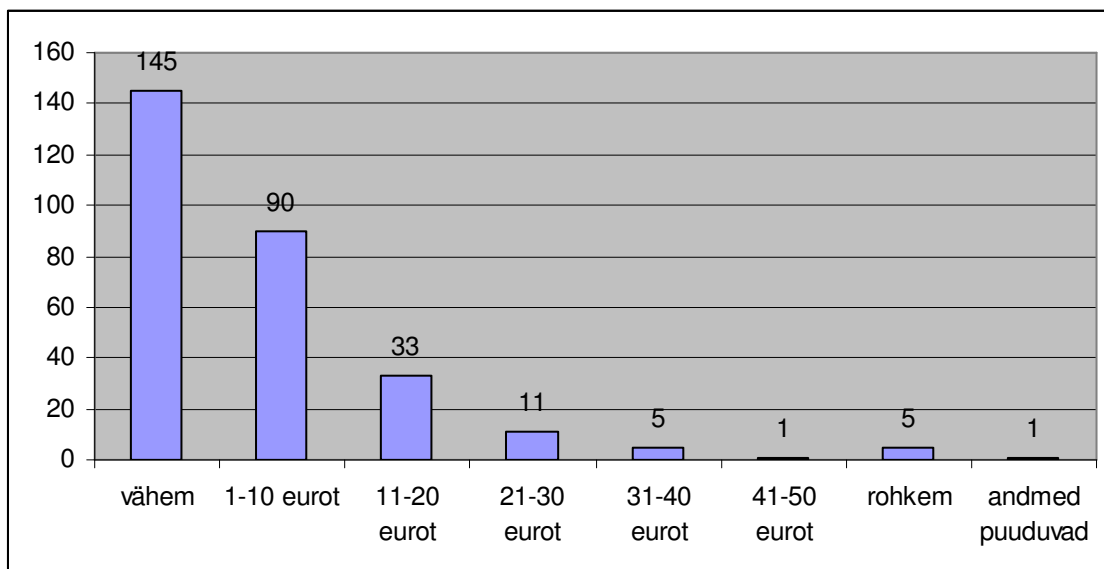
Tuleb arvestada, et õiendid pärinevad andmetel, mis võivad olla vananenud ega pruugi reaalselt majanduslikku olukorda ja tegelikku sissetulekut peegeldada. Seda näiteks juhul, kui isik töötab mitteametlikult (teeb juhutöid). Sellises olukorras on isikul üldiselt õiendil kajastatud negatiivne sissetulek, kuigi reaalne sissetulek võib olla isegi kõrgem tavalise lihttöölise omast. Ka mitmetel ametlikult töötavatel isikutel on kriminaaltoimikus leiduva süüdistatava keskmise päevasissetuleku ja elatusaseme teatise kohaselt päevasissetuleku suurus minimaalne või negatiivne, kuigi kohtuistungi toimumise hetkeks on isik ametlikult tööl.

Seega peegeldavad õiendil olevad andmed süüdistatava keskmise päevasissetuleku suuruse kohta kurjategija varasemat sissetulekut ning võivad kohtuistungi toimumise ajaks olla vananenud ega pruugi peegeldada kurjategija reaalselt sissetulekut, kuna andmed on saadud kriminaalmenetluse alustamisele eelnenud aasta (või varasema aasta) tuludeklaratsioonis leiduvate väärtuste põhjal.

Valimisse kuulunud isikutest 145 (49,8%) puhul oli sissetuleku määr väiksem kui 1 euro, 90 (30,9%) isiku puhul jäi keskmine päevasissetulek 1-10 euro vahemikku. Viie isiku (1,7%) puhul küündis keskmise päevasissetuleku suurus üle 50 euro ning ühe isiku puhul andmed puudusid. Täpsem jaotus joobes juhtide keskmise päevasissetuleku alusel on kajastatud joonisel 8.

⁶⁵ RT I, 21.05.2013, 8.

⁶⁶ Keskmise päevasissetuleku arvutamisest on pikemalt juttu käesoleva magistritöö alapeatükis 4.1, lk 57.

Joonis 8. Kurjategijate jaotumine keskmise päevasissetuleku alusel KarS §-s 424 sätestatud kuritegude toimepanemisel Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja statistika kohaselt 2013. aastal.

Kokkuvõtvalt kurjategija haridustaset, tegevusala ja keskmise päevasissetuleku suurust arvesse võttes võib öelda, et tüüpiline joobes juhtimise kuriteo toimepanija on keskharidusega minimaalse sissetulekuga lihttööline.

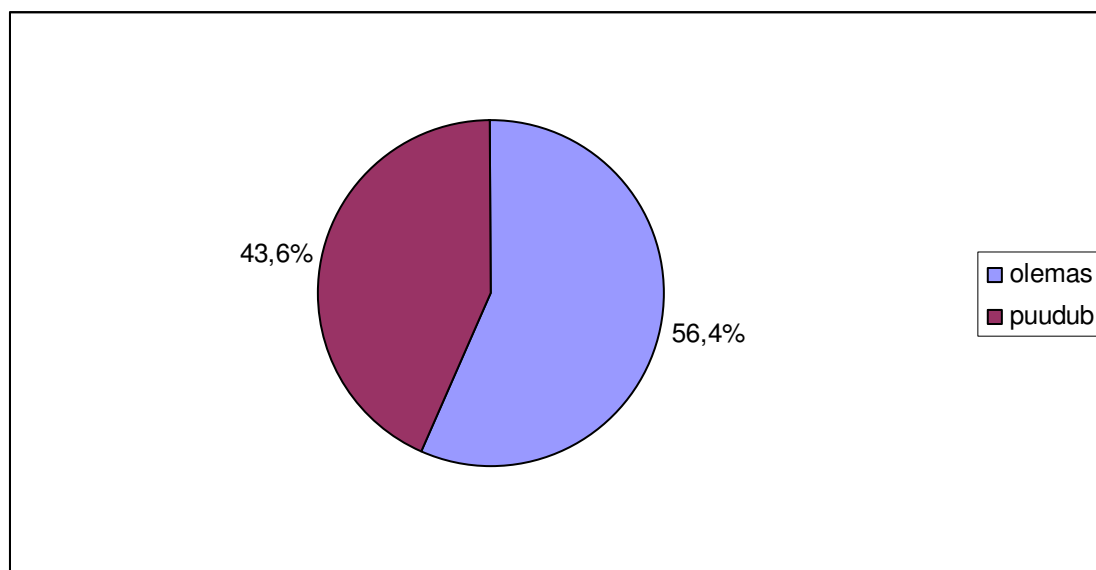
2.3. Kurjategija kehtiva juhiloa olemasolu

Karistusseadustiku § 50 lg 1 p 1 kohaselt on kohtul õigus kehtiv juhtimisõigus kuriteo toimepanemise korral ära võtta. Valimisse kuulunud kriminaalasjades Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja kohtuotsuseid analüüsid selgus, et tegemist on justkui obligatoorse karistusega, mida kohaldatakse alati. Sama paragrahvi lg 2 sätestab erandliku asjaolu, mil juhtimisõigus jäetakse mootorsõiduki juhile alles – see on olukorras, mil isik kasutab sõidukit liikumispuude tõttu.

Juhtimisõiguse äravõtmist kui karistusliiki peetakse üheks efektiivsemaks, kuna see tuletab juhile igapäevaselt toimepandud tegu meelde ja sunnib selle üle järele mõtlema. Juhtimisõiguse äravõtmise kui karistusliigi efektiivsusele aitab kaasa mootorsõidukite aktiivne kasutamine igapäevaelus. Efektiivsuse tõttu on Saksamaal pikka aega kaalutud juhtimisõiguse äravõtmise põhikaristusena kasutusele võtmist, kusjuures seda mitte ainult

liiklusalaste kuritegude puhul. Samas on tegemist ökonoomse karistusliigiga, mille täitmisega ei kaasne märkimisväärseid kulusid.⁶⁷

Valimisse kuuluvatest isikutest suuremal osal (164 ehk 56,4% kõigist valimisse kuuluvatest isikutest) oli kuriteo toimepanemise hetkel olemas vastava kategooria sõiduki kehtiv juhtimisõigus. See puudus või oli eelnevalt kohtu poolt ära võetud 127-l isikul (43,6%). Kuigi suuremal osal kurjategijatest oli kehtiv juhtimisõigus teo toimepanemise hetkel olemas, siis vastav näitaja ei ületa märkimisväärselt puuduva juhtimisõigusega isikute osakaalu ning tulemusi võib pidada ligilähedaselt võrdseteks. Juhtimisõiguseta isikud rikkusid lisaks KarS §-is 424 sätestatud normile ka neile kehtivat sõidukeeldu. Kuna juhtimisõiguseta isikute hulgas oli ka neid, kellel pole kunagi juhiluba olnud (kes pole läbinud sõiduõppe teoreetilist ja praktilist ettevalmistust), siis selliste isikute suhtes peaks ühiskond eriti ettevaatlik olema – lisaks teoreetilise ja praktilise ettevalmistuse puudumisele avaldab isiku kehalistele või psüühilistele reaktsioonidele ja funktsioonidele mõju ka alkohol, narkootiline või psühhotroopne aine.

Joonis 9. Kurjategijate jaotumine kehtiva juhtimisõiguse olemasolu alusel KarS §-s 424 sätestatud kuritegude toimepanemisel Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja statistika kohaselt 2013. aastal.

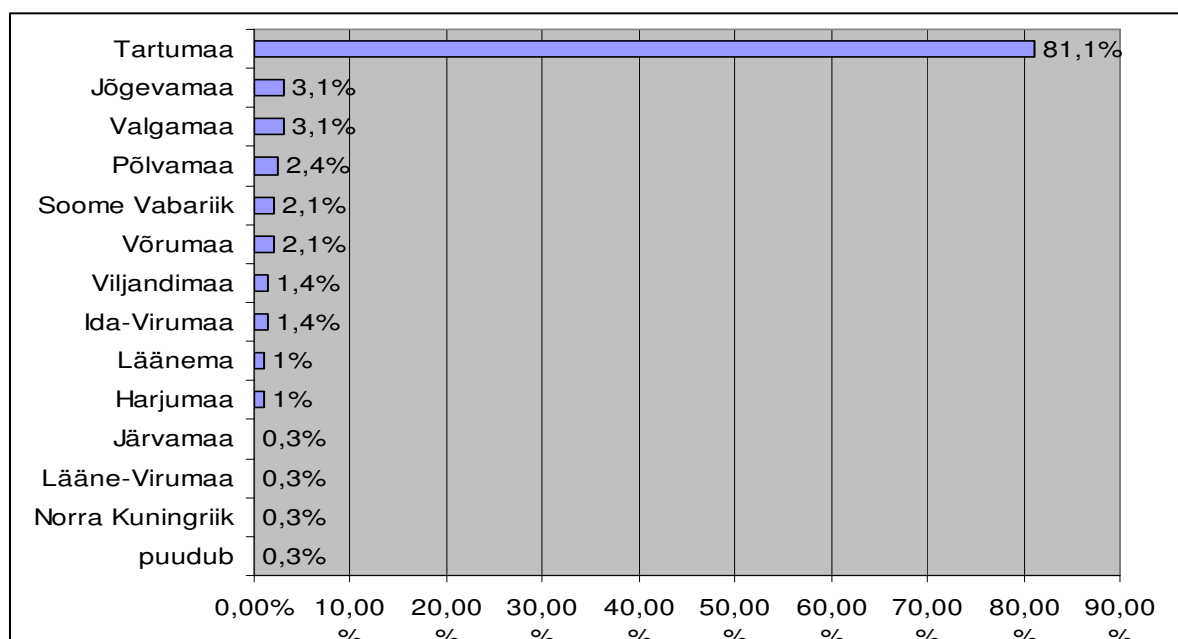
Ajal, mil kohtuotsusega on juhtimisõigus ära võetud eelmise joores juhtimise eest, saab isikut lisaks karistada ka KarS §-i 329 alusel, s.o täitmisele pööratud kohtuotsusega süüteo

⁶⁷ S. Lind jt (viide 15), lk 3.

eest mõistetud muust karistuse täitmisest kõrvalehoidumise eest. Nelja isikut süüdistati uuritava ajavahemikul nii KarS §-i 424 kui ka KarS §-i 329 alusel. Kuna selliste isikute puhul on kuritegude ajaline järgnevus väga lähestikku, siis võib eeldada, et mõistetud karistus pole neile õiguskuulekusele suunavat positiivset mõju avaldanud.

2.4. Kurjategija elukoht

Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja üldise kohtualluvuse kriminaalasjade lahendamisel sätestab kriminaalmenetluse seadustiku § 24 lg 1. Sellest tulenevalt allub kriminaalasi kohtule, kelle tööpiirkonnas on tegu toime pandud. Seega võib eeldada, et analüüsi aluseks olevad joobes juhtimised on ülekaalukas osas toime pandud Tartu linnas või Tartumaal elavate isikute poolt. Seda kinnitab ka empiirilise uurimuse aluseks oleva statistika analüüs. 236 joobes juhtimise kuritegu ehk 81,1% kõikidest analüüsitavatest joobes juhtimistest olid toime pandud Tartumaa elaniku poolt (neist 130 ehk 55,1% Tartu linnas elavate isikute poolt), järgnesid Jõgevamaa ja Valgamaa (9 isikut ehk 3,1%), Põlvamaa (7 isikut ehk 2,4%), Soome Vabariik ja Võrumaa (6 isikut ehk 2,1%), Viljandimaa ja Ida-Virumaa (4 isikut ehk 1,4%), Läänemaa ja Harjumaa (3 isikut ehk 1%). Kurjategijaid, kelle elukoht oli Järvamaal, Lääne-Virumaal või Norra Kuningriigis, oli üks (0,3%). Ühel isikul elukoht puudus ja kohtuotsuses oli asukohana märgitud karistuse kandmise koht - Tartu Vangla.

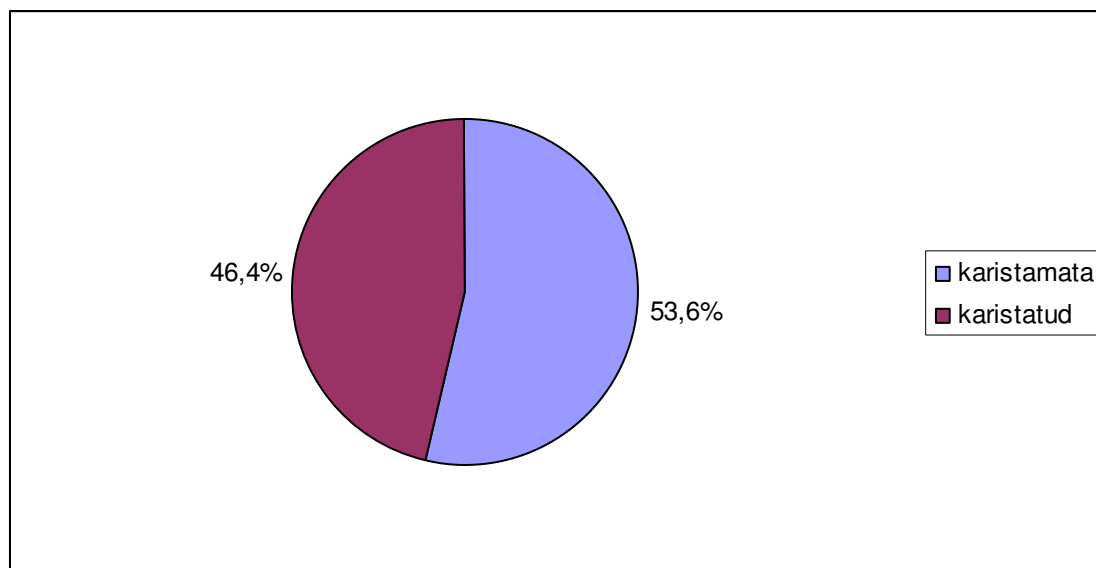

Joonis 10. Kurjategijate jaotumine elukoha alusel KarS §-s 424 sätestatud kuritegude toimepanemisel Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja statistika kohaselt 2013. aastal.

2.5. Kurjategija varasem kriminaalkorras karistus

Järgnevas alapeatükis on analüüsitud joores juhtimise kuriteo toime pannud isikute varasemat kriminaalkorras karistatust skaalal karistatud-karistamata. Andmed varasema karistatuse kohta saadi kohtuotsusest ning karistusregistri õiendilt. Eelnevalt kriminaalkorras karistatud isikute puhul on lisaks ära toodud isikute arv, keda on varem ka samal alusel (KarS § 424) karistatud. Väärteokorras karistatust pole analüüsitud põhjusel, et kuigi sellel on isiku üldist õiguskorda suhtumist iseloomustav tähtsus, siis reaalselt uue karistuse mõistmisel loeb siiski eelnev kriminaalkorras karistus (on kohtunikke, kes väärteokorras karistatust kohtuotsuses üldse ei maini).

Valimisse kuuluvate toimikute analüüsimisel selgus, et varem kriminaalkorras karistatud isikuid oli 135 (46,4%) ning karistamata isikuid 156 (53,6%). Kuigi karistamata isikud olid ülekaalus, ei ole kahe vaadeldava grupi vahe märkimisväärselt suur.

Joonis 11. Kurjategijate jaotumine varasema kriminaalkorras karistatuse alusel KarS §-s 424 sätestatud kuritegude toimepanemisel Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja statistika kohaselt 2013. aastal.

Eestis on väga suureks probleemiks korduvkuritegevus. Üle 60% Eesti kinnipeetavatest ja kriminaalhooldusalustest on korduvkurjategijad. Igal aastal vabaneb vanglateest üle 2500 inimese, nendest ca 40% paneb aasta jooksul toime uue kuriteo ning ca 26% satub vanglasse aasta jooksul tagasi. Korduvkuritegevust mõjutavad lisaks isiksuslikele ja demograafilistele

teguritele ka sõltuvusainete kasutamine ning kinnipeetavate vabanemisejärgne toimetulek – seda eelkõige esimesel vabanemisejärgsel aastal.⁶⁸ Selleks, et hinnata joobes juhtide retsidiivsuse ehk korduvate kuritegude toimepanemise riski, on vajalik välja selgitada ka isikute osakaal, keda oli eelnevalt samaliigilise kuriteo eest karistatud (ehk keda oli varem vähemalt ühel korral KarS §-i 424 alusel süüdi mõistetud).

Vaatluse all olevatest isikutest olid varem joobes juhtimise eest kriminaalkorras karistatud (st omasid kehtivat karistatust) 93 isikut ehk 68,9% kõikidest eelnevalt kriminaalkorras karistatud isikutest. Saadud andmete põhjal võib öelda, et risk uuesti kriminaalkorras karistatav joobes juhtimine toime panna on küllaltki suur. Ilmselt võib üheks põhjuseks pidada joobes juhtide ebaadekvaatset enesekriitikat, kuna sageli arvavad isikud, et neil võivad küll jääknähud olla, kuid eiravad joobeseisundi võimalikkust. Näiteks X väidab kahtlustatavana ülekuulamise protokollis järgmist:⁶⁹ „Oli vaja üks traktori varuosa ära tuua. Läksin mõtlematult rooli, ei mõelnudki tol hetkel sellele, et olen õlut joonud ega tohiks üldse autot juhtima asuda. Enesetunne oli hea ja arvasin, et alkomeeter võib tuvastada jääknähud, ent seda, et võiks lausa alkoholihoove olla, ei osanud kahtlustada.“ Seega ei suuda isikud tihti enda seisundit objektiivselt hinnata ja asuvad eelnevalt alkomeetrisse puhumata sõidukit juhtima.

Varasemates uurimustes on leitud, et joobes juhtide retsidiivsust mõjutab veel politseile vahelejäämise riski määr ning laialdane alkoholarbimine. Rõhuv enamus joobes juhte ei pea võimalikuks, et nad jäävad politseile vahele, kui valivad sõitmiseks vaiksema liiklusega kõrvaltee, kus politseikontroll enamasti puudub ja vahelejäämise risk on madal.⁷⁰ Näitena võib tuua isiku, kes väidab kahtlustatava ülekuulamise protokollis, et sai aru oma joobest, kuid lootis, et see pole kriminaalne ning sel korral vahele ei jää.⁷¹

⁶⁸ M.-L. Sööt. Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018. Seletuskiri. Justiitsministeerium, lk 13. - Arvutivõrgus:<http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=50604/Seletuskiri+%28kriminaalpoliitika+arengusuunad+aastani+2018%29.pdf> (17.03.2014).

⁶⁹ Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja, kriminaalasi 1-13-4797.

⁷⁰ K. Roopärg-Abel. Joobes juhtide retsidiivsus ja selle põhjused. Lõputöö. Tallinn: Sisekaitseakadeemia politseikolledž 2008, lk 59-60. - Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=39775/1+koht+Kiira+Roop%E4rg-Abel+%26%238222%3BJoobes+juhtide+retsidiivsus+ja+selle+p%F5hjused%26%238220%3B.pdf> (18.03.2014).

⁷¹ Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja, kriminaalasi 1-13-11039.

Kuigi suurem osa vaatluse all olevatest joobes juhtidest olid eelnevalt kriminaalkorras karistamata, ei olnud vahe kriminaalkorras karistatud juhtidega märkimisväärne. Lisaks on üle poole (68,9%) varem kriminaalkorras karistatud isikutest eelnevalt kohtulikult karistatud samaliigilise kuriteo toimepanemise eest, mis näitab joobes juhtimise puhul arvestatavat retsidiivsusrisiki.

3. Keskmised andmed joobes juhtimise kuriteo toimepanija motiivi ja teo kohta

Järgnev peatükk iseloomustab joobes juhtide poolt toime pandud tegu. Empiirilise uurimuse aluseks olevatest kriminaaltoimikutest, täpsemalt kahtlustatava ülekuulamise protokollist ning üldmenetluse puhul kohtuistungis protokollist kogutud andmete põhjal üritatakse välja selgitada, millised on tavapärasemad põhjused, mis sunnivad inimesi joobeseisundis sõiduki rooli istuma. Samuti antakse ülevaade kuritegu iseloomustavates andmetest: teo toimepanemise aeg ja koht ning joobe suurus teo toimepanemise hetkel. Kuna kuut isikut süüdistati kahes joobes juhtimise episoodis, siis statistiliselt on arvestatud mõlemat tegu eraldi (toimepanemise põhjuse, vahendi jm osas).

3.1. Kuriteo toimepanemise vahend ja motiiv

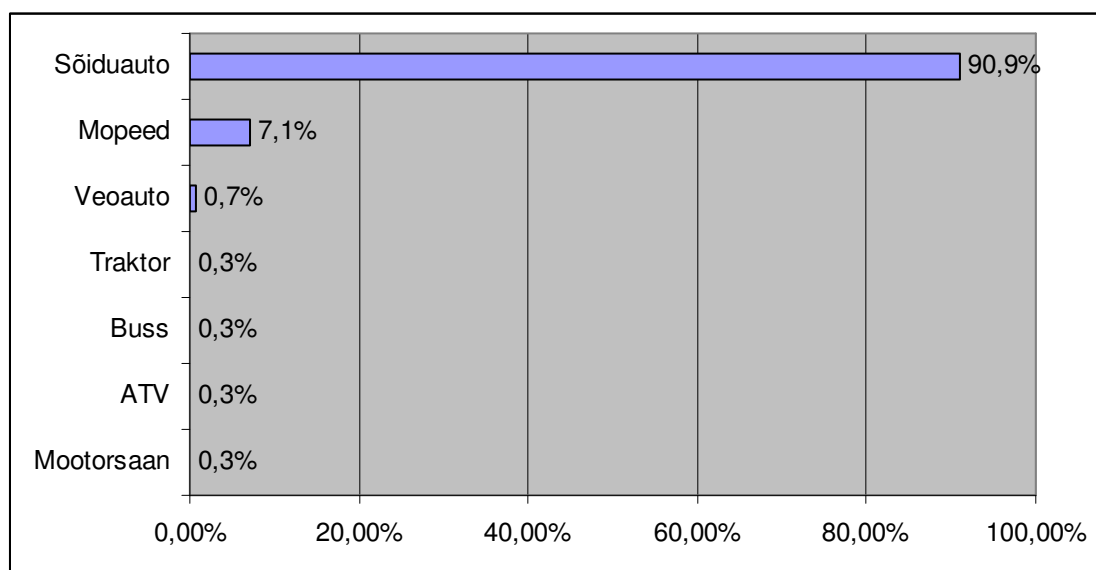
KarS §-i 424 objektiivne koosseis sätestab kuriteo toimepanemise vahendina kas mootorsõiduki, trammi või maastikusõiduki. Empiirilise uurimuse tulemusi analüüsides selgus, et peaaegu kõikide joobes juhtimise kuritegude toimepanemise vahendiks oli mootorsõiduk. Mootorsõiduki liikidest olid esindatud sõiduauto (270 ehk 90,9%), mopeed (21 ehk 7,1%), veoauto (2 ehk 0,7%), traktor ja buss (mõlemat 1 ehk 0,3%). Kahel juhul pandi joobes juhtimise kuritegu toime maastikusõidukiga – ATV ja mootorsaaniga.⁷²

Tuleb märkida, et kuigi kahtlustatava ülekuulamise protokollis, tunnistaja ülekuulamise protokollis ja kohtuotsuses oli üheteistkümmel juhul kuriteo toimepanemise vahendina mainitud motorollerit, siis kehtiv liiklusseadus⁷³ ja teo toimepanemise hetkel kehtinud liiklusseaduse redaktsioon motorollerit ei tunne ning seaduse mõttes oli tegemist siiski mopeediga. Igal juhul kvalifitseeruvad mopeedid ja ka nn motorollerid mootorsõiduki kategooriasse ning seega võib väita, et 99,3% joobes juhtimistest olid toime pandud mootorsõidukiga ning vaid 0,7% maastikusõidukiga. Tulemused ei ole üllatavad, kuna igapäevaselt võib näha liikluses ülekaalukat mootorsõidukite, eelkõige just sõiduautode arvu.

⁷² Maanteeamet. Maastikusõidukite kategooriad. - Arvutivõrgus: <http://www.ark.ee/index.php?id=24540> (24.03.2014).

⁷³ RT I, 14.02.2014, 3.

30.06.2013 seisuga oli liiklusregistris arvel 65 485 sõiduautoot ainuüksi Tartumaal. Võrdlusena võib tuua maastikusõidukite arvu, mida oli Tartumaal vaid 479.⁷⁴

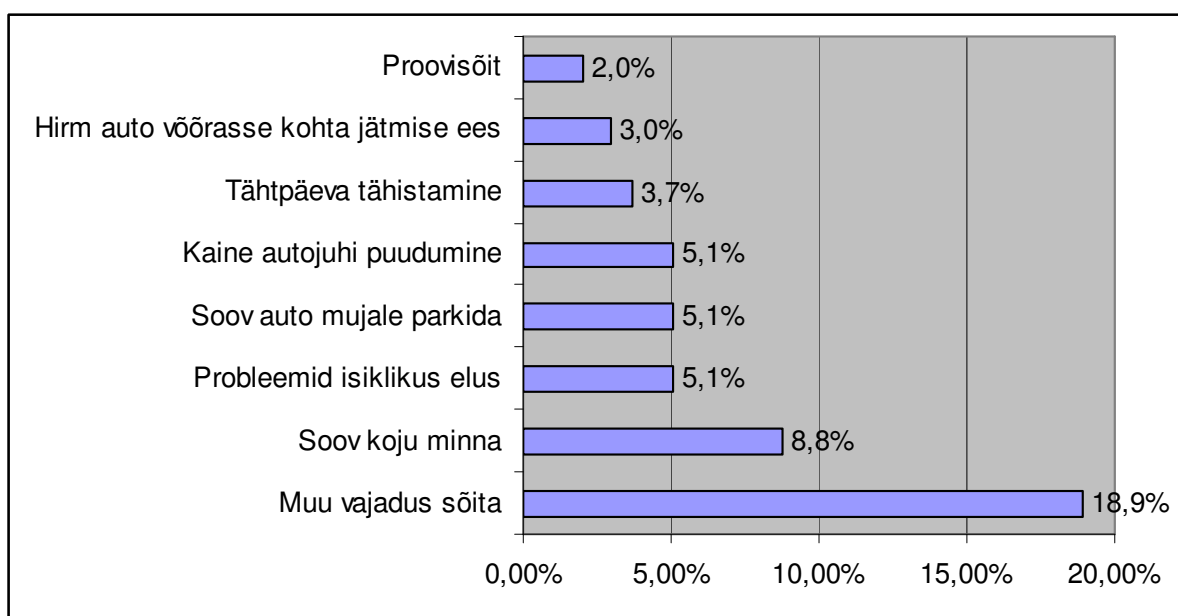
Joonis 12. KarS §-s 424 sätestatud kuritegude toimepanemisel kasutatud vahend Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja statistika kohaselt 2013. aastal.

Kuriteo toimepanemise motiivi kohta on andmed pärit isiku kahtlustatavana ülekuulamise protokollist või kohtuistungis protokollist. Kuna eelnevalt märkisin, et kuut isikut süüdistati kahes KarS §-i 424 episoodis, siis nende isikute puhul on statistilisse analüüsi kaasatud mõlema teo toimepanemise põhjused. Toimikuid analüüsid jäi silma, et väga suur osa juubes juhtidest ei maini teo toimepanemise põhjust – 116 ehk 39,1% juhtumi puhul puudusid kahtlustatava ülekuulamise protokollis andmed teo toimepanemise põhjuse kohta. Nendest 7 isikut mainis ülekuulamisel, et ei oska öelda põhjust, miks otsustasid juobeseisundis sõidukit juhtida.

Tulemusi üldistades võib enim levinud põhjused, mis ajendasid vaatluse all olevaid isikuid juubes sõidukit juhtima, jaotada järgnevalt: probleemid isiklikus elus (tüli elukaaslasega, segased peresuhted, töökaotus jm), kaine autojuhi puudumine, mõne tähtpäeva tähistamine, soov koju minna või auto mujale parkida, hirm auto võõraste kohta jätmise ees, proovisõit autoga (nt oli vaja katsetada, kas remondist oli kasu või kuidas teist marki auto sõidab) ning muu vajadus sõita (nt poodi suitsu, alkoholi, ravimite järele, seenele, tööle). Oli ka muid

⁷⁴ Maanteeamet. Sõidukite jaotus maakondade lõikes. Seisuga: 30.06.2013. INFOLEHT 06-13 (juuni 2013 aasta statistika). - Arvutivõrgus: <http://mnt.ee/?id=10797> (27.03.2014).

kuriteo toimepanemise põhjuseid, mis polnud valimisse kuulunud isikute puhul levinud ning mida seetõttu statistikas ei kajastata, näiteks tuuakse kuriteo toimepanemise põhjusena välja alkoholi pakkunud sõbra halb mõju, jahedad ilmastikutingimused, mille tõttu oli vaja sõitma hakata, alkomeetri viga jm. Alljärgneval joonisel on näha enim levinud põhjused joobes juhtimise kuriteo toimepanemisel.

Joonis 13. Enim levinud põhjused KarS §-s 424 sätestatud kuritegude toimepanemisel Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja statistika kohaselt 2013. aastal.

Valimisse kuulunud isikutest 24 tunnistas, et tundsid end sõidukit juhtima asudes täiesti kainena või seisundis, millega ei kaasne joobes juhtimise eest kriminaalvastutust. Kuna alkoholi toimel väheneb enesekontroll ning inimese käitumine ja otsused on häiritud,⁷⁵ siis ei oska isikud pärast alkoholi tarvitamist oma seisundile adekvaatset hinnangut anda. Üks isik arvas, et oli küll purjus, kuid siiski võimeline autot juhtima ning vaid kaks isikut tunnistas, et alkoholi mõju all sai vastu võetud vale otsus.

⁷⁵Tartu Ülikooli Kliinikum. Alkoholi Eestis vaenlane nr 1. - Arvutivõrgus: http://www.kliinikum.ee/attachments/108_alkohol_-_eestis_vaenlane_nr_1.pdf (24.03.2014).

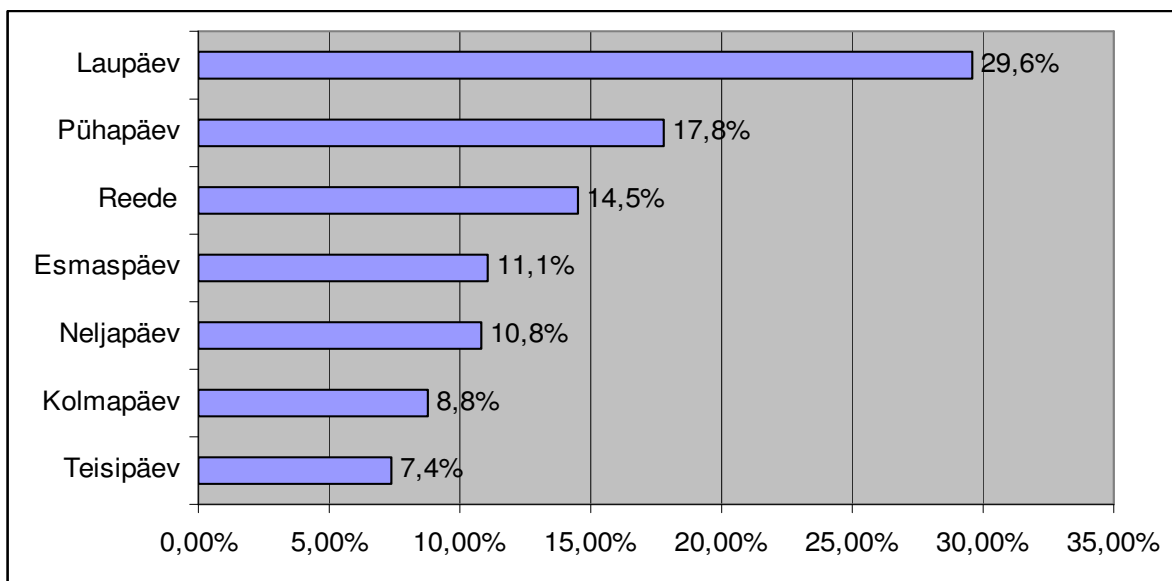
3.2. Kuriteo toimepanemise aeg ja koht

Eeldatavasti pannakse kõige rohkem juubes juhtimisi toime puhkeajal - nädalavahetusel, õhtusel või öisel ajal. Empiirilise uurimuse tulemused kinnitavad, et kõige rohkem juubes juhte peetakse politsei poolt kinni nädalavahetusel, eelkõige just laupäeviti. Andmed kuriteo toimepanemise aja kohta pärinevad isiku kahtlustatavana ülekuulamise protokollist. Valimisse kuulunud isikute hulgas oli 6 isikut, keda süüdistati kahes juubes juhtimise episoodis. Juubes juhtimise ajalises statistikas on kajastatud konkreetsete isikute poolt mõlema teo toimepanemise aeg.

Nädalapäevade järjestuses pannakse Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja 2013. aasta statistika kohaselt juubes juhtimisi toime kõige rohkem laupäeviti (88 juhtumit ehk 29,6%) ja pühapäeviti (53 juhtumit ehk 17,8%), järgnevad reede, esmaspäev, neljapäev, kolmapäev ja teisipäev. Täpsemad andmed on kajastatud alljärgneval joonisel. Ühelt poolt võib põhjus olla puhkeajas ning teisalt politseipoolse kontrolli tugevnemises eelpool nimetatud ajal. Politsei- ja Piirivalveameti üleriigilise liiklusjärelvalve 2013. aasta plaani kohaselt oli üheks prioriteetseks tegevuseks liiklusjärelvalve teostamisel juubes juhtide liiklusest kõrvaldamine, millele pühendatud tööaja mahuprotsent 2013. aastal oli 20%.⁷⁶ Kahjuks ei õnnestunud autoril saada Lõuna prefektuurist täpseid ajalisi andmeid selle kohta, millisel nädalapäeval rohkem patrulle liiklusjärelvalvega tegelemas oli. Samas tuleb arvestada, et lisaks planeeritud liiklusjärelvalve teostamisele peetakse väga palju juubes juhte kinni ka tähelepanelike kaasliiklejate ja toitlustusasutuste ning tanklate töötajatelt tulnud informatsiooni alusel. 2013. aastal tabas politsei kogu Eestis igapäevaselt umbes 20 juubes juhti ning iga päev saadi ligikaudu 60 teadet kahtlase sõidustiiliga juhi kohta.⁷⁷

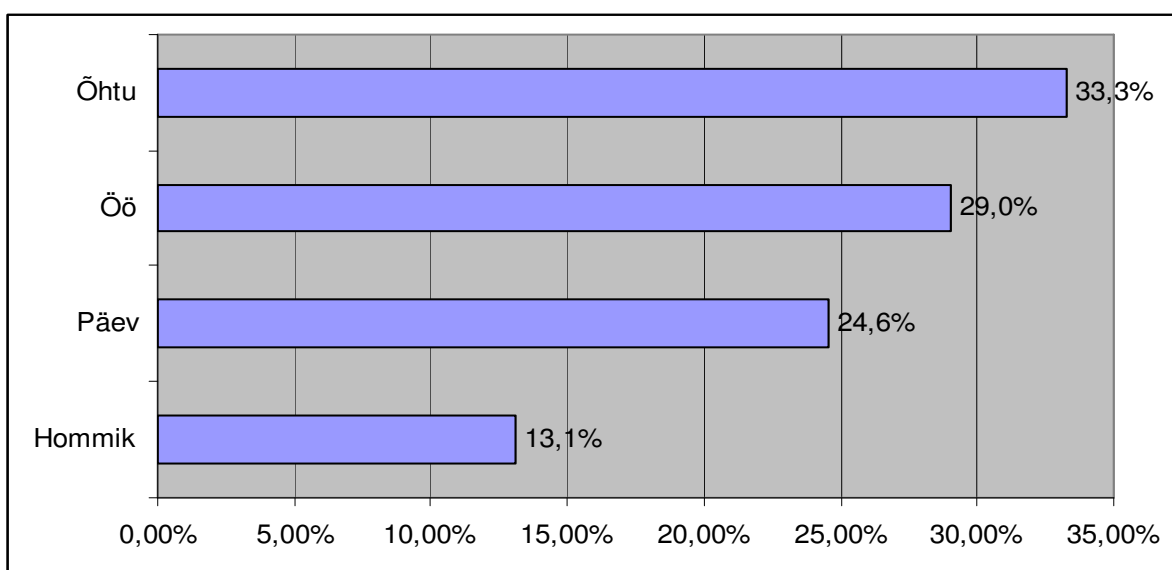
⁷⁶ Politsei- ja Piirivalveamet. Liiklusjärelvalve 2013. aasta plaan, lk 4. – Arvutivõrgus: <https://www.politsei.ee/et/nouanded/liiklus/ennetustegevuste-ajakava> (17.04.2014).

⁷⁷ I.-G. Linkgreim (toim). Politsei tabab ööpäevas keskmiselt 20 juubes juhti. - Eesti Rahvusringhääling 20.06.2013. – Arvutivõrgus: <http://uudised.err.ee/v/eesti/6e0c1987-52d4-4ac6-a252-9f801e6790a3> (20.04.2014).

Joonis 14. KarS §-s 424 sätestatud kuritegude toimepanemise aeg (nädalapäev) Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja statistika kohaselt 2013. aastal.

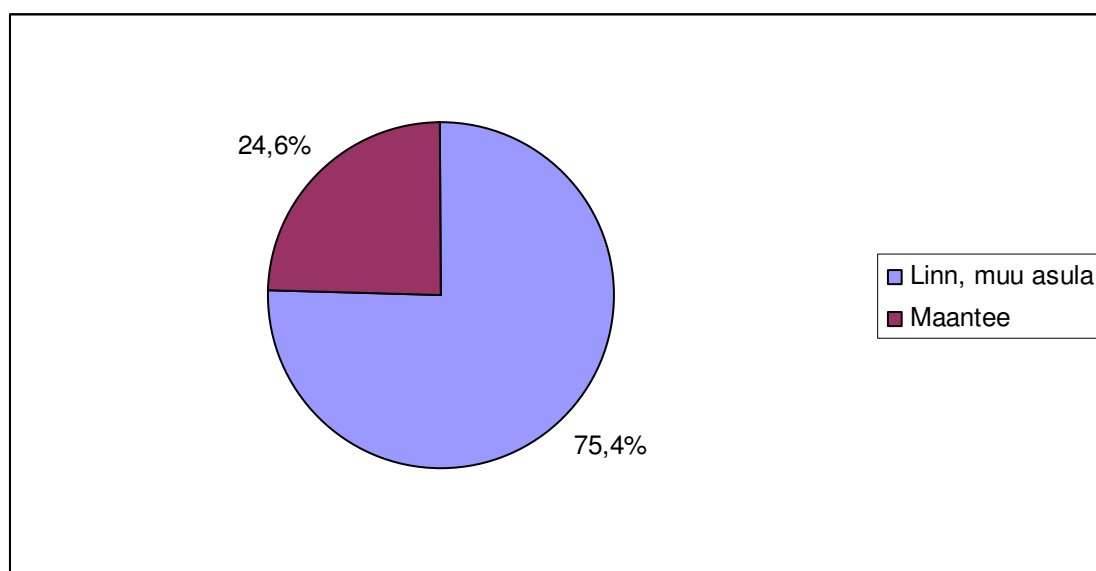
Arvestades kuriteo toimepanemise aega, oli Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja 2013. aasta statistika pinnalt näha, et enamik juubes juhtimisi pannakse toime öhtusel või öisel ajal (vastavalt 99 ja 86 juhtumit ehk 33,3% ja 29,0%). Vaatluse all olevatest kuritegudest 73 pandi toime päevasel ajal ning kõige vähem - 39 juubes juhtimist - hommikul. Konkreetse statistika tegemisel on hommikuse ajana käsitletud ajavahemikku 06.00- 11.59, päevana ajavahemikku 12.00-16.59, öhtuna ajavahemikku 17.00-22.59 ning ööna ajavahemikku 23.00-05.59.

Joonis 15. KarS §-s 424 sätestatud kuritegude toimepanemise aeg Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja statistika kohaselt 2013. aastal.

Järelikult sai empiirilise uurimuse tulemusena kinnitust, et enamik joobes juhtimise kuritegusid pannakse toime nädalavahetusel, õhtusel või öisel ajal.

KrMS § 24 lg-st 1 tuleneva üldise kohtualluvuse reegli järgi võib eeldada, et kõik valimisse kuuluvad KarS §-s 424 sätestatud kuriteod on toime pandud Tartumaal. Empiirilise uurimuse tulemused kinnitasid, et kõik joobes juhtimised pandi toime Tartumaal, neist 224 ehk 75,4 % linnas või mõnes Tartumaa asulas ja 73 ehk 24,6% maanteel. Tartu maakonna linnadest pandi Tartu linnas toime 154 joobes juhtimise alast kuritegu ja Elva linnas 26. Asula mõiste antud statistika kontekstis on sisustatud lähtudes Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse⁷⁸ § 6 lg-st 2. Asula all on mõeldud küla, alevikke, alevaid ja vallasiseseid linnu.

Joonis 16. KarS §-s 424 sätestatud kuritegude toimepanemise koht Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja statistika kohaselt 2013. aastal.

Maanteeameti statistika kohaselt⁷⁹ toimus Tartumaal 2013. aastal joobes mootorsõidukijuhi osalusel 21 liiklusõnnetust, milles oli vigastatuid 29 ning hukkunuid 4. Tartumaal 2013. aastal toimunud liiklusõnnetustest vaid 4 toimus Tartu linnas. Liiklusõnnetusena on Maanteeameti statistikas käsitletud ainult juhtumeid, kus vähemalt ühe sõiduki teel liikumise või teelt väljasõidu tagajärjel saab inimene vigastada või surma.⁸⁰

⁷⁸ RT I, 13.03.2014, 16.

⁷⁹ Maanteeamet (viide 3).

⁸⁰ Maanteeamet. Mõisted / definitions. - Arvutivõrgus: <http://www.mnt.ee/index.php?id=12948> (23.03.2014).

Kuigi Tartu linnas leidis empiirilise uurimuse andmetel aset 154 joobes juhtimise kuritegu, siis Tartu linnas avarii põhjustanud juhtide arv oli 16, moodustades 10,4% kogu joobes juhtimise kuritegudest Tartu linnas. Suurematest Tartumaa linnadest pandi 26 joobes juhtimise kuritegu toime Elva linnas, kuid avarii põhjustanud juhtumeid seal ei esinenud. Avarii all on mõeldud juhtumeid, kus politsei on saanud juhtimiskeskuselt väljakutse seoses avarii toimumisega (nt parkiva auto riivamine, vastu posti või maja aeda ning lumehange sõitmine, manöövri sooritamisel vastassuunda kaldumine). Seitsmel juhul sai politsei juhtimiskeskuselt väljakutse seoses maanteel toimunud avariiga. Seega kogu maanteel toime pandud joobes juhtimistest 9,6% puhul oli kinnipidamise põhjuseks avarii. Kuigi arvuliselt väiksem osa joobes juhtimisi pannakse toime maanteel, on seal suurem raskesse liiklusõnnetustesse sattumise risk. Alkoholi kontsentratsiooni korral 1,5 mg/g isiku veres suureneb liiklusõnnetusse sattumise risk 22 korda võrreldes alkoholi mitte tarvitanud isikuga.⁸¹ Kuna maanteel on lubatud piirkiirused suuremad, siis kujutab joobes mootorsõiduki juht asulavälisel teel kaasliiklejatele palju suuremat ohtu. Sellele on tähelepanu juhtinud ka kohus,⁸² öeldes, et maanteel liikudes kaasneb ilmselgelt tavapärase suurte kiiruste tõttu kaasliiklejatele ka oluliselt suurem potentsiaalne oht raske liiklusõnnetuse toimumiseks. Viidatud kriminaalasjas leidis kohus, et kuna joobes juhtimise kuritegu oli toime pandud laupäeva keskpäeval, siis sel ajal on ilmselt maanteedel suurem liiklustihedus kui näiteks öisel ajal. Toimepandud teo erilist ohtlikkust näitas seejuures ka asjaolu, et tunnistaja ütlustest nähtuvalt oli süüdistatava sõidustiil oluliselt ebakindel ja isegi vastassuunavööndisse kalduv ja seda pikema vahemaa vältel, olles märgatav ka varasemalt kaasliiklejatele. Sellise üldohtliku teo puhul on kohtu hinnangul tegemist väga tõsise ja ühiskonnas olulist taunimist vääriva käitumisega, mistõttu on ka karistuse mõistmisel oluline arvestada sellest tulenevate üldpreventiivsete eesmärkidega.

⁸¹ T. Janitzek. Drink Driving: Young Drivers and Recidivist Offenders. European Transport Safety Council, lk 6. - Arvutivõrgus: http://www.etsc.eu/documents/ETS_004-08.pdf (17.04.2014).

⁸² TMKo 05.12.2013, kriminaalasi 1-13-9761.

3.3. Tõendusliku alkomeetri näit kuriteo toimepanemisel ning kurjategija poolt tarvitatud alkohol

KarS-i § 424 objektiivse koosseisu üheks tunnuseks on joobeseisund. Süüteo subjektiks saab olla vaid erilise isikutunnusega isik §-i 24 lg 2 mõttes, s.o isik, kes on joobeseisundis.⁸³ Joobeseisundi all mõeldakse antud paragrahvis alkoholi- või narkootikumijoovet, samuti muu sarnase toimega aine tarvitamisest tingitud joovet. Kui alkoholihoobe puhul on seadusandja vastutust diferentseerinud, kehtestades teatud piirmäärad, siis levinumate narkootiliste ainete puhul pole piirmäärasid seni teaduslikult määratleda suudetud.⁸⁴

Juht loetakse liiklusseaduse § 69 lg 4 p 1 kohaselt alkoholihoobes olevaks juhul, kui tema ühes grammis veres on vähemalt 1,50 mg alkoholi või ühes liitris väljahingatavas õhus on vähemalt 0,75 mg alkoholi. Sellisel juhul muutusi juhi tervise seisundis – väliselt tajutavad häiritud või muutunud kehalised või psüühilised funktsioonid ja reaktsioonid - eeldatakse ning neid pole vaja eraldi tõendada. Piisab vaid vere või väljahingatava õhu alkoholisisalduse kindlaksmääramisest. Tervise seisundis tegelike muutuste mitteesinemine pole sel juhul oluline.⁸⁵ Teise alternatiivi joobeseisundile sätestab liiklusseaduse § 69 lg 4 p 2, mille kohaselt olukorras, mil juhi ühes grammis veres on vähemalt 0,50 milligrammi alkoholi või tema väljahingatavas õhus on alkoholi 0,25 milligrammi ühe liitri kohta või rohkem ning väliselt on tajutavad tema tugevalt häiritud või muutunud kehalised või psüühilised funktsioonid ja reaktsioonid, mille tõttu ta ei ole ilmselgelt võimeline sõidukit liikluses nõutava kindlusega juhtima, loetakse juht samuti sõiduki juhtimist keelavas joobeseisundis olevaks. Tartu Maakohtu praktikat vaadates tundub siiski, et kriminaalse hoobe puhul arvestatakse vaid LS §-is 69 lg 4 p 1 sätestatud piiri ning joobeseisundi mõiste LS §-i 69 lg 4 p 2 tähenduses koos väliste joobetunnuste esinemisega, mille pinnalt oleks võimalik järeldada, et isik ei ole ilmselgelt võimeline juhtima sõidukit liikluses nõutava kindlusega, on jäänud tagaplaanile. Kuna politsei ja piirivalve seaduse § 7²⁴ lg 5 kohaselt on politseiametniku kohustuseks isikul esinevate alkoholihoobe tunnuste kirjeldamine juhul, kui see on vajalik joobeseisundi tuvastamiseks, siis menetleja poolt hinnangu andmine on tihti subjektiivne ning palju kindlam on lähtuda konkreetsest seaduses sätestatud piirist (0,75 mg/l või 1,50 mg/g), mille puhul muutusi juhi tervise seisundis eeldatakse eraldi tõendamata.

⁸³ J. Sootak, P. Pikamäe (viide 5), § 424/6.

⁸⁴ J. Sootak, P. Pikamäe (viide 5), § 424/7.

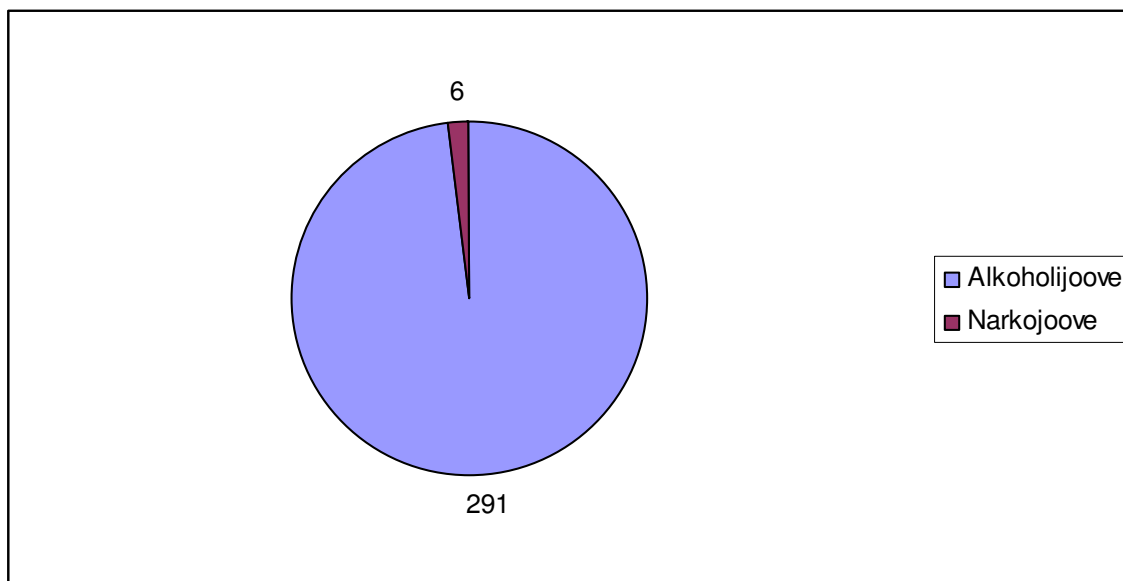
⁸⁵ J. Sootak, P. Pikamäe (viide 5), § 424/8.3.

Andmed alkoholisalduse määrast juhi poolt väljahingatavas õhus või veres on pärit indikaatorvahendi ja tõendusliku alkomeetri kasutamise protokollist. Mõõtetulemus on seejuures saadud lõplikust lugemist laiendmääramatuse lahutamise teel. Kuna kuut isikut süüdistati kahes KarS §-i 424 episoodis, siis on statistika koostamisel arvestatud mõlema teo toimepanemisel tuvastatud mõõtetulemust.

Alkoholijoobe kontrollimise ja tuvastamise korra sätestab politsei ja piirivalve seaduse §7²⁴. Viidatud sätte kohaselt kontrollib politsei indikaatorvahendiga alkoholi sisaldumist isiku väljahingatavas õhus või tuvastab alkoholijoobe kohapeal tõendusliku alkomeetriga. Kui isikut kontrollitakse indikaatorvahendiga, siis selle positiivse näidu korral alkoholijoobe tuvastamise vajaduse esinemisel tuvastatakse alkoholijoobe tõendusliku alkomeetriga või toimetatakse isik tema nõudmisel tervishoiuteenuse osutaja juurde alkoholisalduse määramiseks veres. Siseministri 15.12.2009 määruse nr 70 „Tõendusliku alkomeetri ja indikaatorvahendi kasutamise ja nende kasutamise dokumenteerimise kord“ §-i 4 lg 1 kohaselt mõõdetakse tõendusliku alkomeetriga etanooli massikontsentratsiooni kontrollile allutatud isiku väljahingatavas õhus.⁸⁶

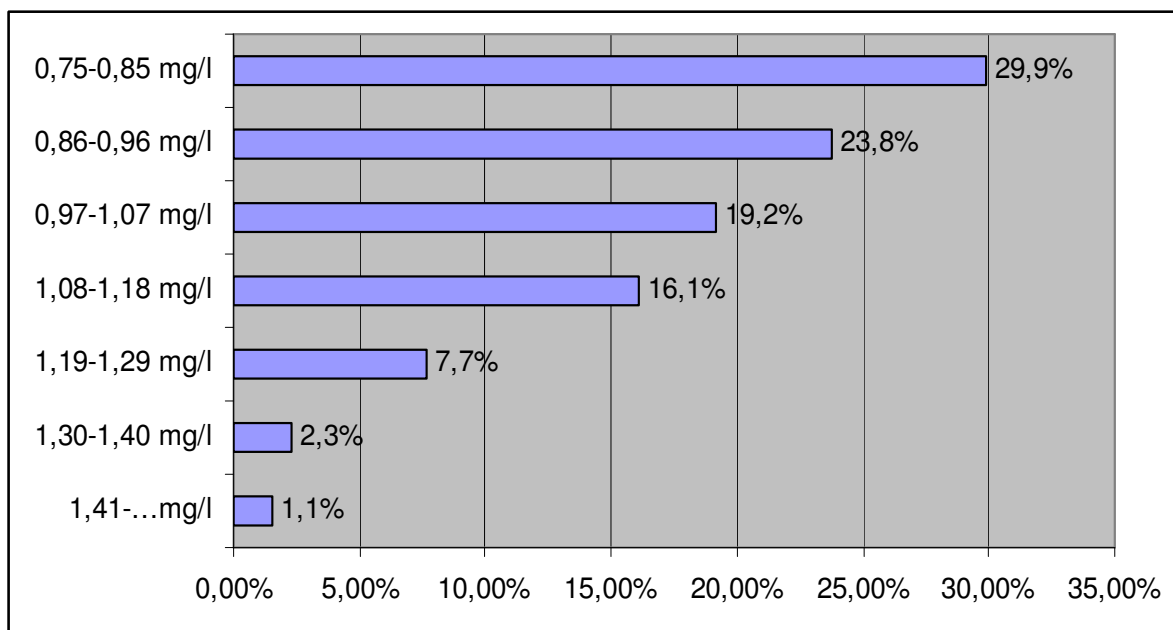
Kolmekümnel juhul tuli isik toimetada tervishoiuteenuse osutaja (SA TÜ Kliinikumi Psühhiaatrikliinik) juurde veres oleva alkoholisalduse määramiseks. Põhjuseks oli kas isiku suutmatus tõenduslikku alkomeetrisse puhuda või soov meditsiiniliseks joobeekspertiisiks. Kuue juhtumi puhul oli tegemist narkootilise aine tarvitamisest tingitud joobega (4 juhul tuvastati uriiniproovist narkootilist ainet amfetamiini, kahel juhul tetrahüdrokannabinooli ehk THC-d), mille lõplik tuvastamine toimus uriiniproovi võtmisega tervishoiuteenuse osutaja juures.

⁸⁶ RTL 2009, 95, 1405.

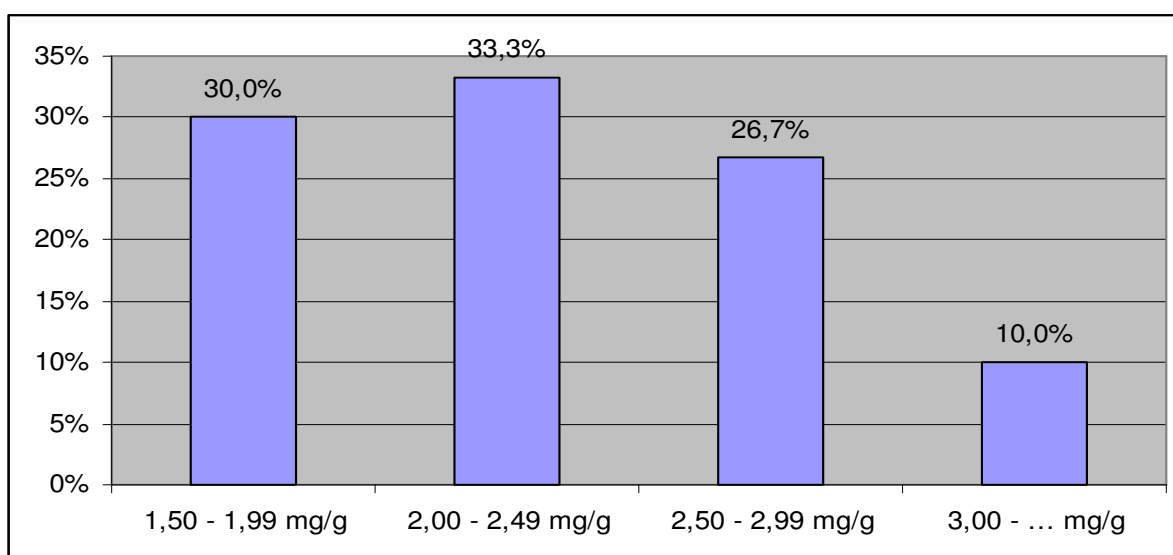
Joonis 17. Alkoholi- ja narkojoobe osakaal KarS §-s 424 sätestatud kuritegude toimepanemisel Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja statistika kohaselt 2013. aastal.

261 juhtumi puhul oli mõõtetulemuseks tõendusliku alkomeetri näit. Kõige suurema arvu juhtumite puhul jäi alkoholi sisaldus juhi poolt väljahingatavas õhus kriminaalse joobe alampiiri lähedale liiklusseaduse §-i 69 lg 4 p 1 tähenduses, mille puhul muutusi juhi tervislikus seisundis eeldatakse eraldi tõendamata. 78 isiku (29,9% isikutest, kelle joovet mõõdeti tõendusliku alkomeetriga) puhul oli alkoholi sisaldus juhi poolt ühes liitris väljahingatavas õhus 0,75-0,85 milligrammi, neist 8 puhul oli mõõtetulemuseks 0,75 mg/l. Kuigi joobeseisundist KarS §-i 424 mõttes saaks tulenevalt liiklusseaduse §-st 69 lg 4 p 2 rääkida ka madalama joobe puhul (0,25–0,74 mg/l), kui väliselt on tajutavad juhi tugevalt häiritud või muutunud kehalised või psüühilised funktsioonid ja reaktsioonid, mille tõttu ta ei ole ilmselgelt võimeline sõidukit liikluses nõutava kindlusega juhtima, siis selliseid juhtumeid kohtupraktikas ei esinenud. Kõige suurem tõendusliku alkomeetriga mõõdetud alkoholijoove oli isikul, kelle ühes liitris väljahingatavas õhus oli etanooli kontsentratsioon 1,88 milligrammi. Järgnev joonis illustreerib joobes juhtide etanooli massikontsentratsiooni väljahingatavas õhus.

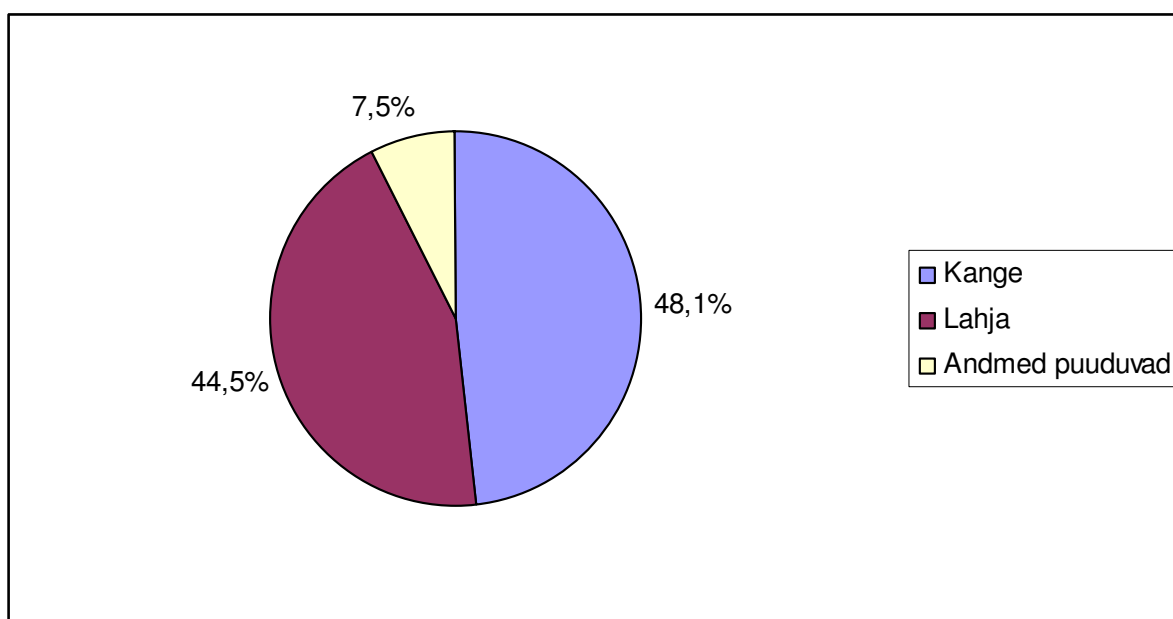
Joonis 18. Tõendusliku alkomeetriga mõõdetud etanooli massikontsentratsioon joores juhtide väljahingatavas õhus KarS §-s 424 sätestatud kuritegude toimepanemisel Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja statistika kohaselt 2013. aastal.

Alkoholijoobe tuvastamine meditsiinilise joobeekspertiisi käigus osutus vajalikuks 30 juhtumi puhul, mil isik kas ei suutnud tugeva joobeseisundi tõttu tõenduslikku alkomeetrisse puhuda või avaldas soovi vereproovi võtmiseks. Kõige suurem meditsiinilise joobeekspertiisi abil tuvastatud joove oli isikul, kelle ühes grammis veres oli etanooli 3,72 mg.

Joonis 19. Meditsiinilise joobeekspertiisi käigus tuvastatud etanoolisisaldus juhtide veres KarS §-s 424 sätestatud kuritegude toimepanemisel Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja statistika kohaselt 2013. aastal.

Andmed kurjategija poolt tarvitatud alkoholi liigi kohta pärinevad isiku kahtlustatavana ülekuulamise protokollist. Joobes juhtimise kuriteo toime pannud isikud tarvitasid enne sõitma asumist kõige sagedamini õlut ja viina. 51 juhul oli tarvitatud alkoholina mainitud lihtsalt kanget alkoholi ning 45 juhtumi puhul lahjat alkoholi. 25 isiku kahtlustatavana ülekuulamise protokollis andmed tarvitatud alkoholi kohta puudusid. Statistilises mõttes tuleb märkida, et populaarsed olid ka mitme erineva alkoholse joogi kombinatsioonid (nt vein ja õlu, õlu ja viin või lihtsalt kange ja lahja alkohol või kange/lahja alkohol ning konkreetne alkoholne jook). Selliste juhtumite puhul on alljärgnevasse statistikasse kaasatud kõik kurjategija poolt eelnevalt tarvitatud alkoholised joogid. Erinevatest alkoholsetest jookidest valmistatud kokteile on joonisel 20 käsitletud kange alkoholina. 3 isikut tunnistas, et olid enne sõitma asumist tarvitanud narkootilisi aineid (ühel juhul amfetamiini ning kahe juhtumi puhul kanepit) ning 2 isikut olid koos alkoholiga tarvitanud kangeid retseptiravimeid.

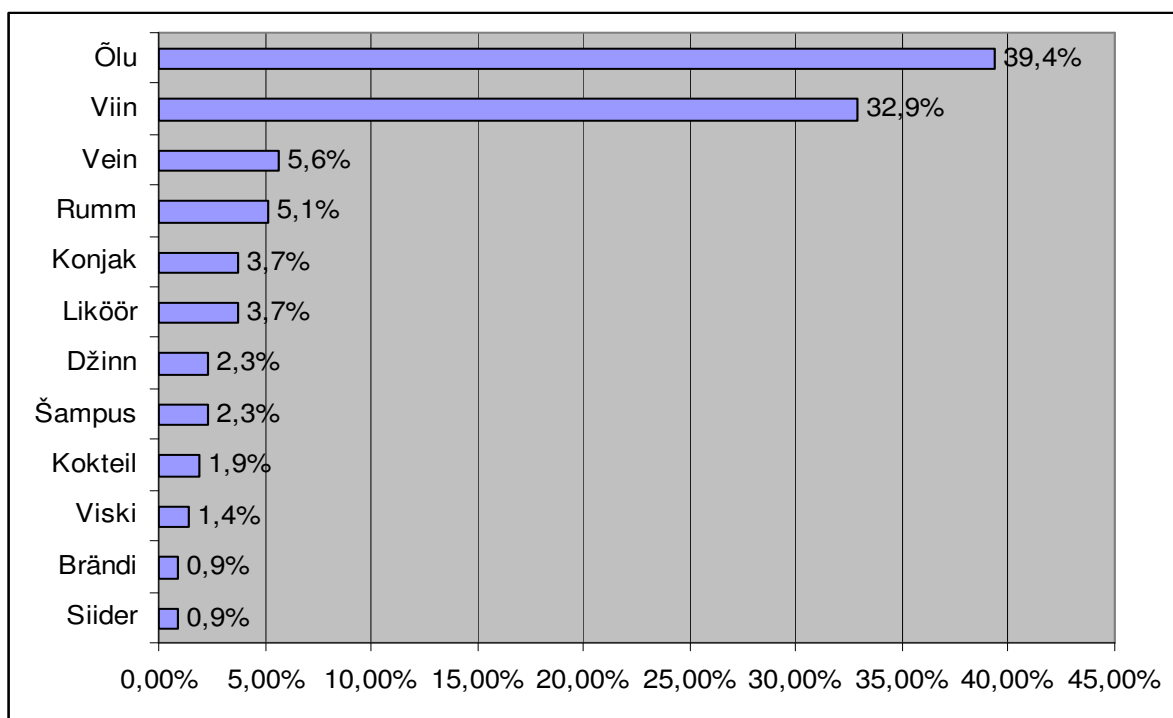
Joonis 20. Kange ja lahja alkoholi osakaal KarS §-s 424 sätestatud kuritegude toimepanemisel Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja statistika kohaselt 2013. aastal.

Kokku 216 juhtumi puhul oli isiku kahtlustatavana ülekuulamise protokollis mainitud enne sõiduki juhtima asumist tarvitatud alkoholse joogi liiki. Mitmete juhtumite puhul tarvitati vähemalt kahte erinevat alkoholset jooki korraga ning seetõttu on statistikas kajastatud kõik isiku poolt nimetatud alkoholised joogid. Kangest alkoholist oli joobes sõidukijuhtide seas kõige populaarsemaks joogiks viin (71 isikut tunnistasid, et olid enne sõitma asumist

tarvitanud viina või viina koos mõne teise alkohoolse joogiga), järgnesid rumm (11 juhtumit), liköör ja konjak (mõlema puhul 8 juhtumit), džinn (5), erinevad kokteilid (4), viski (3) ja brändi (2). Lisaks tunnistasid 51 isikut, et tarvitasid enne rooli taha istumist lihtsalt kanget alkoholi või kanget alkoholi koos mõne muu alkohoolse joogiga.

Lahja alkoholi puhul oli enim levinud joogiks õlu (85 isikut mainis, et tarvitasid enne sõidu alustamist õlut või õlut koos mõne teise alkohoolse joogiga). Järgnesid vein (12), šampus (5) ja siider (2). Lisaks tunnistasid 45 isikut, et tarvitasid enne rooli taha istumist lihtsalt lahjat alkoholi või lahjat alkoholi koos mõne muu alkohoolse joogiga.

Joonisel 21 on kajastatud konkreetse alkohoolse joogi protsentuaalne osakaal kõikidest juhtumitest, mil isikud kahtlustatavana ülekuulamisel tarvitatud alkoholi liiki mainisid (kokku 216 korral). Alljärgnev statistika ei hõlma juhtumeid, kus isik on nimetanud tarvitatud alkoholina lahjat või kanget alkoholi, täpsemalt alkohoolset jooki nimetamata.

Joonis 21. Kurjategija poolt eelnevalt tarvitatud alkohol KarS §-s 424 sätestatud kuritegude toimepanemisel Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja statistika kohaselt 2013. aastal.

Kurjategija poolt enne kuriteo toimepanemist tarvitatud alkoholi liiki analüüsid ei ole üllatav suur õlle osakaal. Economisti välja antavast taskuteatmikust „Pocket World in

Figures 2013“ selgub, et Eestis müüdi elaniku kohta rohkem alkoholi kui üheski teises maailma riigis ning ka õlletarbimise alamkategorias kuulub esikoht Eestile. 2010. aastal müüdi Eestis inimese kohta keskmiselt 86,3 liitrit õlut ning sellega hoiame maailmas esimest kohta. Veinilembuse osas jääb aga Eesti kahekümne kahe enim veini joova riigi seast välja.⁸⁷

Kokkuvõtvalt võib öelda, et enamik joobes juhtimise alaseid kuritegusid pannakse toime sõiduautoga puhkeajal - nädalavahetusel, õhtusel või öisel ajal. Keskmine joobes juht tarvitab enne rooli istumist kas õlut, viina või nende kombinatsiooni, tema joobeaste jääb kriminaalse joobe alampiirmäära lähedale ning pärast kuriteo toimepanemist ei oska keskmine joobes juht enamasti põhjendada, mis ajendas teda joobeseisundis sõidukit juhtima. Ka Euroopa Komisjoni poolt 2006. aastal algatatud projekti raames kogutud andmete põhjal võib väita, et enamik joobes juhtimisi Euroopas pandi toime puhkeajal - argipäevade õhtutel ja nädalavahetustel.⁸⁸

⁸⁷ K. Koppel, L. Viirand (toim). Economisti alkoholimüügi edetabelis on Eesti esimesel kohal. - Eesti Rahvusringhääling 18.01.2013. - Arvutivõrgus: <http://uudised.err.ee/v/eesti/f709d032-e09d-452d-804a-74608f253c70> (25.03.2014).

⁸⁸ H. Schulze jt. Driving Under the Influence of Drugs, Alcohol and Medicines in Europe – findings from the DRUID project. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, lk 19. Arvutivõrgus: <http://www.emcdda.europa.eu/publications/thematic-papers/druid> (17.04.2014).

4. Keskmised andmed joobes juhtimise kuriteo toimepanijale mõistetud karistuse kohta

Järgnev peatükk sisaldab andmeid joobes juhtimise kuriteo toime pannud isikutele mõistetud karistuste kohta Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja praktikas 2013. aastal. Esmalt on analüüsitud kurjategijatele mõistetud karistuste liike, seejärel mõistetud karistuste määrasid. Statistilise analüüsi pinnalt peab selguma keskmisele joobes juhile mõistetud karistuse liik ja määr, mille analüüsimisel on arvestatud ka kohaldatava lisakaristuse ehk juhtimisõiguse äravõtmise praktikat. Samuti antakse neljandas peatükis ülevaade muudest menetluse jooksul kohaldatud meetmetest (vara arestimine ja kuriteo toimepanemise vahendi konfiskeerimine).

4.1. Karistuse liik

Kurjategijaid ühiskonnast eemaldades ja neile vabaduse piiranguid seades antakse nii kurjategijale kui ka seadusekuulekale inimesele märku, et kriminaalne käitumine ei ole lubatud ning sellele järgnevad sanktsioonid.⁸⁹ Karistus on karistusõiguse spetsiifiline vahend, mida riik kasutab oma karistusvõimu teostades. Ühest küljest väljendab karistus ühiskonna eetilist hukkamõistu, süüdimõistva kohtuotsusega taunitakse tegija käitumist. Karistus on oma olemuselt seega sotsiaaleetiline väärtusotsustus, toimepandud õigusrikkumise ja selles süüdi oleva isiku riiklik hukkamõist.⁹⁰

Riigikohtu kriminaalkolleegium on rõhutanud, et karistusliik ja -määr on karistusõiguse erineva sisuga mõisted. Karistusliik väljendab karistuse kvalitatiivset tunnust, mis määrab karistuse olemuse. Karistusmäär on aga karistusliigi sisene kvantitatiivne tunnus, mis määrab konkreetse karistusliigi kohaldamise ulatuse.⁹¹ Käesolevas alapeatükis on tähelepanu pööratud eelkõige esimesele – karistusliigile.

KarS §-de 44 ja 45 kohaselt on kuriteo toimepanijale põhikaristusena võimalik mõista rahalist karistust ja vangistust. Seejuures peetakse põhikaristuse liikidest vangistust isikule kõige koormavamaks põhikaristuse liigiks. Lühidalt avaldub vangistuse kahjulikkus

⁸⁹ J. Treadwell. Criminology. SAGE Publications 2006, lk 99.

⁹⁰ T. Anepaio jt. Sissejuhatus õigusteadusesse. Tallinn: Juura 2004, lk 185.

⁹¹ RKKKo 17.06.2004, 3-1-1-29-04.

järgmises: 1) süüdlase desotsialiseerumine, st süüdlasele oluliste sotsiaalsete kontaktide katkemine ühiskonnaga; 2) kohanemine passiivse vanglaelu stiiliga; 3) erialaste oskuste vähenemine; 4) süüdlase stigmatiseerumine ehk häbimärgistumine.⁹²

KarS § 56 lg 2 kohaselt võib vangistust mõista ainult siis, kui karistuse eesmärged ei ole võimalik saavutada kergema karistusega. Kui eriosa paragrahv võimaldab vangistuse kõrval mõista ka muid, kergemaid karistusi, peab kohus otsuses vangistuse mõistmist põhistama. Ka Riigikohtu kriminaalkolleegium on märkinud, et juhul, kui eriosa koosseisu sanktsioon näeb lisaks vangistusele ette ka kergemaliigilise karistuse, võib vangistust karistusena mõista üksnes olukorras, kus kergemaliigiliste karistuste võimalused on selgelt ebapiisavad või varasemate katsete käigus end ammendanud.⁹³

Samas ei ole kohus kohustatud loobuma vangistusest ainult seetõttu, et eripreventiivne eesmärk on kohtu arvates saavutatav ka rahalise karistusega, ehkki süü suurus tingiks ilmselgelt vangistuse. Ning vastupidi, vangistuse kohaldamine ei ole põhjendatud, kui süü on väike. Vangistuse mõistmisel tuleb näidata, et kergemaliigiliste karistuste võimalused on selgelt ebapiisavad või varasemate katsete käigus (nt varasemad karistused või uue kuriteo toimepanemine katseajal) end ammendanud.⁹⁴ Näiteks ei ole õige mõista isikule rahalist karistust juhul, kui tal puudub sissetulek ning varasem rahatrahv on tasumata.⁹⁵

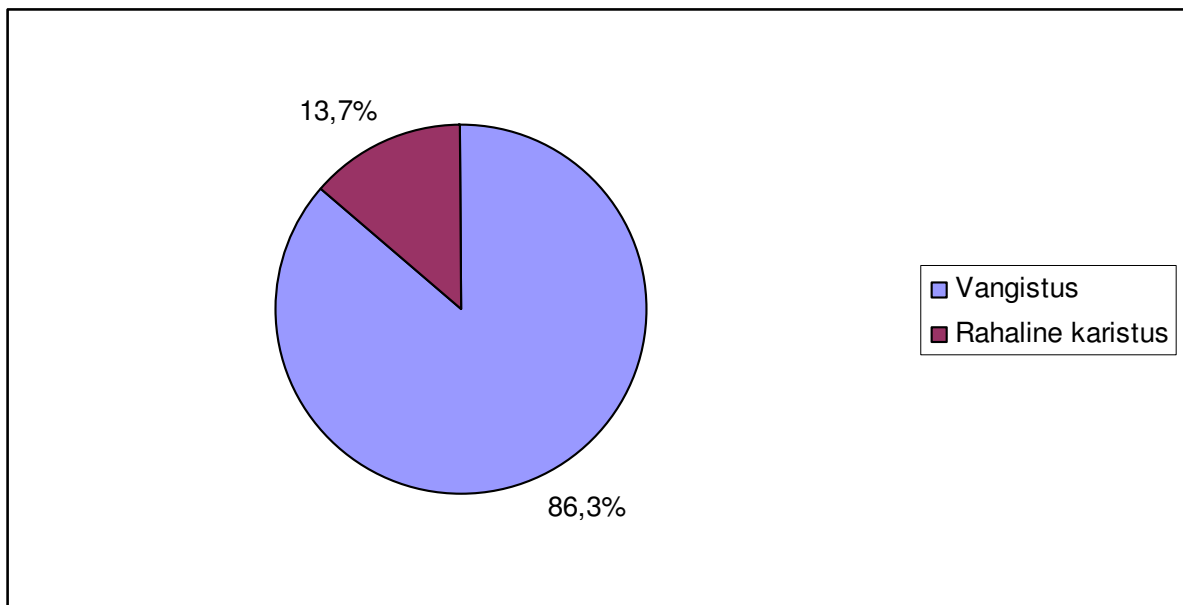
Seega võiks eeldada, et rahalise karistuse mõistmine joobes juhtimise kuritegude puhul on vangistusega võrreldes levinum. Kuid mõistetud karistuse liikidest kohaldati Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja 2013. aasta kohtupraktikas 251 juhtumi puhul vangistust (sealhulgas koos tingimisi vangistusega) ning 40 juhtumi puhul rahalist karistust. Järelikult mõisteti kurjategijale vangistus 86,3% juhtudest ning rahalise karistuse osakaal oli vaid 13,7%.

⁹² J. Sootak, P. Pikamäe (viide 5), § 45/3.

⁹³ RKKKo 18.06.2007, 3-1-1-24-07.

⁹⁴ J. Sootak, P. Pikamäe (viide 5), § 56/26.1.

⁹⁵ RKKKo 14.02.2008, 3-1-1-100-07.

Joonis 22. KarS §-s 424 sätestatud kuritegude eest mõistetud karistuse liik Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja kohtupraktika kohaselt 2013. aastal.

Kuigi rahalist karistust peetakse kõige leebemaks karistuseks, on selline määratlus siiski subjektiivne, kuna erinevatele isikutele võib konkreetne karistus mõjuda isemoodi. Samas arvestab kohus rahalise karistuse mõistmisel alati ka süüdistatava majanduslikku olukorda ehk keskmist päevasissetuleku suurust. Vabariigi Valitsuse 13.08.2002 määruse nr 264⁹⁶ „Keskmise päevasissetuleku arvutamise, keskmisest päevasissetulekust mahaarvamiste tegemise, elatustaseme väljaselgitamise ning keskmise päevasissetuleku arvutamiseks ja elatustaseme väljaselgitamiseks vajalike andmete väljanõudmise, esitamise ja vormistamise kord“ kohaselt tuleb § 1 ja § 7 lg 1 koosmõjus päevamäära suuruse leidmiseks esmalt välja selgitada süüdlase aastanetosissetulek tulumaksuga maksustatava tulu põhjal ning seejärel leitakse tema keskmine päevasissetulek. § 7 lg 2 kohaselt on päevasissetulek üks neljasajandik süüdistatava aastanetosissetulekust ning lg 3 kohaselt vähendatakse päevasissetulekut alaealise ülalpeetava ja võlgade puhul, samuti 3,20 euro võrra elamiseks hädavajalike kulude katteks. Kuna aastanetosissetulek leitakse süüdistatava tuludeklaratsioonis esitatud andmete põhjal tema suhtes kriminaalmenetluse alustamise aastale eelnenud aasta kohta, siis ei pruugi päevasissetuleku suurus olla vastavuses süüdistatava tegeliku sissetulekuga, kuna andmed võivad olla vananenud ning isik võib töötada mitteametlikult.

⁹⁶ RT I, 21.05.2013, 8.

Kõrgema sissetulekuga isikute puhul mõisteti neile rahaline karistus konkreetse päevamäära ulatuses, majanduslikult halvemas seisus olevate süüdistatavate puhul aga lähtuti rahalise karistuse mõistmisel miinimumpäevamäärast ehk 3,20 eurost. Uuringu andmed viitavad sellele, et tõenäoliselt püüdis kohus erinevate sissetulekute puhul rahalise karistuse mõistmisel jõuda ühesuguse absoluutväärtuseni, kuna väiksema sissetuleku puhul kohaldati ka kõrgemat päevamäärade arvu.

Mõistes isikule karistuseks vangistuse või rahalise karistuse, on kohtul võimalik mõistetud karistus täitmisele mitte pöörata. Kõige enam mõistetigi joores juhtimise kuriteo toime pannud isikutele tähtajalisi vangistusi, mis jäeti tingimisi katseajaga täitmisele pööramata, järgnes vangistuse asendamine üldkasuliku tööga. Üldkasuliku töö määramiste arv vangistuse asemel on Eestis aasta-aastalt kasvanud. Kõige rohkem kasutatakse nimetatud asenduskaristust varguste ja joores juhtimiste puhul.⁹⁷ Vangistuse alternatiivide eesmärk on minimeerida vangistuse reaalselt kohaldamist, sest vabadusekaotuse negatiivsed küljed kaaluvad üles selle positiivsed küljed.⁹⁸ Alternatiivkaristuse olulisusele on viidatud ka kriminaalpoliitika arengusuundades aastani 2018, nimelt peaksid selle kohaselt kinnipidamisasutustes viibima kõige ohtlikumad kurjategijad, samal ajal tuleb soodustada alternatiivkaristuste kasutamist (ÜKT, sõltuvusravi, lepitamine jne).⁹⁹

Mõistetud karistusest tingimisi vabastamine KarS §-de 73 ja 74 alusel on kohaldatav kergemate kuritegude puhul, üldjuhul esmakordselt süüdimõistetud isikule, kelle suhtes on kohtul põhjendatud arvamus, et ta rohkem kuritegusid toime ei pane.¹⁰⁰ Tartu Maakohus on selgitanud karistuse mõistmise põhimõtteid joores juhtimise puhul kriminaalasjas,¹⁰¹ mis oli 2013. aastal üks vähestest üldmenetluses menetletud KarS §-i 424 järgi kvalifitseeritud kuritegudest. Isik asus öösel joores seisundis autot juhtima eesmärgiga endale alkoholi juurde osta. Antud kriminaalasjas leidis kohus, et joores juhtimise kuriteo üldohtlikkusele

⁹⁷ A. Ahven. Üldkasuliku töö tulemuslikkuse parandamise võimalustest. Kriminaalpoliitika analüüs nr 10/2012. Justiitsministeerium, lk 1. Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=58684/%DClldkasuliku+t%F6%F6+tulemuslikkuse+pa+randamise+v%F5imalustest.pdf> (03.04.2014).

⁹⁸ J. Ginter, M. Kruusamäe, J. Sootak. Eesti karistuspoliitika: vabadusekaotuslikud karistused. Üleminek totalitaarriiklikust karistusõigusest õigusriiklikku karistusõigusesse. Tallinn: Juura 2004, lk 18.

⁹⁹ Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018. Riigikogu 09.10.2010 otsuse (757 OE I) „Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018“ heakskiitmine lisa, lk 2 - Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/arengusuunad2018> (03.04.2014).

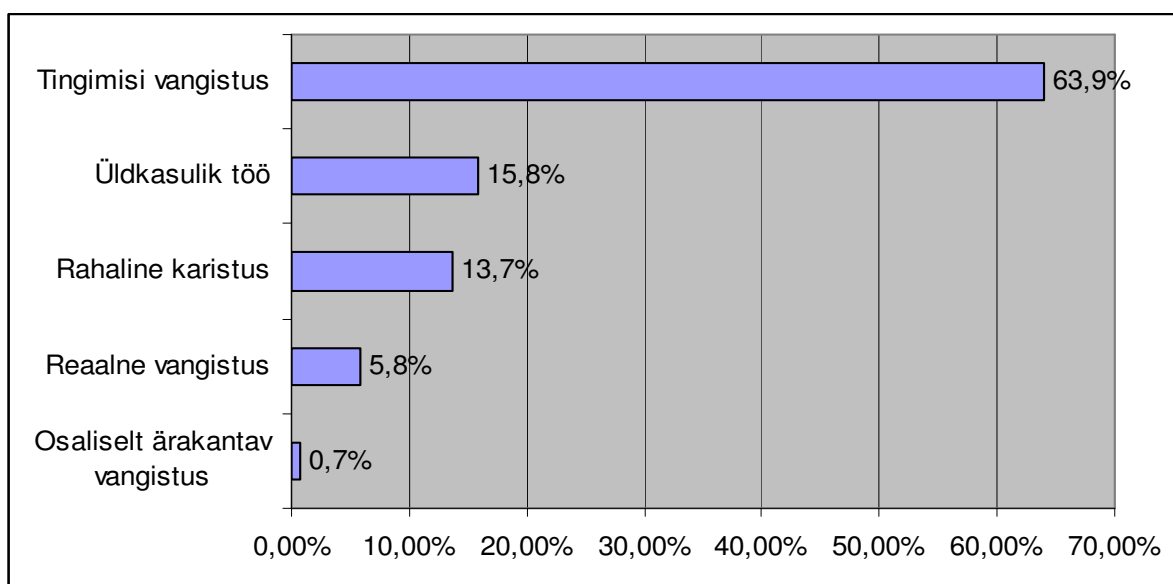
¹⁰⁰ P. Pikamäe, L. Kivi. Karistusõiguse põhiprobleeme. Õppematerjal kohtunikele 2003. SA Eesti Õiguskeskus: Tartu 2004, lk 50.

¹⁰¹ TMKo 25.11.2013, 1-13-9796.

tuginedes tuleb lisaks arvestada ka isiku süü suurust ning rikkumise aega ja asukohta ning sellest tulenevat ohtu kaasliiklejatele. Viidatud kriminaalasjas oli isikul joove kohtu hinnangul keskmises piiris (etanooli massikontsentratsioon kontrollile allutatud isiku väljahingatavas õhus 1,15 mg/l) ning tema poolt öisel ajal toime pandud rikkumise aeg ja koht olid sellised, kus oht kaasliiklejatele ei olnud märkimisväärselt suur. Kohus arvestas ka varasemate karistuste puudumist ja kergendava asjaolu ehk kahetsuse esinemist, samuti karistuse mõistmisega kaasnevate üld- ja eripreventiivsete eesmärkide täitmist. Eeltoodule tuginedes leidis kohus, arvestades süüdistatava poolt kuriteo toimepanemise asjaolusid, tema isikut ning varasemate karistuste puudumist, et pole vajalik ega otstarbekas pöörata isikule mõistetavat vangistust täitmisele, vaid on põhjendatud jätta vangistus KarS §-i 73 alusel tingimisi tema suhtes kohaldamata. Kohtu hinnangul ei olnud vangistuse reaalne täitmisele pööramine või ka osaline täitmisele pööramine karistuse eesmärkide täitmiseks sellisel juhul vajalik ega ka põhjendatud ning süüdistatavale tuli anda võimalus edasise õiguskuulekuse näitamiseks katseajal.

Kõige vähem mõisteti joobes juhtimise eest 2013. aastal vangistusi, millest osa kuulus kohesele ärakandmisele ning osa tingimisi. Vähemuselt teisel kohal olid reaalsed vangistused, mis pöörati kohesele ärakandmisele kogu ulatuses. Riigikohus on märkinud, et vangistuse osalise täitmisele pööramise mõte seisneb šokiefektis, mis tekitatakse süüdimõistetule tema lühiajalise paigutamise ja millega antakse isikule tõsine hoiatus tema edasise käitumise suhtes. Nimetatud efekti pole Riigikohtu kriminaalkolleegiumi hinnangul aga võimalik saavutada pikemaajalise (enam kui mõnekuulise) vangistusega, sest selle aja jooksul isik kohaneb vangistusega. Seega taotletakse nn šokivangistusega eripreventiivset eesmärki isiku suhtes, kelle täielik karistuse kandmisest vabastamine pole tema teost lähtuva süü suuruse ja isikuomaduste tõttu põhjendatud.¹⁰²

¹⁰² RKKKo 11.04.2005, 3-1-1-21-05.

Joonis 23. KarS §-s 424 sätestatud kuritegude eest mõistetud karistused Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja kohtupraktika kohaselt 2013. aastal.

65 juhul allutati süüdimõistetu vangistusest tingimisi vabastamise puhul ka KarS §-s 75 sätestatud käitumiskontrollile. Justiitsministeeriumi uuringu kohaselt allutatakse hinnanguliselt 40% tingimisi vangistusest vabastatud inimestest praeguse karistuspraktika kohaselt katseajale, mille puhul on ainus kohustus uute kuritegude toimepanemisest hoidumine (KarS § 73) ning 60% katseajale, mille puhul rakendatakse ka käitumiskontrolli ehk kriminaalhooldust (KarS § 74).¹⁰³ Tartu Maakohtu 2013. aasta praktika kohaselt kohaldati joores juhtimise puhul tingimisi vangistusega kaasnevat käitumiskontrolli võrreldes üldise üleriigilise karistuspraktikaga oluliselt harvem, 65 juhul ehk 34,9% kõikidest tingimisi vangistuse juhtudest. Lisaks kohaldati käitumiskontrolli 46 korral ka üldkasuliku töö kui vangistuse asenduskaristuse puhul. KarS § 69 lg 4 kohaselt peab süüdimõistetu üldkasuliku töö tegemisel järgima §-s 75 sätestatud kontrollnõudeid ja –kohustusi. Seega tuleb kurjategija üldkasuliku töö tegemise ajaks alati käitumiskontrollile allutada.

Lisakaristusena juhtimisõiguse äravõtmise osas on praktikas valitsev seisukoht, et korduvalt alkoholijoores juhtimise eest tuleb juhtimisõigus üldjuhul ära võtta ja ainult erandlikud

¹⁰³ A. Ahven, A. Kruusement, J. Salla. Tingimisi vabastamise ja käitumiskontrolli kohaldamise analüüs. Kriminaalpoliitika analüüs nr 3/2013. Justiitsministeerium, lk 7. - Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=58685/Tingimisi+vabastamise+ja+k%E4itumiskontrolli+kohaldamise+anal%FC%FCs.pdf> (03.04.2014).

asjaolud võivad anda kohtule võimaluse lisakaristust mitte kohaldada.¹⁰⁴ Kuigi Riigikohus on viidanud korduvale alkoholi joobes sõiduki juhtimisele, siis Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja 2013. aasta praktikas kohaldatai kõigi 164 kehtivat juhtimisõigust omava isiku suhtes lisakaristusena juhtimisõiguse äravõtmist. Seega võib asuda seisukohale, et ka esmakordselt joobes juhtimisega kohtu alla antud isikutelt võetakse Tartu Maakohtu Tartu kohtumajas juhtimisõigus alati ära. On vaid üks erand, mille sätestab KarS § 50 lg 2 – juhtimisõigust ei võeta ära isikult, kes kasutab mootorsõidukit liikumispuude tõttu. Selliseid erandlikke asjaolusid 2013. aasta Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja praktikas ei esinenud. Järelikult leidis kohus kõigi joobes juhtide puhul, et lisakaristuse kohaldamata jätmisel on oht samalaadsete õigusrikkumiste jätkamiseks.

Praktika on näidanud, et lisakaristusena kohaldatav juhtimisõiguse äravõtmine on karistusena efektiivne. Juhtimisõiguse äravõtmise puhul on tegemist nn manitsuskaristusega, mille puhul on rõhk eripreventsioonil. Karistus tuleb ennast pidevalt süüdlasele meelde ning juhtimiskeelu kestmine sunnib isikut mõtlema ebameeldiva situatsiooni kordumisele uute sarnaste süütegude toimepanemisel. Seejuures on tegemist sanktsiooniga, mille täitmine on vähekulukas, kuna juhtimiskeelu täitmine on isiku enda täita sellega, et ta sõidukit ei juhi. Samuti on tegemist karistusliigiga, millel on toime pandud liiklussüütega kõige tihedam seos – isiku vabadust piiratakse just valdkonnas, milles ta rikkumise toime pani.¹⁰⁵

4.2. Karistuse määr

Kohtu poolt mõistetud karistuse suurus sõltub suuresti menetlusliigi valikust. Kokkuleppemenetluse puhul on kohtul üksnes nõ kokkuleppe kinnitamise funktsioon, kuid lähtuvalt KrMS §-st 248 lg 1 p 2 võib kohus kriminaaltoimiku ka karistuse liigi ja määraga mitte nõustumisel prokuratuurile tagastada. KrMS § 238 lg 2 sätestab aga lühimenetluse puhul süüdimõistvat kohtuotsust tehes kohtule põhikaristuse vähendamise nõude ühe kolmandiku võrra. Väga suur osa KarS §-i 424 kuritegudest menetleti lihtmenetluses (4 kriminaalasja lühimenetluses ja 283 kokkuleppemenetluses). Vaid nelja juhtumit menetleti üldmenetluses.

¹⁰⁴ RKKKo 12.02.2003, 3-1-1-10-03.

¹⁰⁵ S. Lind jt (viide 15), lk 11-12.

Joobes juhtimise kuritegude puhul on tavapärane, et isik viibib pärast kuriteo toimepanemist põhiseaduse § 20 p 3¹⁰⁶ alusel eelvangistuses. Sellisel juhul arvatakse karistusaja hulgast maha isiku eelvangistuses viibitud aeg, mis 2013. aastal varieerus vahemikus 1-3 päeva. Statistilisse analüüsi on kaasatud kohtu poolt joobes juhtidele mõistetud karistused, millest pole selguse huvides eelvangistuses viibitud päevi maha arvatud. Kui kohus oli kohtuotsuste kogumis mõistnud liitkaristuse, siis eelneva kohtuotsusega mõistetud karistuse ärakandmata osa statistikasse ei kaasatud. Vastasel korral ei saaks selget ülevaadet just joobes juhtimise eest mõistetud karistuste määrade osas. Samuti pole üldisest statistikast maha arvatud lühimenetluse puhul ühe kolmandiku põhikaristuse (ka liitkaristuse) vähendamist. Lühimenetluses mõistetud lõplikest karistustest on juttu edaspidi.

Järgnevalt on vaadeldud karistuse määrasid eraldi kahe põhikaristuse – vangistuse ja rahalise karistuse puhul. Samuti on analüüsi kaasatud kohtu poolt mõistetud lisakaristuste (juhtimisõiguse äravõtmine) määrad.

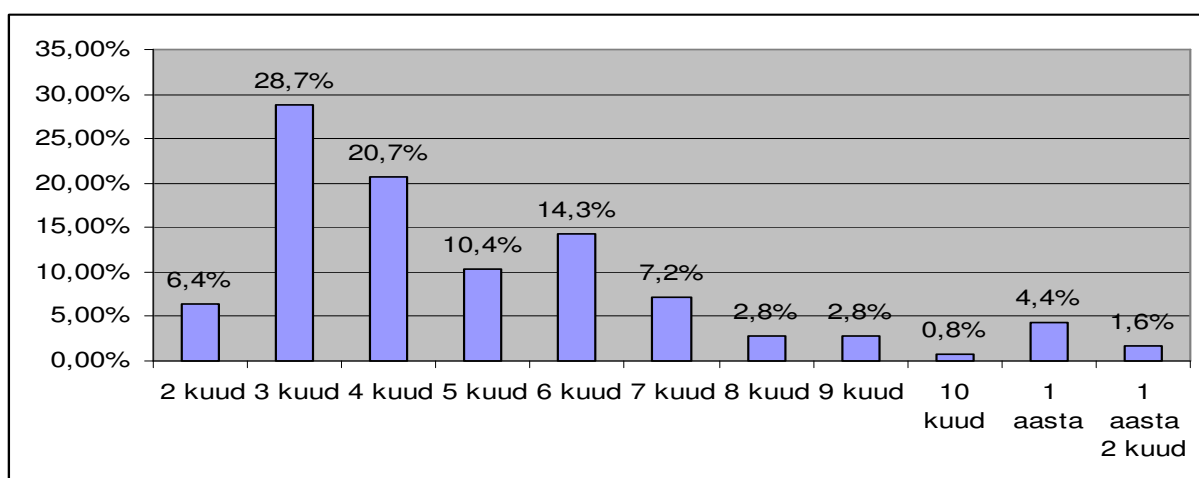
Vangistuse puhul kujunes Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja kohtuotsuseid analüüsidest kõige tüüpilisemaks karistusemääraks kõiki menetlusliike arvestades 3 kuud vangistust. Väga levinud oli ka 4 kuu pikkune vangistus, samas kui kõrgema määraga vangistusi (alates kaheksast kuust) mõisteti üsna harva. Seejuures oli nii üld- kui ka lühimenetluses tehtud kohtuotsuste arv 4. Nelja üldmenetluses tehtud kohtuotsuse puhul olid vangistuse määrad järgnevad: kahel korral 3 kuud vangistust, 5 kuud vangistust ning 7 kuud vangistust. Kõik vangistused jäeti kohtu poolt tingimisi täitmisele pööramata. Nelja lühimenetluses tehtud kohtuotsuse puhul mõisteti ühel korral rahaline karistus 230 päevamäära ulatuses, järgnesid 4, 5 ja 8 kuud vangistust. Ühel juhul pöörati mõistetud vangistus täielikult ärakandmisele, ühel juhul jäeti tingimisi täitmisele pööramata ning ühel juhul asendati üldkasuliku tööga. Kuna lühimenetluses vähendab kohus süüdimõistvat kohtuotsust tehes mõistetud karistust KrMS § 238 lg 2 alusel ühe kolmandiku võrra, siis lõplikud ärakandmisele kuuluvad karistused olid selle võrra lühemad: rahaline karistus 493 eurot ja 12 senti, 2 kuud ja 20 päeva tingimisi vangistust, 3 kuud ja 10 päeva reaalset vangistust ja 5 kuud 10 päeva vangistust, mis asendati üldkasuliku tööga.

¹⁰⁶ RT I, 27.04.2011, 2.

Lühimenetluses mõistetud karistused	Lühimenetluses mõistetud 1/3 võrra vähendatud lõplikud karistused
Rahaline karistus 230 PM, s.o 736 eurot	Rahaline karistus 493 eurot ja 12 senti
4 kuud tingimisi vangistust	2 kuud 20 päeva tingimisi vangistust
5 kuud reaalselt vangistust	3 kuud 10 päeva reaalselt vangistust
8 kuud vangistust, asendati ÜKT-ga	5 kuud 10 päeva vangistust, asendati ÜKT-ga

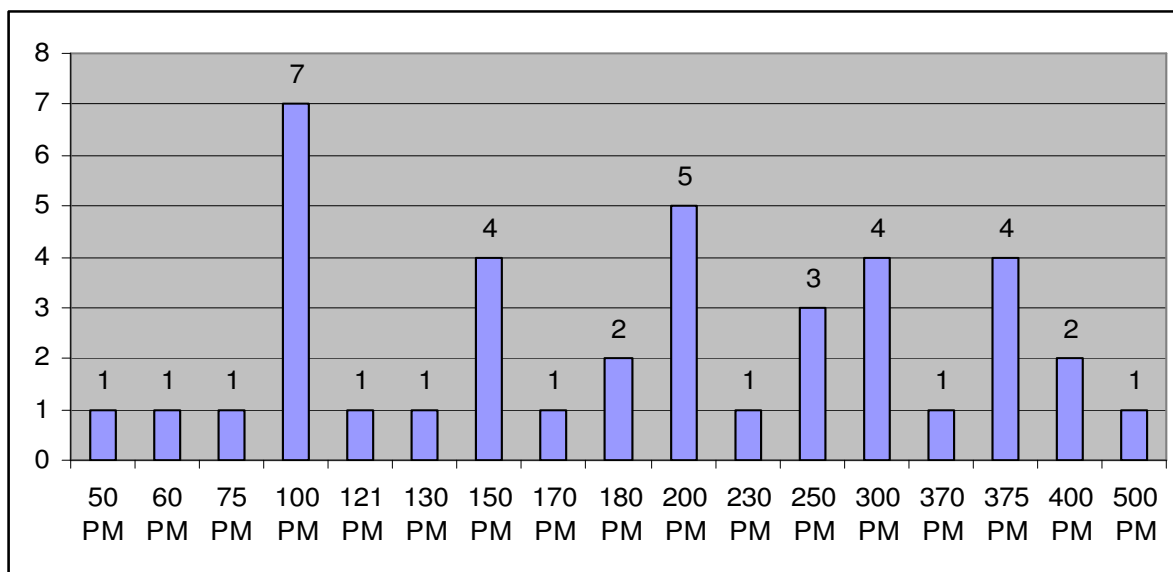
Tabel 1. KarS §-is 424 sätestatud kuritegude eest lühimenetluses mõistetud karistused Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja 2013. aasta kohtupraktikas. Selgitus: PM = päevamäär; ÜKT= üldkasulik töö.

Nii vähese kohtuotsuste arvu puhul on raske arvestatavaid seaduspärasusi üld- ja lühimenetluse puhul välja tuua, seega iseloomustab järgnev statistika eelkõige kokkuleppemenetluses mõistetud karistuste määra joobes juhtimise eest. Eelnevas alapeatükis analüüsitud empiirilise uurimuse tulemusi arvestades tasub meenutada, et kokku 251 juhtumi puhul mõisteti isikule vangistus. Seejuures 186 korral jäeti mõistetud vangistus tingimisi katseajaga täitmisele pööramata. 17 juhul mõisteti vangistus reaalselt ärakandmisele, 2 juhul osaliselt ärakandmisele ja 46 juhul asendati üldkasuliku tööga.

Joonis 24. KarS §-s 424 sätestatud kuritegude eest mõistetud vangistuste määrad Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja kohtupraktika kohaselt 2013. aastal.

Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja 2013. aasta tehtud kohtuotsuste analüüsi pinnalt selgus, et 40 korral mõisteti isikule joobes juhtimise kuriteo toimepanemise eest rahaline karistus. KarS § 44 lg 1 sätestab kohtu jaoks rahalise karistuse mõistmise piirid, milleks on kolmkümmend kuni viissada päevamäär. Nagu allolevalt jooniselt näha, varieerus mõistetud rahalise karistuse määr väga laias ulatuses – 50 päevamäär ja 500 päevamäär vahel.

Joonis 25. KarS §-s 424 sätestatud kuritegude eest mõistetud rahaliste karistuste määrad Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja kohtupraktika kohaselt 2013. aastal. *Selgitus: PM = päevamäär.*

Sanktsiooni alammääras olevaid rahalisi karistusi uuritava ajavahemikul ei mõistetud, kuid sanktsiooni ülemmääras ehk 500 päevamäär ulatuses mõisteti isikule rahaline karistus ühel korral. Konkreetsetes kriminaalasjas tuvastati isikul tõendusliku alkomeetriga joove suuruses 0,91 mg/l, ta oli varem kriminaalkorras karistatud ühel korral KarS §-i 424 alusel ning tema keskmise päevasissetuleku suurus oli süüdistatava keskmise päevasissetuleku ja elatustaseme teatise kohaselt -3,20 eurot. Siiski töötas isik Soomes, mis kohtu hinnangul võimaldas tal tasuda mõistetud 1600 euro suuruse rahalise karistuse 4 kuu jooksul.¹⁰⁷ Seega ei ole kohus alati seotud õiendil olevate andmetega, mis võivad kohtuistungil toimumise ajaks olla juba vananenud ning mitteametlikult töötamise puhul ebatäpsed, vaid määrav on isiku poolt kohtuistungil avaldatud reaalne sissetulek ja hinnang oma majanduslikule toimetulekule rahalise karistuse tasumise osas.

¹⁰⁷ TMKo 02.09.2013, 1-13-7775.

Sanktsiooni alammäära lähedal mõistetud 60 päevamäära suuruse rahalise karistuse korral oli tegemist varem kriminaalkorras karistamata isikuga, kelle keskmise päevasissetuleku suurus oli 14,85 eurot ning joobe suuruseks teo toimepanemise hetkel 0,96 mg/l. Kohus mõistis isikule rahalise karistuse 60 päevamäära ulatuses, s.o summas 891 eurot, mis tuli tasuda 9 järjestikkuse kuu jooksul.¹⁰⁸ Tasub mainida, et võrreldavate kriminaalasjade puhul olid teod toime pandud vähese liiklustihedusega teedel (parklas ja garaažide juures) ning mõlemal juhul oli teo toimepanemise hetkel olemas ka kehtiv juhiluba. Mõneti hämmastav on asjaolu, et väiksem rahaline karistus mõisteti isikule, kes manöövrit sooritades sõitis otsa teisele autole. Kuigi mõlemal juhul oli tegemist kokkuleppemenetlusega, võib kohus alati kokkuleppe kinnitamata jätta. Seega on kohus sarnaste juhtumite puhul mõistnud rahalisi karistusi väga erinevas määras, kuid kuna esimese näite puhul oli tegemist varem kriminaalkorras KarS §-i 424 alusel karistatud isikuga, tuleb tõdeda, et varasem kriminaalkorras karistus mängib uue karistuse mõistmisel väga suurt rolli.

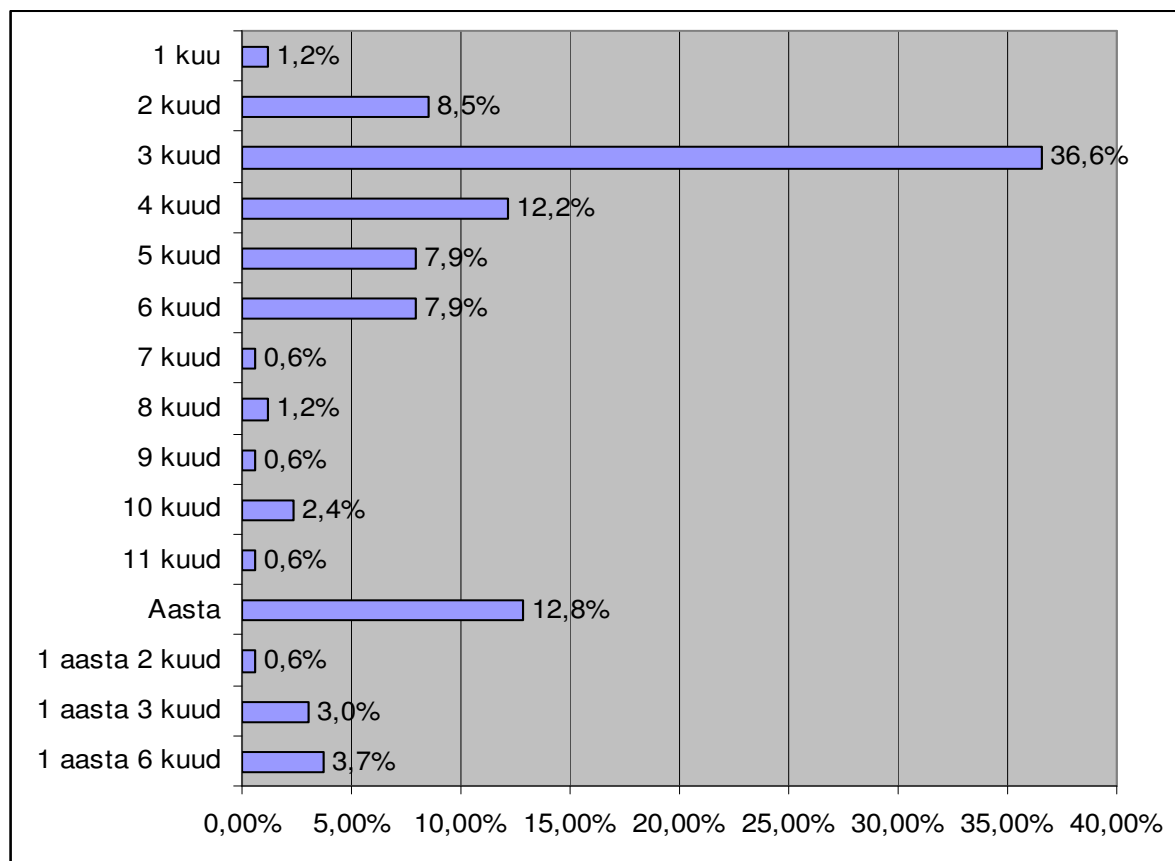
Siiski võib empiirilise uurimuse andmeid analüüsides järeldada, et tüüpilist päevamäärade hulka pole võimalik välja tuua. Kõige sagedamini mõistis kohus rahalise karistuse joobes juhtimise kuriteo toimepanemise eest 100 päevamäära ulatuses. Kuid 100 päevamäära ulatuses rahalise karistuse mõistmise kõrval on väga sageli mõistetud rahalist karistust ka teistes määrades.

Karistusseadustiku § 50 lg 1 annab kohtule õiguse sõiduki juhtimise õiguse äravõtmiseks kuni kolmeks aastaks. Lisakaristuse alammäära pole seejuures kehtestatud. Eelpool viidatud Riigikohtu praktikast tulenevalt võib öelda, et korduva mootorsõiduki joobes juhtimise puhul tuleb isikult juhtimisõigus üldjuhul ära võtta ja ainult erandlikel asjaoludel võib kohus jätta lisakaristuse kohaldamata. Seejuures ei saa töökoha kaotamise võimalus olla mootorsõiduki juhtimise õiguse äravõtmist välistavaks asjaolus.¹⁰⁹ Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja praktikas võeti juhtimisõigus lisakaristusena ära kõigilt 164 isikult, kellel oli teo toimepanemise hetkel olemas kehtiv juhtimisõigus. Samas erinesid lisakaristuse määrad ühest kuust kuni ühe aasta ja kuue kuuni. Tüüpiline sõiduki juhtimise õiguse äravõtmise kestus neil, kellelt see ära võeti, oli 3 kuud. Seejuures võis märgata lisakaristuse määra tõusu 2013. aasta teises pooles. Aasta esimeses pooles võttis kohus lisakaristusena juhtimisõiguse ära aastaks või kauemaks vaid nelja kriminaalasja raames. Kuna valdav osa kohtuotsustest

¹⁰⁸ TMKo 16.10.2013, 1-13-8569.

¹⁰⁹ TrtRnKm 06.11.2013, 1-13-7725.

oli tehtud kokkuleppemenetluses, siis võib asuda seisukohale, et prokuratuur üritas 2013. aasta teises pooles kehtestada juhtimisõiguse äravõtmisel kõrgemaid lisakaristuse määrasid. Alljärgnev joonis illustreerib lisakaristuse määrasid KarS §-s 424 sätestatud kuritegude puhul Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja praktikas 2013. aastal.

Joonis 26. KarS §-s 424 sätestatud kuritegude eest mõistetud lisakaristuste määrad Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja statistika kohaselt 2013. aastal.

Jooniselt on näha, et kuigi tavaliselt võttis kohus lisakaristusena mootorsõiduki juhtimisõiguse ära 3 kuuks, siis üsna suurelt hulgalt isikutelt on juhtimisõigus ära võetud aastaks või enamaks. Valimisse kuulunud toimikuid ja kohtuotsuseid lugedes võis märgata, et suures osas olid kõrgema lisakaristuse määraga karistatud inimesed varem kriminaalkorras karistatud (ka KarS § 424 alusel).

Ühel juhul esitas kaitsja üldmenetluses tehtud süüdimõistva kohtulahendi peale apellatsiooni ringkonnakohtusse, vaidlustades mõistetud 6-kuulist lisakaristuse määra. Tartu

Ringkonnakohtu otsusega¹¹⁰ tühistati Tartu Maakohtu otsus osaliselt. Ringkonnakohus ei nõustunud Tartu Maakohtu poolt kohaldatud 6-kuulise lisakaristuse määraga, vähendades mõistetud lisakaristuse määra 2 kuuni. Ringkonnakohus leidis, et juhul, kui maakohus on jõudnud järeldusele, et süüdistatavast mingit ohtu ei lähtu, ei ole ka karistuse eesmärkidega kooskõlas nn kinnistava mõju saavutamine kuueks kuuks juhtimisõiguse äravõtmisega ning jääb ebaselgeks, kuidas see eripreventiivne kaalutlus süüdistatava puhul karistuse eesmärke täidab. Leian, et ringkonnakohus tühistas maakohtu poolt mõistetud lisakaristuse määra olulises osas. Isiku puhul, kes igapäevaselt autot tööl käimiseks või muudeks toiminguteks vajab, on oluline vahe, kas juhtimisõigus võetakse temalt ära kaheks või kuueks kuuks.

Arvestades mõistetud karistuse liiki ja määra, võib öelda, et keskmisele joobes juhtimise kuriteo Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja tööpiirkonnas toime pannud isikule mõistetakse kohtu poolt vangistus, mis jäetakse tingimisi täitmisele pööramata. Tüüpiline vangistuse määr seejuures on 3-4 kuud ning lisakaristuse määr 3 kuud. Eelnevates peatükkides analüüsitud empiirilise uurimuse andmete alusel võib kokkuvõtlikult öelda, et keskmine joobes juhtimise kuriteo toimepanija on varasemalt kriminaalkorras karistamata ja tal on olemas kehtiv juhtimisõigus. Teo toimepanemise asjaolusid arvestades on keskmisel joobes juhul kuriteo toimepanemise hetkel joobeseisundi suurus pigem kriminaalse joobe piiri allammäär lähedal ning avarii põhjustanud juhtide arv on selges vähemuses. Kuna KarS §-i 56 kohaselt on karistamise alus isiku süü ning liiklussüütegude puhul näitab süü suurust liiklusnõuete rikkumise ulatus ja saabunud tagajärje raskus,¹¹¹ siis võis ka eeldada, et tüüpiline mõistetud karistuse määr on pigem madalam ning enamik karistusi jäetakse tingimisi täitmisele pööramata.

4.3. Muud kohaldatavad meetmed

Muude kohtu poolt kohaldatavate meetmetena on käesoleva alapeatüki raames mõeldud eelkõige KarS §-s 83 lg 1 sätestatud tahtliku süüteo toimepanemise vahendi konfiskeerimist. Konfiskeerimine on süüdimõistetule või erandina ka kolmandale isikule kuuluva eseme või kuriteoga saadud vara äravõtmine ehk tasuta võõrandamine. Konfiskeerimise kui üldmõiste all paikneb tegelikult kaks erinevat karistusõiguslikku instituuti olenevalt sellest, kas ära

¹¹⁰ TrtRnKo 31.01.2014, 1-13-9761.

¹¹¹ RKKKo 19.10.2009, 3-1-1-83-09.

võetakse süüteo toimepanemisel kasutatud ese või süüteoga saadud vara. Tegemist on varalist laadi mittekaristusliku sanktsiooniga, mille eripreventiivne eesmärk on võtta süüdlaselt ainelised vahendid ja tegutsemisvõimalused, et takistada teda uute kuritegude toimepanemisel või kuriteoga saadud vara nautimisel. Üldpreventiivselt peab konfiskeerimine väljendama põhimõtet, et kuritegu ei tasu ennast ära. Konfiskeerimine on reeglina suunatud konkreetse asja või varaosa vastu. Konfiskeeritu läheb riigi omandisse või saadetakse rahvusvahelises lepingus sätestatud juhtudel tagasi.¹¹²

Süüteo vahend on ese, millega rünnatakse teobjekti või muu ese, mille kasutamisega täidetakse süüteokoosseisu asjaolu. Konfiskeerimine seejuures on kohtu õigus ning selle otsustamisel lähtutakse eseme võimalikust edaspidisest ohtlikkusest.¹¹³ Joobes juhtimise puhul on mootorsõiduk, maastikusõiduk või tramm kuriteo toimepanemise vahendiks, mis võidakse kohtu poolt konfiskeerida.

Riigikohtu üldkogu on 12. juuni 2008 kohtuotsuses¹¹⁴ leidnud, et isik, kes juhib mootorsõidukit joobeseisundis, kasutab seda liikluses osalemiseks ja seega ka süüteo toimepanemiseks ning mootorsõiduki kui süüteo toimepanemise vahendi konfiskeerimist võib pidada õigustatuks üksnes siis, kui on piisavalt ja põhjendatult alust arvata, et isik paneb samalaadseid õigusrikkumisi toime ka edaspidi, kusjuures leebemad meetmed (nt juhtimisõiguse äravõtmine lisakaristusena) pole suutnud mõjutada süüdlast uutest samalaadsetest süütegedest hoiduma.

2013. aastal konfiskeeriti Eestis joobes juhtidelt 117 sõidukit.¹¹⁵ Konfiskeerimist on aasta-aastalt hakatud rohkem rakendama, kuna aasta varem oli sama näitaja 48 ning 2011. aastal kõigest 5. Seega isikute puhul, kes panevad korduvalt samalaadseid õigusrikkumisi toime ning kelle suhtes pole senised karistused mõju avaldanud, muudetakse rikkumise vahendiks olnud sõiduki äravõtmisega võimatuks uuesti sama sõiduki rooli istumine. See omakorda peaks omama positiivset mõju liiklusohutusele, kuna teistele liiklejatele suurt ohtu kujutavad joobes juhid ei pääse enam nii kergesti sõidukit juhtima.

¹¹² J. Sootak. Sanktsiooniõigus. Tallinn: Juura 2007, lk 174.

¹¹³ J. Sootak (viide 112), lk 174.

¹¹⁴ RKÜKo 12.06.2008, 3-1-1-37-07.

¹¹⁵ A. Ahven jt (viide 1), lk 55.

Võib küll kahelda, kas süüteo vahendi konfiskeerimine kedagi ka reaalselt takistab süütegu toime panemast. Siinkohal tuleks aga arvesse võtta õiguspoliitilist konteksti. Kui mingit liiki süüteod muutuvad massiliseks või ühiskonna jaoks muul viisil väga koormavaks, on õigustatud selliste kuritegude toimepanemiseks kasutatavate esemete suhtes rangem käitumine riigi poolt, sealhulgas ka selliste esemete omandiõiguse piiramine. Kuna joobes juhtimine on tõsine ning statistika kohaselt kasvava tähtsusega probleem, mille lahendamiseks pole senised meetmed osutunud piisavalt mõjusaks, siis võib kahtlemata näha eriti suurt avalikku huvi omandiõiguse sedavõrd intensiivse riive suhtes. Sellesse konteksti paigutatuna võib öelda, et kui konfiskeerimisel on kas või minimaalne efekt (liiklus on turvalisem kas või selle ajavahemiku jooksul, kus isik peab konfiskeerimise tõttu autopoodi jalutama), saab möönda roolijoodikult mootorsõiduki konfiskeerimise kui meetme sobivust.¹¹⁶

Valimisse kuulunud kriminaalasjade puhul rakendas kohus kuriteo toime pannud isiku sõiduki kui kuriteo toimepanemise vahendi konfiskeerimist kokku kaheksal korral, mis moodustab 2,7% kogu valimisse kuulunud kriminaalasjadest. Kohus konfiskeeris sõiduki eelkõige isikutelt, kes olid eelnevalt kriminaalkorras (korduvalt) karistatud, sealhulgas vähemalt ühel korral ka KarS §-s 424 sätestatud kuriteo toimepanemise eest, ning kes katseajal olles panid toime uue kuriteo. Seega on tegemist isikutega, keda on ka varem karistatud alkoholijoobes mootorsõiduki juhtimise eest ning kes jätkavad katseajal uute samaliigiliste kuritegude toimepanemist. Selliste isikute puhul on tihti konkreetne sõiduauto olnud juba mitmel korral kuriteo toimepanemise vahendiks. Kuigi isikutele oli antud eelnevaid karistusi mõistes korduvalt võimalus edaspidiseks seadusekuulekaks käitumiseks, siis sellest hoolimata olid nad samalaadset õigusvastast käitumist jätkanud ning joobeseisundis sõidukit juhtima asunud. Seega polnud nad mõistetud karistusest järeldusi teinud ja selliste juhtumite puhul on kohtul põhjendatud kahtlus, et sõiduauto omandi säilimisel võivad konkreetsed isikud samalaadset õigusvastast käitumist jätkata. Seetõttu võib ennetava meetmena ja isikute mõjutamiseks olla vajalik sõiduauto kui kuriteo toimepanemise vahendi konfiskeerimine.

¹¹⁶ J. Sootak, A. Parmas. Mootorsõiduki konfiskeerimine karistusseadustiku §-s 424 sätestatud teo korral. – *Juridica* 2007/X, lk 693.

Ühel juhul tuli kohtul erandina konfiskeerida sõiduauto, mis kuulus otsuse tegemisel kolmandale isikule.¹¹⁷ Nimelt oli sõiduauto joores juhtimise kuriteo toimepanija omandis kuni hetkeni, mil teda kutsuti menetleja poolt järgmisel päeval toimuvale ülekuulamisele. Saades teada ülekuulamisest, vormistas isik veel samal päeval Maanteeameti liiklusregistri andmetel auto oma ema nimele, eesmärgiga vältida auto kui kuriteo toimepanemise vahendi konfiskeerimist. Arvestades eelnimetatud sõiduauto omanikuvahetuse asjaolusid, eelkõige selle toimumise aega ja uue omaniku seotust isikuga, oli kohtul alust arvata, et sõiduauto võõrandamistehingu tegelikuks eesmärgiks on olnud selle võimaliku konfiskeerimise vältimine. KarS § 83 lg 3 p 3 annab sellisel juhul kohtule erandliku õiguse tahtliku süüteo toimepanemise vahendi konfiskeerimiseks, mis kuulub otsuse või määruse tegemise ajal kolmandale isikule, kui kolmas isik teadis, et vahend võõrandatakse talle konfiskeerimise vältimiseks.

Tartu Maakohtu kohtunik arestis kuriteo toimepanemise vahendina konfiskeerimise tagamiseks kolmandale isikule kuuluva mootorsõiduki. Süüdistatava kaitsja esitas küll ringkonnakohtule määruskaebuse, kuid see jäeti rahuldamata. Ringkonnakohus ei pidanud usutavaks süüdistatava esindaja määruskaebuses esitatud väidet, mille kohaselt oli ema oma poja käitumisest joores juhtimisel solvunud ning võttis sõiduauto temalt seetõttu ära. Ringkonnakohtu hinnangul viitab auto võõrandamise aeg, et auto omanikuvahetus oli seotud isikule kahtlustuse esitamisega ning võis olla tehtud eesmärgiga vältida auto konfiskeerimist ja tagada seda, et isik saaks autot edasi kasutada.¹¹⁸

Seitsme valimisse kuulunud kriminaalasja puhul (2,4%) arestis kohtunik konfiskeerimise tagamiseks süüdistatava vara. Vara arestimise puhul on tegemist kriminaalmenetluse tagamise vahendiga, mille eesmärk on kindlustada kriminaalmenetluses tehtava kohtuotsuse või konfiskeerimismääruse täitmine kannatanu tsiviilnõude või riigi konfiskeerimisnõude rahuldamist või varalise karistuse mõistmist puudutavas osas. Vara arestimisega tagatakse konfiskeerimise puhul, et selle kohta tehtava otsuse täitmine ei satuks ohtu põhjusel, et kohustatud isik on oma vara enne kriminaalmenetluse lõppu teisele isikule üle andnud, ära raisanud, hävitanud või seda varjama asunud.¹¹⁹ Seejuures ei pea vara arestimise eeltingimusena olema alati kindlaks tehtud selline konkreetne tegevus vara suhtes, mis võib

¹¹⁷ Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja, kriminaalasi 1-13-1162.

¹¹⁸ TrtRnKm 12.11.2012, 1-13-1162.

¹¹⁹ E. Kergandberg, P. Pikamäe. Kriminaalmenetluse seadustik. Komm. vlj. Tallinn: Juura 2012, § 142/1.

kohtuotsuse täitmist raskendada või selle võimatuks teha, vaid vara arestimise aluseks on prognoosiotsustus konkreetse isiku tulevase käitumise suhtes.¹²⁰ Sõiduki arestimiseks esitatakse arestimismäärus keelumärke tegemiseks Maanteeameti liiklusregistrile. Kuna valimisse kuulunud kriminaalajade raames konfiskeeriti 8 sõidukit ning neist 7 juhtumi puhul (87,5%) sõiduk eelnevalt arestiti, siis võib asuda seisukohale, et üldjuhul leidis kohus, et sõiduki arestimata jätmine võib ohustada kohtuotsuse täitmist ning konfiskeerimise tagamise huvides on seesugune meede vajalik.

Kokkuvõtvalt võib asuda seisukohale, et kuigi üldiselt Tartu Maakohtu Tartu kohtumajas sõiduki konfiskeerimist ei kohaldata, näitab erinevate aastate praktika võrdlus kogu Eesti ulatuses tõusutrendi. Jääb vaid loota, et konfiskeerimine (ning konfiskeerimise tagamiseks sõiduki eelnev arestimine) muutub aasta-aastalt kohtute praktikas aina populaarsemaks, kuna korduvate joobes rikkumiste toimepanijate puhul võib see olla ainsaks meetmeks, mis neid edaspidi purjus peaga rooli istumast takistab ning seeläbi kogu ühiskonna turvatunnet ning liiklusohutust parandab. Ka Riigikohtu üldkogu on asunud seisukohale, et sõiduki joobeseisundis juhtimine kujutab endast ohtu liiklejate elule, tervisele ja varale ja seetõttu on riik kohustatud sellisele omandi üldiste huvide vastasele kasutamisele reageerima ning võtma tarvitusele meetmed loetletud väärtuste kaitseks.¹²¹

¹²⁰ E. Kergandberg, M. Sillaots (viide 35), lk 219.

¹²¹ RKÜKo 12.06.2008, 3-1-1-37-07.

Kokkuvõte

Käesolev magistritöö on empiiriline uurimus karistusseadustiku §-s 424 sätestatud kuritegude toimepanijate isiksusest ja motivatsioonist. Magistritöö raames analüüsis autor vajalike andmete kogumiseks Tartu Maakohtu Tartu kohtumajas 2013. aastal tehtud kohtuotsuseid ja nende juurde kuuluvaid kriminaaltoimikuid, mida vaadeldaval perioodil oli kokku 291. Töö eesmärgiks oli välja selgitada, milline on keskmine joobes juhtimise kuriteo toimepanija ning millised on tema isiksust iseloomustavad tunnused. Samuti soovis autor teada saada, miks valimisse kuulunud isikud joobeseisundis sõidukit juhtima asusid ehk eesmärgiks oli välja selgitada ka enim levinud põhjused joobes juhtimise kuriteo toimepanemisel. Lisaks on käesolevas magistritöös valimisse kuulunud kohtuotsuste pinnalt uuritud keskmisele joobes juhile kohtu poolt mõistetud karistuse liiki ja määra. Magistritöö jaoks vajalik empiiriline materjal on lisaks kohtuotsustele ja kriminaaltoimikutele saadud ka Statistikaameti ja Maanteeameti koduleheküljelt. Selguse huvides on enamik tulemusi esitatud ka joonise või tabelina.

Esimene peatükk keskendub joobes juhtimise koosseisulistele tunnustele ja vastutusele hetkel kehtivas karistusseadustikus, tuues ära erisused väärteo- ja kriminaalkorras karistatava joobes juhtimise vahel. Samuti annab peatükk ülevaate kehtivale õigusele eelnenud regulatsioonist alates joobes juhtimise esmasest kriminaliseerimisest kriminaalkoodeksis. Esimese peatüki viimane alapeatükk käsitleb empiirilise uurimise üldiseid andmeid - mitut kohtuotsust ja selle juurde kuuluvat kriminaaltoimikut empiirilise uurimuse käigus uuriti ning annab ülevaate menetlusest üldiselt. Selgus, et joobes juhtimise puhul domineerib menetlusliigina kokkuleppemenetlus ning kriminaalmenetluse tagamiseks tõkendi kohaldamine nimetatud kuriteoliigi puhul nii Eestis kui ka Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja praktikas väga levinud ei ole. Kuna KarS §-i 424 kuritegude puhul kasutati menetlusliigina kõige enam kokkuleppemenetlust, siis selle tõttu on põhjendatud ka vähene kaebeõiguse kasutamine. Siiski edasi kaevatud kohtuotsuseid analüüsisid jõudis autor järeldusele, et Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja kohtuotsused on piisavalt põhjendatud ja motiveeritud ning kooskõlas Riigikohtu praktikaga, kuna vaid ühel korral jäi ringkonnakohus maakohtust erinevale arvamusele.

Teises peatükis on juttu joobes juhtimise kuriteo toime pannud isikut iseloomustavatest tunnustest. Empiirilise uurimuse tulemusena selgus tüüpiline joobes juhtimise kuriteo

toimepanija isik ehk nõ keskmine joobes juht Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja 2013. aasta kohtuotsuseid ja nende juurde kuuluvaid kriminaaltoimikuid analüüsid. Analüüsi pinnalt selgus, et keskmine joobes juht on varases täiseas (vanuses 18-28) Eesti kodakondsusega ja eesti keelt emakeelena kõnelev meessoost isik. Mida vanemaks inimene saab, seda väiksem on antud statistikat vaadates võimalus, et ta joobeseisundis sõidukit juhtima asuks, kuna alates 51. eluaastast võib näha märgatavat langustrendi joobes juhtimise toimepanijate osas. Vaadates Tartumaa vähemalt 15-aastase elanikkonna rahvuslikku jaotust, pole üllatav Eesti kodakondsusega ja Eesti keelt emakeelena kõnelevate isikute domineerimine valimisse kuulunud isikute hulgas. Kuigi soolise jaotuse järgi Tartumaa vähemalt 15-aastasest elanikkonnast on mehed naistega võrreldes vähemuses, näib joobes juhtimise puhul soojaotuslik ülekaal olevat vastupidine. Meeste suurt osakaalu joobes juhtimise puhul võib selgitada meeste suurema alkoholilembusega ning varasemate uurimuste ja statistika käigus selgunud tõdemusega, et naised on kuritegelikult meestest vähem aktiivsemad. Samuti võib igapäevaselt liikluses märgata suurt meessoost isikute ülekaalu.

Empiirilise uurimuse tulemusel selgus veel, et joobes juhtide puhul haridustase väga suurt mõju ei oma, kuna kõige suuremal osal joobes juhtidest oli keskharidus ning kõrvutades kahte äärmust – alusharidust ja kõrgharidust – võib väita, et joobes juhtide seas on üsna võrdselt määral nii alushariduse kui ka kõrgharidusega inimesi. Kui võrrelda empiirilise uurimuse andmeid haridustaseme järgi 2011. aasta rahvaloenduse tulemustega Tartumaa vähemalt 10-aastase elanikkonna hulgas, siis kõige suuremat erinevust võib märgata just kõrgharidusega isikute osas, sest Tartumaa elanikkonnast kõige suurema osa moodustavad kõrgharidusega isikud, samas kui joobes juhtimise kuriteo toimepanijate osas moodustavad kõrgharidusega isikud vähemuse.

Teises peatükis käsitletud joobes juhtide majandusliku aktiivsuse analüüsi tulemusel võib väita, et ülekaalukas osa joobes juhtidest on lihttöölised ja ehitusega tegelevad isikud. Kahjuks leidis joobes juhtide hulgas 7 auto- ja 2 bussijuhti, kelle töö on otseselt seotud kehtiva juhtimisõiguse olemasoluga. Kehtiva juhtimisõiguse puhul on oluline, et kohus jätab lisakaristuse juhtimisõiguse äravõtmise näol kohaldamata vaid väga erandlikel asjaoludel. Valimisse kuuluvatest isikutest suuremal osal (164 ehk 56,4% kõigist valimisse kuuluvatest isikutest) oli kuriteo toimepanemise hetkel olemas vastava kategooria sõiduki kehtiv juhtimisõigus.

Andmed keskmise päevasissetuleku suuruse kohta saadi kriminaalasjade toimikus leiduva süüdistatava keskmise päevasissetuleku ja elatusaseme õiendilt, mille kohaselt on tüüpilise joobes juhi keskmise päevasissetuleku suurus väiksem kui 1 euro. Keskmist päevasissetulekut vähendatakse nt elamiseks hädavajalike kulude katteks ning iga alaealise ülalpeetava puhul. Tuleb arvestada, et õiendid pärinevad kriminaalmenetluse alustamisele eelnenud või varasema aasta andmetel. Järelikult võivad õiendil olevad näitajad olla vananenud ega pruugi isiku reaalselt majanduslikku olukorda ja tegelikku sissetulekut peegeldada. Seda näiteks juhul, kui isik töötab mitteametlikult (teeb juhutöid). Samuti võib isiku tegevusala võrreldes kriminaalmenetluse alustamisele eelnenud aastaga olla kohtuistungis toimumise ajaks muutunud.

Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja üldise kohtualluvuse kriminaalasjade lahendamisel sätestab kriminaalmenetluse seadustiku § 24 lg 1, millest tulenevalt allub kriminaalasi kohtule, kelle tööpiirkonnas on tegu toime pandud. Seega võis eeldada, et analüüsi aluseks olevad joobes juhtimised on ülekaalukas osas toime pandud Tartu linnas või Tartumaal elavate isikute poolt. Empiirilise uurimuse aluseks oleva statistika analüüs kinnitas, et 81,1% kõikidest analüüsitavatest joobes juhtimistest olid toime pandud Tartumaa elaniku poolt.

Teise peatüki viimases alapeatükis keskendub autor Tartu Maakohtu Tartu kohtumajas 2013. aastal joobes juhtimises süüdistatud isikute varasemale kriminaalkorras karistatusele. Selgus, et varem kriminaalkorras karistatud isikuid oli 46,4% ning karistamata isikuid 53,6%. Kuigi karistamata isikud olid ülekaalus, ei ole kahe vaadeldava grupi vahe märkimisväärselt suur. Seejuures varem kriminaalkorras karistatud isikutest moodustasid ka varem KarS §-i 424 alusel süüdimõistetud isikud 68,9%. Saadud andmete põhjal võib öelda, et risk uuesti kriminaalkorras karistatav joobes juhtimine toime panna on küllaltki suur ning üheks põhjuseks võib pidada joobes juhtide ebaadekvaatset enesekriitikat - sageli arvavad isikud, et neil võivad küll jääknähud olla, kuid eiravad joobeseisundi võimalikkust.

Kolmas peatükk keskendub joobes juhtimise kuritegu iseloomustavatele tunnustele ja teo motiivile. Kuna kuut isikut süüdistati uuritaval ajavahemikul kahes joobes juhtimise episoodis, siis statistilisse analüüsi on kaasatud teo toimepanemise asjaolude (nt põhjus, vahend) osas mõlemad teod. Selgus, et peaaegu kõikide joobes juhtimise kuritegude toimepanemise vahendiks oli mootorsõiduk. Mootorsõiduki liikidest olid esindatud sõiduauto (91%), mopeed (7,1%), veoauto (0,7%), traktor ja buss (mõlemat 0,3%). Kahel

juhul pandi joobes juhtimise kuritegu toime maastikusõidukiga – ATV ja mootorsaania. Seejuures pandi enamik joobes juhtimisi Tartumaal toime puhkeajal – nädalavahetusel, õhtusel või öisel ajal avariid põhjustamata. Joobes juhtimistest 75,4% puhul oli teo toimepanemise kohaks linn või mõni Tartumaa asula ja 24,6% puhul maanteel. Tartu maakonna linnadest pandi Tartu linnas toime 154 joobes juhtimise alast kuritegu ja Elva linnas 26.

Enim levinud põhjused, mis ajendasid vaatluse all olevaid isikuid joobes sõidukit juhtima, võib jaotada järgnevalt: probleemid isiklikus elus, kaine autojuhi puudumine, mõne tähtpäeva tähistamine, soov koju minna või auto mujale parkida, hirm auto võõrasse kohta jätmise ees, proovisõit autoga (nt oli vaja katsetada, kas remondist oli kasu) ning muu vajadus sõita (nt poodi suitsu, alkoholi, ravimite järele). Seejuures võis märgata, et isikud ei oska pärast alkoholi tarvitamist oma seisundile adekvaatset hinnangut anda – 24 joobes juhti tunnistas, et tundsid end sõidukit juhtima asudes täiesti kainenena või seisundis, millega ei kaasne joobes juhtimise eest kriminaalvastutust.

291 juhul oli joobeseisundi puhul tegemist alkoholi tarvitamisest põhjustatud joobega, 6 juhul oli joobe põhjuseks narkootikumide tarvitamine. Kõige suurema arvu juhtumite puhul jäi alkoholi sisaldus juhi poolt väljahingatavas õhus kriminaalse joobe alampiiri lähedale liikluseaduse §-i 69 lg 4 p 1 tähenduses, mille puhul muutusi juhi tervislikus seisundis eeldatakse eraldi tõendamata. Seejuures tarvitasid joobes juhtimise kuriteo toime pannud isikud enne sõitma asumist kõige sagedamini õlut või viina või nende kombinatsiooni.

Viimane ehk neljas peatükk käsitleb kohtu poolt mõistetud karistuse liiki ja määra ning muid kohtu poolt kohaldatavaid meetmeid (kuriteo toimepanemise vahendi ehk sõiduki konfiskeerimine, vara arestimine). 251 joobes juhi puhul (86,3%) kohaldas kohus vangistust ning 40 puhul (13,7%) rahalist karistust. Tüüpiline kohtu poolt mõistetud vangistuse määr oli 3-4 kuud. Rahalise karistuse puhul pole tüüpilist päevamäärade hulka võimalik välja tuua. Kõige sagedamini mõistis kohus rahalise karistuse joobes juhtimise kuriteo toimepanemise eest küll 100 päevamäärade ulatuses, kuid selle kõrval on väga sageli mõistetud rahalist karistust ka teistes määrades.

186 korral jäeti mõistetud vangistus tingimisi katseajaga täitmisele pööramata. 17 juhul mõisteti vangistus reaalselt ärakandmisele, 2 juhul osaliselt ärakandmisele ja 46 juhul asendati üldkasuliku tööga.

Lisakaristusena juhtimisõiguse äravõtmise osas on praktikas valitsev seisukoht, et korduvalt alkoholi joobes juhtimise eest tuleb juhtimisõigus üldjuhul ära võtta ja ainult erandlikud asjaolud võivad anda kohtule võimaluse lisakaristust mitte kohaldada. Tartu Maakohtu praktikas võeti juhtimisõigus ära kõikidelt juhtimisõigust omavatel joobes juhtidelt, keda oli vaadeldaval perioodil 164. Kõige sagedamini võttis kohus lisakaristusena mootorsõiduki juhtimisõiguse ära 3 kuuks.

Valimisse kuulunud kriminaalasjade puhul konfiskeeris kohus kuriteo toimepanemise vahendi ehk sõiduki kokku kaheksal korral, mis moodustab 2,7% kogu valimisse kuulunud kriminaalasjadest. Seitsmel juhul arestis kohtunik konfiskeerimise tagamiseks ka süüdistatava vara. Loodetavasti muutub joobes juhtidelt sõiduki konfiskeerimine (ning konfiskeerimise tagamiseks sõiduki eelnev arestimine) aasta-aastalt kohtute praktikas aina populaarsemaks, sest korduvate joobes rikkumiste toimepanijate puhul võib see olla ainsaks meetmeks, mis neid edaspidi purjus peaga rooli istumast takistab ning seeläbi kogu ühiskonna turvatunnet ning liiklusohutust parandab.

Magistritöö teemat on võimalik täiendavate andmete kogumisega edasi arendada käesoleva aasta Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja kohtupraktika analüüsiga, et saada statistiliselt veelgi täpsemaid andmeid.

Summary

Personality and motivation of persons committing offenses under § 424 of the Penal Code (Driving a power-driven vehicle, an off-road vehicle or tram in a state of intoxication)

Driving power-driven vehicles in a state of intoxication is an ongoing problem in Estonia both by frequency and by severe consequences. In 2013, 6945 offences of driving in a state of intoxication were registered in Estonia, 3513 of which were criminal offenses. Every year, a significant number of traffic accidents happen in Estonia caused by persons whose blood or breath alcohol content exceeds limits permitted by the law. In 2013, 158 traffic accidents involving intoxicated drivers took place in Estonia (21 of which were in Tartu county), with 22 dead and 216 injured.

It can often also be read in the media how the police caught a large number of intoxicated drivers in one day. The Master's thesis on this topic was motivated mainly by the topicality of the issue and the desire to find out what type of person is the average perpetrator of driving in a state of intoxication, how many of them repeatedly commit crimes of the same type, what is the most common reason that induces people to drive intoxicated and how the court reacts to such crimes. In addition, crimes of driving in a state of intoxication have not been analysed in the court practices of Tartu County Court, Tartu Courthouse, in the past.

The Master's thesis is based on empirical research conducted by the author, during which I analysed a total of 291 court judgments passed in 2013 in Tartu County Court, Tartu Courthouse, and the appended criminal files in which a person is accused of committing a crime provided in § 424 of the Penal Code. As six persons were accused of two episodes of driving in a state of intoxication, the data of committing both deeds are included in the statistical analysis that characterises the committing of the deed.

As it is impossible to obtain all data characterising the person and the crime based only on the court judgment, the file of criminal matters also needed to be reviewed. The review of each criminal file was aided by a questionnaire, which contains data for characterising the person who committed the crime as well as circumstances characterising the deed. The questionnaire also contains data regarding the type and extent of punishment imposed on the

intoxicated driver and other applied measures. The questionnaire can be found in Appendix 2 of this Master's thesis.

The paper is divided in four chapters. The first chapter is concerned with intoxicated driving as a whole – elements necessary to constitute a crime and the liability for intoxicated driving, also providing the differences between misdemeanours and offences committed under criminal law. The regulation preceding the currently valid law is also explained, starting from the initial criminalisation of intoxicated driving in the criminal code. The final subchapter is concerned with general data of the empirical research in the sample.

In the second chapter, the question of who is the average person conducting a crime related to driving under the influence is answered by way of analysing the results of empirical research, i.e. data characterising persons prosecuted in Tartu County Court for committing a crime provided in § 424 of the Penal Code in 2013 is thoroughly reviewed.

The third chapter focuses on the motive of a person committing an offence of intoxicated driving and data characterising the act. The average motive and means of committing the offence and the time and place of committing the offence are found based on results collected during empirical research. The question of what the most common degree of intoxication is when committing an offence is and what caused it will also be answered.

The fourth chapter focuses on the type and extent of punishment imposed on intoxicated drivers by analysing a total of 291 court judgments passed in 2013 in Tartu County Court, Tartu Courthouse.

Driving a power-driven vehicle, off-road vehicle or tram in a state of intoxication is an offence, the objective elements of which are driving those vehicles in a state of intoxication. By subjective elements necessary to constitute a crime, the observed offence presumes intent in all its objective elements.

A subject of offence can only be a person with special personal characteristics in the meaning of § 24 (2) of the Penal code, i.e. a person in a state of intoxication. The amendment to the Penal Code which entered into force on 1 June 2009 deleted the other special personal characteristic of a considered subject from the offence – prior punishment for driving a

power-driven vehicle in a state of intoxication. A state of intoxication in the meaning of § 424 of the Penal Code is alcohol or drug intoxication, also intoxication caused by using a substance with similar effects.

The grounds for determining one sub-set of state of intoxication, i.e. alcohol intoxication, are specified in the Traffic Act. Based on alcohol content of a person's blood or breath, difference must be made between exceeding alcohol limits and driving a vehicle in a state of intoxication pursuant to § 69 (6). Pursuant to § 424 of the Penal Code, only driving a vehicle in a state of intoxication is punishable, wherein exceeding alcohol limits is an element necessary to constitute an offence.

In Estonia, driving a vehicle in a state of intoxication has been changed a lot by the legislator over the past few decades. While the first-time criminalisation of intoxicated driving in the criminal code of 1999 enabled the punishment of a person under criminal law with the presumption that they have a valid administrative penalty for the same violation, the Penal Code equated driving a power-driven vehicle in a state of intoxication with the requirement of prior punishment. The final changes were made in the amendment to the Penal Code that entered into force on 01.07.2009, pursuant to which the requirement of prior punishment was removed. The currently valid regulation of the Penal Code is also the same, but in addition to driving a power-driven vehicle and tram, driving an off-road vehicle in a state of intoxication is also criminalised.

Out of criminal cases that formed the sample for the Master's thesis, the vast majority were proceeded by settlement proceedings (283 cases, i.e. 97,3%). Out of forms of simplified proceedings, alternative proceedings were also present (4 criminal cases, i.e. 1,4%). General procedure was also applied in only four cases for offences of intoxicated driving.

Court judgments by Tartu County Court, Tartu Courthouse, regarding intoxicated driving, were appealed in four cases (1,4% of all court judgments in the sample), of which court judgments passed by general procedure were 75%.

For a total of 16 cases, prohibition of leaving the place of residence was applied as a preventive measure to ensure criminal proceedings for the criminal case and in five cases (1,7%), the court applied arrest as a preventive measure against the accused.

A large majority of male persons could be seen as intoxicated drivers. Out of 291 intoxicated drivers, 276 (94,8%) were male and only 15 (5,2%) were female. Although according to the results of the census of 2011, there were 116 women per 100 men in Estonia and the gender distribution of Tartu County contains 45,7% men and 54,3% women in the population 15 years old and over, the gender distribution majority appears to be the opposite for crimes of intoxicated driving. A reason may be women's lower criminal activity, which has been determined in earlier research. The large proportion of men driving in a state of intoxication can also be explained by men's bigger preference for alcohol. A large majority of male drivers can also be noticed in everyday traffic.

The empirical investigation of intoxicated driving revealed that generally, offences related to intoxicated driving are committed by persons in early adulthood (aged 18-28), followed by people in early middle age. From age 51 onwards, there is a noticeable decline in intoxicated driving. What is positive is that offences committed by minors are not a problem in the area of capacity of Tartu County Court, Tartu Courthouse, in regards to intoxicated driving.

The majority of intoxicated drivers are citizens of the Republic of Estonia (273 persons, i.e. 93,8%) whose mother tongue is Estonian. There were 10 persons with the citizenship of the Russian federation (3,4%) and 8 persons with undetermined citizenship (2,7%). The significant majority of Estonian citizens in committing offences of intoxicated driving can be explained with the population distribution of Tartu County by citizenship. According to the census of 2011, the population of Tartu County at least 15 years old contains approximately 94,4% of persons with Estonian citizenship and 2,4% of persons with Russian citizenship.

Out of persons who committed an offence of intoxicated driving in the observed period, Estonian was provided as the mother tongue by 243 (83,5%) of persons, Russian by 45 (15,5%) persons and Ukrainian or Georgian by one (0,3%) person. One person claimed that their mother tongue was both Russian and Estonian. In summary, the following can be said about a person committing an offence of intoxicated driving, considering the offender's gender, age, citizenship and mother tongue: the average person committing an offence of intoxicated driving is a male Estonian in early middle age (aged 18-28).

In regards to the education level of intoxicated drivers, it was revealed that the majority of intoxicated drivers have secondary education (92, i.e. 31,6%). Comparing the two extremes – elementary and higher education – it can be said that intoxicated drivers include rather equally the persons with elementary education (20 persons, 6,9%) and higher education (17 persons, 5,8%). The proportion of persons with basic education was 85 (29,2%) and persons with secondary vocational education 77 (26,5%).

The results of the analysis of the economic activity of intoxicated drivers were the following: 146 persons were officially employed, 100 were unemployed or unofficially employed (also occasional work), 10 were pupils/students, 25 were persons receiving a pension for incapacity for work and 10 were old-age pensioners. When looking closer at the profession of persons officially employed, a large proportion of menial workers and builders could be seen. But there were also persons in a so-called higher position (e.g. senior research fellow).

Information regarding the average daily income of an offender was received from the average daily income of the accused and notice of living standard in the file of criminal matters. At that, the average daily income of the typical intoxicated driver according to the average daily income and living standard notice of the accused is less than 1 euro (urgent expenses for living are deducted; if an offender has a dependent, the income is reduced by 10% for every dependent). At the same time, it must be considered that notices may not reflect the actual economic situation and the real income, for example, if the person is employed unofficially (does occasional work).

164 persons, or 56,4% of all persons in the sample had a valid driver's licence for the vehicle of a relevant category at the time of committing the offence. 127 persons (43,6%) did not have one or it had been previously confiscated by the court.

Section 24 (1) of the Code of Criminal Procedure provides the general court jurisdiction of Tartu County Court, Tartu Courthouse, in resolving criminal matters. Pursuant to that, a criminal matter is heard in the court in whose jurisdiction the deed was committed. Therefore it can be presumed that the cases of intoxicated driving that form the basis for the analysis have been primarily committed in the city of Tartu or by persons living in Tartu County. This is also confirmed by statistical analysis which forms the basis for the empirical

research. 236 offences of intoxicated driving, i.e. 81,1% of all cases of intoxicated driving being analysed, were committed by a resident of Tartu County.

In regards to earlier punishments of the offenders under criminal law, it was revealed that there were 135 persons who had been previously punished under criminal law (46,4%) and 156 persons had no prior punishment (53,6%). Although the persons not punished before were in the majority, the difference between the two groups is not significant. At that, 93 persons, i.e. 68,9% of all persons previously punished under criminal law, had also been previously punished under criminal law for intoxicated driving.

The objective elements necessary for constituting an offence provided in § 424 of the Penal Code provide a power-driven vehicle, tram or off-road vehicle as means of committing the offence. Analysis of the results of empirical research revealed that nearly all offences of intoxicated driving were committed with a power-driven vehicle. The power-driven vehicles represented in the analysis were passenger car (270, 91%), moped (21, 7,1%), lorry (2, i.e. 0,7%), tractor and bus (1 each, 0,3%). In two cases, the offence of intoxicated driving was committed with an off-road vehicle – ATV and snowmobile.

The most common reasons that incited the observed persons to drive a vehicle in a state of intoxication can be divided as follows: problems in personal life (e.g. fight with partner), lack of sober driver, celebrating an event, wish to go home or park the car elsewhere, fear of leaving the car in a strange place, test-driving the car (e.g. needing to check if repairs were successful) and another need for driving (e.g. to the store for cigarettes, alcohol, medication).

By days of the week, driving in a state of intoxication occurs most often on days off, i.e. on Saturdays (88 cases, 29,6%) and Sundays (53 cases, 17,8%), least often on Tuesdays.

Pursuant to the general court jurisdiction rule provided in the Code of Criminal Procedure, it can be presumed that all offences in the sample are committed in Tartu County. Results of the empirical research confirm that all cases of intoxicated driving were committed in Tartu County, 224 of those, i.e. 75,4%, in a city or town of Tartu County and 73 of those, i.e. 24,6%, on the road. Out of cities in Tartu County, 154 offences related to intoxicated driving were committed in the city of Tartu, 26 in the city of Elva.

In 291 cases, the state of intoxication was intoxication caused by alcohol consumption, in 6 cases the intoxication was caused by use of narcotics. In the most number of cases, alcohol content in the driver's breath remained near the lower limit of criminal intoxication in the meaning of § 69 (4) 1) of the Traffic Act, for which changes in the driver's state of health are presumed without separate proof. At that, persons who committed an offence of intoxicated driving most often consumed beer and vodka before starting the drive.

Out of types of punishment imposed by the court, imprisonment was applied to 251 intoxicated drivers (86,3%) and a monetary fine to 40 (13,7%). The most common imprisonment rate imposed by the court was 3 or 4 months. In the case of a monetary fine, the typical amount of daily rates cannot be provided. The court most often imposed a monetary fine for committing an offence of intoxicated driving to the sum of 100 daily rates, but alongside that a monetary fine has also very often been imposed by other rates.

In 186 cases, the imposed imprisonment on probation was not enforced. In 17 cases, the imprisonment was enforced, in 2 cases it was partially enforced and in 46 cases replaced by community service.

In regards to additional punishment by revoking the right to drive, the prevalent attitude in practice is that the right to drive must generally be revoked for repeated intoxicated driving and only exceptional circumstances may give the court the option not to apply additional punishment. In the practices of Tartu County Court, the right to drive was revoked from all intoxicated drivers with the right to drive, of whom there were 164 in the observed period. Most often the court revoked the right to drive a power-driven vehicle for 3 months as additional punishment.

In the case of criminal matters in the sample, the court confiscated the means of committing the offence, i.e. the vehicle, in eight cases in total, which is 2,7% of all criminal matters in the sample. In seven cases, the judge also seized the property of the accused to ensure confiscation. Hopefully, the confiscation of the vehicle from intoxicated drivers (and previous seizure of the vehicle to ensure confiscation) will become increasingly popular in court practices by the year, because for repeated offences of intoxicated driving, this may be the only means to stop them from driving drunk in the future and thereby improve the security and traffic safety of the whole society.

The topic of the Master's thesis can be further developed by collecting additional data by analysing court practices of Tartu County Court, Tartu Courthouse of the current year to collect statistically more precise data.

Kasutatud kirjandus

1. A. Ahven, E. Hillep. Joobes sõidukijuhtimisega seonduvad riskid ja võimalikud meetmed joobes sõidukijuhtimise vähendamiseks. Uuringu aruanne. Tallinn: Justiitsministeerium. Kriminaalpoliitika osakond 2006. - Arvutivõrgus: www.just.ee/44687 (20.04.2014).
2. A. Ahven, U. Klopets, K.-C. Kruusmaa, A. Leps, J. Salla, L. Surva, M.-L. Sööt, B. Tammiste. Kuritegevus Eestis 2013. Tallinn: Justiitsministeerium 2014. Arvutivõrgus: http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=59453/KuritegevusEestis_2013.pdf (20.04.2014).
3. A. Ahven, J. Salla, S. Vahtrus. Retsidiivsus Eestis. Tallinn: Justiitsministeerium 2010.
4. A. Ahven, A. Kruusement, J. Salla. Tingimisi vabastamise ja käitumiskontrolli kohaldamise analüüs. Kriminaalpoliitika analüüs nr 3/2013. Justiitsministeerium. - Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=58685/Tingimisi+vabastamise+ja+k%C4%itemiskontrolli+kohaldamise+anal%FC%FCs.pdf> (03.04.2014).
5. A. Ahven. Üldkasuliku töö tulemuslikkuse parandamise võimalustest. Kriminaalpoliitika analüüs nr 10/2012. Justiitsministeerium. - Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=58684/%DCldkasuliku+t%F6%F6+tulemuslikkuse+parandamise+v%F5imalustest.pdf> (03.04.2014).
6. T. Anepaio jt. Sissejuhatus õigusteadusesse. Tallinn: Juura 2004.
7. Eesti kohtud. Kohtute statistika. I ja II astme kohtute menetlusstatistika, 2013.a koondandmed. - Arvutivõrgus: <http://www.kohus.ee/et/eesti-kohtud/kohtute-statistika> (16.04.2014).
8. Eesti Kohtuekspertiisi Instituut. Mürgistussurmad Eestis 2010, 2011, 2012. - Arvutivõrgus: <http://www.ekei.ee/40740> (21.04.2014).
9. J. Ginter, M. Kruusamäe, J. Sootak. Eesti karistuspoliitika: vabadusekaotuslikud karistused. Üleminek totalitaarriiklikust karistusõigusest õigusriiklikku karistusõigusesse. Tallinn: Juura 2004.
10. Haldusõiguserikkumiste seadustiku ja kriminaalkoodeksi muutmise seaduse eelnõu (583 SE) teine lugemine. IX Riigikogu stenogramm. V istungjärg. 13.02.2001 - Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/?op=steno&stcommand=stenogramm&day=24&date=982051200&pkpkaua=1&paevakord=2000007498> (15.04.2014).
11. T. Janitzek. Drink Driving: Young Drivers and Recidivist Offenders. European Transport Safety Council. - Arvutivõrgus: http://www.etsc.eu/documents/ETS_004-08.pdf (17.04.2014).

12. S. Jones. Criminology. Third edition. New York: Oxford University Press 2006.
13. D. Jovanovic jt. Analysis of the relation between intelligence and criminal behavior.- Journal of Health Sciences 2012, volume 2, number 3.
14. Karistusseadustiku eelnõu (119 SE) teine lugemine. IX Riigikogu stenogramm. III istungjärk. 03.05.2000 – Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/?op=steno&stcommand=stenogramm&date=957351600&pkpkaupa=1&paevakord=2000006617#pk2000006617> (14.04.2014).
15. E. Kergandberg, M. Sillaots. Kriminaalmenetlus. Tallinn: Juura 2006.
16. E. Kergandberg, P. Pikamäe. Kriminaalmenetluse seadustik. Komm. vlj. Tallinn: Juura 2012.
17. U. Klopets. Vahistamise kestuse ülevaade. Kriminaalpoliitika analüüs nr 6/2013. Justiitsministeerium 2013. – Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/kriminaalmenetlus> (17.04.2014).
18. K. Koppel, L. Viirand (toim). Economisti alkoholimüügi edetabelis on Eesti esimesel kohal. - Eesti Rahvusringhääling 18.01.2013. - Arvutivõrgus: <http://uudised.err.ee/v/eesti/f709d032-e09d-452d-804a-74608f253c70> (25.03.2014).
19. Kriminaalkoodeksi, kriminaalmenetluse koodeksi ja haldusõiguserikkumiste seadustiku muutmise seaduse eelnõu (1018 SE) esimene lugemine. VIII Riigikogu stenogramm. VIII istungjärk. 17.11.1998– Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/?op=steno&stcommand=stenogramm&day=12&date=911289600&pkpkaupa=1&paevakord=1900005430> (14.04.2014)
20. Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018. Riigikogu 09.10.2010 otsuse (757 OE I) „Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018“ heakskiitmine lisa. - Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/arengusuunad2018> (03.04.2014).
21. M. Kuul (toim). Tallinna kainenestusmajas ööbis mullu üle 700 naise ja üle 5000 mehe. – Eesti Rahvusringhääling 19.02.2014. – Arvutivõrgus: <http://uudised.err.ee/v/eesti/74087cf5-afab-4724-9434-7feaa3255980> (21.04.2014).
22. M. Laine. Sissejuhatus kriminoloogiasse ja hälbiva käitumise sotsioloogiase. Tallinn: Eesti Riigikaitse Akadeemia 1997.
23. S. Lilleorg. Kes on paremad autojuhid, naised või mehed? Maanteeamet 10.11.2010. – Arvutivõrgus: <http://www.mnt.ee/?id=15970> (21.04.2014).
24. S. Lind, Joobeseisund ja selle tuvastamine – kestev probleem Eesti õiguskorras. - Juridica 2006/1.

25. S. Lind jt. Liiklusseaduse ja karistusseadustiku ning nendega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu 179 SE seletuskiri. – Arvutivõrgus: www.riigikogu.ee/?op=emsplain&page=pub_file&file_id=ff942b94-87db-8e79-0eec-5522c640679a& (29.04.2014).
26. I.-G. Linkgreim (toim). Politsei tabab ööpäevas keskmiselt 20 joobes juhti. - Eesti Rahvusringhääling 20.06.2013. – Arvutivõrgus: <http://uudised.err.ee/v/eesti/6e0c1987-52d4-4ac6-a252-9f801e6790a3> (20.04.2014).
27. Maanteeamet. Liiklusõnnetused joobes mootorsõidukijuhi osalusel / Accidents involving drunken motorvehicle drivers (viimati muudetud 04.03.2014). - Arvutivõrgus: <http://www.maanteeamet.ee/index.php?id=11620> (20.04.2014).
28. Maanteeamet. Maastikusõidukite kategooriad. - Arvutivõrgus: <http://www.ark.ee/index.php?id=24540> (24.03.2014).
29. Maanteeamet. Mõisted / definitions. - Arvutivõrgus: <http://www.mnt.ee/index.php?id=12948> (23.03.2014).
30. Maanteeamet. Sõidukite jaotus maakondade lõikes. Seisuga: 30.06.2013. INFOLEHT 06-13 (juuni 2013 aasta statistika). - Arvutivõrgus: <http://mnt.ee/?id=10797> (27.03.2014).
31. P. Pikamäe, L. Kivi. Karistusõiguse põhiprobleeme. Õppematerjal kohtunikele 2003. SA Eesti Õiguskeskus: Tartu 2004.
32. Politsei- ja Piirivalveamet. Liiklusjärelvalve 2013. aasta plaan. – Arvutivõrgus: <https://www.politsei.ee/et/nouanded/liiklus/ennetustegevuste-ajakava> (17.04.2014).
33. T. Raus, L. Timmusk. Kuritegevust mõjutavad sotsiaalmajanduslikud ja demograafilised tegurid 2005. Tallinn: Justiitsministeerium 2005.
34. K. Roopärg-Abel. Joobes juhtide retsidiiivsus ja selle põhjused. Lõputöö. Tallinn: Sisekaitseakadeemia politseikolledž 2008. - Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=39775/I+koht+Kiira+Roop%E4rg-Abel+%26%238222%3BJoobes+juhtide+retsidiiivsus+ja+selle+p%F5hjused%26%238220%3B.pdf> (18.03.2014).
35. H. Schulze jt. Driving Under the Influence of Drugs, Alcohol and Medicines in Europe – findings from the DRUID project. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. - Arvutivõrgus: <http://www.emcdda.europa.eu/publications/thematic-papers/druid> (17.04.2014).
36. J. Sootak. Sanktsiooniõigus. Tallinn: Juura 2007.
37. J. Sootak, P. Pikamäe. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. 3 trükk. Tallinn: Juura 2009.

38. J. Sootak, A. Parmas. Mootorsõiduki konfiskeerimine karistusseadustiku §-s 424 sätestatud teo korral. - Juridica 2007/X.
39. Sotsiaalministeerium. Alkoholi poliitika roheline raamat. 2013. Arvutivõrgus: http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Tervisevaldkond/Tervisepoliitika/Alkoholi_poliitika/Failid/Alkoholi_roheline_raamat_13_02_14.pdf
40. Statistikaamet. JS075: Avastatud kuritegudes süüdistatavad kuriteo toimepaneku paiga järgi (1995-2001). – Arvutivõrgus: http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=Js075&ti=AVASTATUD+KURITEGUEDES+S%DC%DCDISTATAVAD+KURITEO+TOIMEPANEKU+PAIGA+J%C4RGI+%281995%2D2001%29&path=../Database/Sotsiaalelu/17Eigus_ja_turvalisus/02Kuritegevus/&lang=2 (21.04.2014).
41. Statistikaamet. Oodatav eluiga sünnimomendil. - Arvutivõrgus: <http://www.stat.ee/34276> (25.03.2014).
42. Statistikaamet. RL0302: Vähemalt 10-aastased haridustaseme, soo, vanuserühma ja elukoha järgi, 31.dets. 2011. Statistika andmebaas: Rahva ja eluruumide loendus 2011. – Arvutivõrgus: <http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/statfile2.asp> (22.04.2014).
43. Statistikaamet. RL0422: Rahvastik kodakondsuse, soo, vanuserühma ja elukoha järgi, 31. detsember 2011. Statistika andmebaas: Rahva ja eluruumide loendus 2011. – Arvutivõrgus: <http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/statfile2.asp> (21.04.2014).
44. Statistikaamet. RL0433: Rahvastik emakeele, soo, vanuserühma ja haldusüksuse järgi, 31.dets. 2011. Statistika andmebaas: Rahva ja eluruumide loendus 2011. – Arvutivõrgus: <http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/statfile2.asp> (21.04.2014).
45. M.-L. Sööt. Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018. Seletuskiri. Justiitsministeerium. - Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=50604/Seletuskiri+%28kriminaalpoliitika+arengusuunad+aastani+2018%29.pdf> (17.03.2014).
46. E.-M.Tiit, M. Servinski. Rahva ja eluruumide loendus 2011. Ülevaade Eesti maakondade rahvastikust (e-väljaanne). Tallinn: Statistikaamet 2013. - Arvutivõrgus: <http://www.stat.ee/67172> (15.03.2014).
47. Tartu Ülikooli Kliinikum. Alkohol Eestis vaenlane nr 1. - Arvutivõrgus: http://www.kliinikum.ee/attachments/108_alkohol_-_eestis_vaenlane_nr_1.pdf (24.03.2014).
48. J. Treadwell. Criminology. SAGE Publications 2006.
49. K. S. Williams. Textbook on Criminology. Fifth edition. New York: Oxford University Press.

Kasutatud õigusaktid

50. Eesti territooriumi haldusjaotuse seadus – RT I, 13.03.2014, 16.
51. Eesti Vabariigi haridusseadus - RT I, 11.07.2013, 5.
52. Eesti Vabariigi põhiseadus – RT I, 27.04.2011, 2.
53. Karistusseadustik- RT I 2001, 61, 364; RT I, 26.02.2014, 5.
54. Kriminaalkoodeks- RT 1992, 20, 288; RT I 1999, 38, 485.
55. Kriminaalmenetluse seadustik - RT I, 26.02.2014, 8.
56. Kriminaalkoodeksi, kriminaalmenetluse koodeksi ja haldusõiguserikkumiste seadustiku muutmise seadus. 16.12.1998 – RT I 1999, 4, 53.
57. Liiklusseaduse, karistusseadustiku ja nendega seonduvate seaduste muutmise seadus - RT I 2008, 54, 304.
58. Liiklusseadus – RT I, 14.02.2014, 3.
59. Politsei ja piirivalve seadus – RT I, 15.03.2014, 31.
60. Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus - RT I, 13.12.2013, 21.
61. Siseministri 15.12.2009 määrus nr 70 „Tõendusliku alkomeetri ja indikaatorvahendi kasutamise ja nende kasutamise dokumenteerimise kord“ – RTL 2009, 95, 1405.
62. Sotsiaalministri 30.04.2010 määrus nr 37 „Isikul esineda võivate alkoholihoobele, narkootilise, psühhotroopse või muu sarnase toimega aine tarvitamisest tingitud joobele viitavate tunnuste loetelu ja nende tunnuste esinemise või mitteesinemise tuvastamise viisid.“ – RTL 2010, 23, 409.
63. Vabariigi Valitsuse 13.08.2002 määrus nr 264 „Keskmise päevasissetuleku arvutamise, keskmisest päevasissetulekust mahaarvamiste tegemise, elatustaseme väljaselgitamise ning keskmise päevasissetuleku arvutamiseks ja elatustaseme väljaselgitamiseks vajalike andmete väljanõudmise, esitamise ja vormistamise kord“ – RT I, 21.05.2013, 8.
64. Vabariigi Valitsuse 06.06.2005 määrus nr 120 „Eesti Vabariigi kvalifikatsioonide ja enne 20. augustit 1991. a antud endise NSV Liidu kvalifikatsioonidele vastavus“ - RT I, 16.05.2012, 2.

Kasutatud kohtupraktika

65. RKKKm 11.12.2006, 3-1-1-103-06.
66. RKKKm 08.12.2009, 3-1-1-108-09.
67. RKKKo 12.02.2003, 3-1-1-10-03.
68. RKKKo 17.06.2004, 3-1-1-29-04.
69. RKKKo 24.11.2004, 3-1-1-89-04.
70. RKKKo 11.04.2005, 3-1-1-21-05.
71. RKKKo 18.06.2007, 3-1-1-24-07.
72. RKKKo 14.02.2008, 3-1-1-100-07.
73. RKKKo 19.10.2009, 3-1-1-83-09.
74. RKÜKo 12.06.2008, 3-1-1-37-07.
75. TMKm 30.05.2013, 1-13-4234.
76. TMKo 08.03.2013, 1-13-2268.
77. TMKo 21.05.2013, 1-13-4679.
78. TMKo 02.09.2013, 1-13-7775.
79. TMKo 16.10.2013, 1-13-8569.
80. TMKo 25.11.2013, 1-13-9796.
81. TMKo 05.12.2013, 1-13-9761.
82. TMKo 06.12.2013, 1-13-9805.
83. TMKo 09.12.2013, 1-13-10755
84. TrtRnKm 12.11.2012, 1-13-1162.
85. TrtRnKm 04.07.2013, 1-13-4679.
86. TrtRnKm 06.11.2013, 1-13-7725.
87. TrtRnKo 31.01.2014, 1-13-9761.
88. TrtRnKo 07.02.2014, 1-13-9797.

Lisad

Lisa 1. Magistritöö aluseks oleva statistika koostamiseks kasutatud Tartu

Maakohtu kriminaaltoimikud

1-13-20	1-13-784	1-13-2124	1-13-3083
1-13-25	1-13-794	1-13-2141	1-13-3170
1-13-78	1-13-800	1-13-2144	1-13-3187
1-13-121	1-13-811	1-13-2226	1-13-3221
1-13-150	1-13-834	1-13-2228	1-13-3223
1-13-171	1-13-842	1-13-2233	1-13-3280
1-13-192	1-13-899	1-13-2268	1-13-3287
1-13-199	1-13-951	1-13-2341	1-13-3334
1-13-244	1-13-1037	1-13-2363	1-13-3375
1-13-280	1-13-1048	1-13-2428	1-13-3429
1-13-331	1-13-1090	1-13-2437	1-13-3478
1-13-332	1-13-1121	1-13-2566	1-13-3490
1-13-341	1-13-1162	1-13-2573	1-13-3494
1-13-414	1-13-1169	1-13-2579	1-13-3527
1-13-432	1-13-1238	1-13-2666	1-13-3602
1-13-496	1-13-1250	1-13-2684	1-13-3652
1-13-547	1-13-1259	1-13-2690	1-13-3653
1-13-552	1-13-1313	1-13-2719	1-13-3655
1-13-561	1-13-1355	1-13-2766	1-13-3694
1-13-569	1-13-1478	1-13-2888	1-13-3714
1-13-571	1-13-1603	1-13-2966	1-13-3760
1-13-587	1-13-1633	1-13-3008	1-13-3858
1-13-616	1-13-1802	1-13-3009	1-13-3891
1-13-639	1-13-1831	1-13-3025	1-13-3903
1-13-641	1-13-1861	1-13-3038	1-13-3980
1-13-646	1-13-1900	1-13-3050	1-13-3988
1-13-689	1-13-1967	1-13-3064	1-13-4033
1-13-729	1-13-2121	1-13-3079	1-13-4109

1-13-4111	1-13-5840	1-13-6916	1-13-7960
1-13-4204	1-13-5873	1-13-6980	1-13-7961
1-13-4234	1-13-5888	1-13-6981	1-13-7994
1-13-4299	1-13-5894	1-13-7007	1-13-8051
1-13-4356	1-13-5928	1-13-7072	1-13-8192
1-13-4381	1-13-5953	1-13-7073	1-13-8194
1-13-4430	1-13-6059	1-13-7106	1-13-8206
1-13-4436	1-13-6091	1-13-7133	1-13-8306
1-13-4372	1-13-6226	1-13-7137	1-13-8355
1-13-4509	1-13-6242	1-13-7159	1-13-8390
1-13-4679	1-13-6262	1-13-7175	1-13-8479
1-13-4690	1-13-6263	1-13-7218	1-13-8511
1-13-4703	1-13-6286	1-13-7312	1-13-8569
1-13-4707	1-13-6290	1-13-7331	1-13-8628
1-13-4799	1-13-6300	1-13-7379	1-13-8709
1-13-4851	1-13-6319	1-13-7411	1-13-8716
1-13-4859	1-13-6361	1-13-7415	1-13-8787
1-13-4908	1-13-6395	1-13-7437	1-13-8820
1-13-4977	1-13-6463	1-13-7477	1-13-8861
1-13-5144	1-13-6465	1-13-7524	1-13-8888
1-13-5145	1-13-6486	1-13-7533	1-13-8895
1-13-5146	1-13-6499	1-13-7545	1-13-8987
1-13-5215	1-13-6568	1-13-7551	1-13-9018
1-13-5222	1-13-6616	1-13-7579	1-13-9082
1-13-5253	1-13-6627	1-13-7590	1-13-9093
1-13-5276	1-13-6661	1-13-7661	1-13-9106
1-13-5277	1-13-6662	1-13-7666	1-13-9191
1-13-5293	1-13-6668	1-13-7716	1-13-9356
1-13-5343	1-13-6835	1-13-7726	1-13-9402
1-13-5360	1-13-6837	1-13-7733	1-13-9467
1-13-5367	1-13-6862	1-13-7775	1-13-9492
1-13-5671	1-13-6868	1-13-7869	1-13-9542
1-13-5809	1-13-6887	1-13-7914	1-13-9606
1-13-5814	1-13-6905	1-13-7958	1-13-9611

1-13-9614	1-13-10002	1-13-10354	1-13-10969
1-13-9761	1-13-10014	1-13-10395	1-13-11039
1-13-9784	1-13-10028	1-13-10472	1-13-11095
1-13-9796	1-13-10055	1-13-10501	1-13-11109
1-13-9797	1-13-10100	1-13-10525	1-13-11232
1-13-9805	1-13-10108	1-13-10628	1-13-11296
1-13-9817	1-13-10141	1-13-10710	1-13-11362
1-13-9852	1-13-10158	1-13-10755	1-13-11364
1-13-9880	1-13-10230	1-13-10854	1-13-11611
1-13-9924	1-13-10300	1-13-10884	1-13-11654
1-13-9962	1-13-10335	1-13-10952	

Lisa 2. Küsimustik

1) ÜLDISED ANDMED

Kohus:

Kriminaalasja number:

Kohtuotsuse kuupäev:

Menetluse liik:

2) KURITEO TOIME PANNUD ISIKU ANDMED

Sugu:

Vanus / sünniaasta:

Kodakondsus:

Haridus:

Emakeel:

Elukoht (linna või maakonna täpsusega):

Kas töötab või õpib:

Kehtiva juhiloa olemasolu:

Keskmise päevasissetuleku suurus ehk päevasissetulekust pärast mahaarvamiste kogusumma lahutamist saadud summa:

Varasem kriminaalkorras karistatus (kas varem karistatud ka KarS § 424 järgi):

3) KURITEO TOIMEPANEMIST ISELOOMUSTAVAD ANDMED

Tõendusliku alkomeetri / meditsiinilise joobeekspertiisi näit kuriteo toimepanemisel:

Tarvitatud alkohol:

Teo toimepanemise koht (asula, maantee):

Teo toimepanemise aeg (hommik, päev, õhtu, öö):

Teo toimepanemise aeg (nädalapäev):

Kuriteo toimepanemise vahend:

Kuriteo toimepanemise põhjus:

Mis asjaoludel kinni peeti:

Kas kahetseb või mitte:

4) MÕISTETUD KARISTUST ISELOOMUSTAVAD ANDMED

Mõistetud karistuse liik ja määr:

5) MUUD KOHALDATAVAD MEETMED

Konfiskeerimine:

Vara arestimine:

Tökendi kohaldamine:

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Merle Pau (sünnikuupäev: 28.11.1988),

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Karistusseadustik § 424 (mootorsõiduki, maastikusõiduki ja trammi juhtimine joobeseisundis) toimepanijate isiksus ja motivatsioon“,

mille juhendaja on prof Jaan Ginter,

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
 3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **05.05.2014.**